

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

221B

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ
EYLÜL-EKİM 2020 SAYI: 28 FİYAT: 20TL

İRLANDA'DA POLİSİYE

ISSN 2149-9950

TÜRKİYE’NİN TEK DİZİ KÜLTÜRÜ DERGİSİ EPISODE

22. sayı

EPISODE

DERGİ SATAN HER YERDE • DERGİLİK UYGULAMASINDA • ONLINE SİPARİŞ bit.ly/MylosDukkan

episodedergi.com • episodedergi

Mylos
Yayın Grubu

HEM UZAK HEM YAKIN...

Yılda bir kez kapak konumuzu ayırdığımız “ülke polisileri” dosyaları merakla takip ediliyor. Kuzey polisileri, İspanya ve İtalya’da polise dosyalarımızdan sonra, onlara göre çok daha az bilinen ancak ilgi çekici bulunduğumuz İrlanda’da polisenin tarihini ve bugününü incelemek istedik.

İngiltere, ABD ve Fransa’nın polise edebiyatın öncülleri olarak kabul gördüğü bir gerçek. Tüm dünyada polise edebiyatla ilgili akademik çalışmalar artıkça ve detaylandırıldıkça farklı ülkelerde erken dönemlerde polise metinlerin yazıldığı da ortaya koyulmaya başlandı.

Bugün artık daha çok İngilizce yazılan İrlanda polisilerinin 19. yüzyıla dayanan uzun tarihini, Dublin Üniversitesi’nde (Trinity College Dublin) profesör olan, polise tarihi ve İrlanda polisileri alanlarında çok önemli araştırmalara imza atan Ian Campbell Ross imzalı bir makale sayesinde öğrendik, konuyu araştırmaya başladıkça heyecanlandık.

İngiltere ile yaşanan savaş, ekonomik krizler, iç savaşlar, mezhepçilik, çalkantılı bir siyasi tarih...

İrlanda’nın tarihi, her şeyi olduğu gibi polise edebiyatın konusunu, gündemini, üretimini de etkilemiş. Suça teşvik edileceği düşünülerek polise öykü ve romanların yasaklandığı yıllardan tüm dünyada ses getiren romanlara... O romanlardan uyarlanan dizi ve filmlere... Profesör Ian Campbell Ross, *221B* okurları için İrlanda’da polise türünde yazılan ilk metinden bugüne yazarları, eserleri tek tek inceledi ve İrlanda’nın tarihi, kültürü ile bu eserlerin nasıl ilişkilendiğini yazdı.

Armağan Tunaboğlu, Öz Erenköy Kitap Kulübü’ndekileri ikna etti ve İrlandalı cool dedektif Jack Taylor’ı inceledi.

Fulya Turhan ise “Dedektifler Ne Yer Ne İçer” bölümünde, romanları diziye de uyarlanan İrlanda’nın ünlü yazarlarından Tana French’in Rob Ryan ve Cassie Maddox adlı kurgusal dedektiflerinin gastronomik tercihlerini inceledi.

Ülkemizde çok az bilinen İrlanda polisileri ile ilgili dosyamızın, polise severler için ufuk açıcı ve bilgilendirici olacağını umuyoruz.

Keyifli okumalar...

221B, Sayı 28, Eylül-Ekim 2020
İki Aylık Süreli Yayın

Yayın Yönetmeni: Özlem Özdemir
ozlem@mylosyayingrubu.com

Editör:

Fulya Turhan
fulya@mylosyayingrubu.com
Onur Bayrakçeken
onur@mylosyayingrubu.com
Ufuk Kaan Altın
kaan@mylosyayingrubu.com
Yoldaş Özdemir
yoldas@mylosyayingrubu.com

Kapak Çizimi: Ahsen Eroğlu

İç Tasarım: Eren Taymaz

Reklam ve Proje: Yoldaş Özdemir
221bdergi.com | bilgi@221bdergi.com
facebook.com/221bdergi |
twitter.com/221bdergi |
instagram.com/221bdergi

Online sipariş ve yıllık abonelik için:
dukkana.mylosyayingrubu.com

Mylos Yayın Grubu Yayıncılık Danışmanlık
Hizmetleri Ltd. Şti. adına İmtiyaz Sahibi ve
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Özlem Özdemir

Adres: Caferaga Mah. Dr. Şakirpaşa Sok.
No:3/A Kadıköy - İstanbul
Tel: 0543 345 46 00

Baskı: Dünya Eko Basım Yayın ve
Dağ. Tic. ve San. A.Ş.
Tel: 0212 6986565/1207
basimevi@dunyaeko.com
Sertifika No: 28545

Dağıtım: Dünya Dağıtım 0 212 440 2843

221B’de yayımlanan tüm yazı, çizim ve
karakterlerin yayın hakları saklıdır. Yayınevi,
yazar ve çizerin izni olmaksızın hiçbir
yazılı, basılı ve görsel yayın organı ve sanal
ortamlarda kullanılamaz.

YENİ

Klester Cavalcanti, gerçek bir yaşamdan yola çıkarak kaleme aldığı bu belgesel romanında, Brezilya'nın iç yüzüne, dehşet verici bir ölüm ve kan dünyasına götürüyor okuru... "Meslek" yaşamı boyunca beş yüze yakın insanı öldüren Júlio'nun anlattıkları, çağımızın değer yargılarının hâlâ neden anlaşılamadığını gözler önüne seriyor...

"Bir insanın canını aldıktan sonra nasıl bu kadar sakin kalabiliyordu?"

alakargayayinevi

alakargakitap

alakarga_yayinlari

alakarga.com.tr

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

alakarga

221B

SAYI 28

UNUTULMUŞ USTA BİR POLİŞİYE
ROMAN YAZARI: REFİK HALİD KARAY 6
EROL ÜYEPAZARCI

UNUTULMUŞ BİR POLİŞİYENİN PEŞİNDE:
ITALO SVEVÖ 18
BÜLENT AYYILDIZ

ÖYKÜ: BÖLGE HİKÂYESİ.....22
GÜLCE BAŞER

XIII: FRANKOFON EKOLÜNÜN ÜNLÜ
CASUSLUK-POLİTİK GERİLİM SERİSİ.....26
BATUHAN CANTÜRK & İZZET KALAONRA

COOL OLMAK ÇOK ZOR: JACK TAYLOR 42
ÖZ ERENKÖY KİTAP KULÜBÜ

ROB RYAN & CASSIE MADDOX
NE YER, NE İÇER? 46
FULYA TURHAN

İNGİLİZ SİCİMİ 50
SUAT DUMAN

İSPANYOL SUÇ ROMANINDA
GEY VE LEZBİYEN DEDEKTİFLER.....54
ARAŞ. GÖR. MELİKE YAZICI ÇANGUR

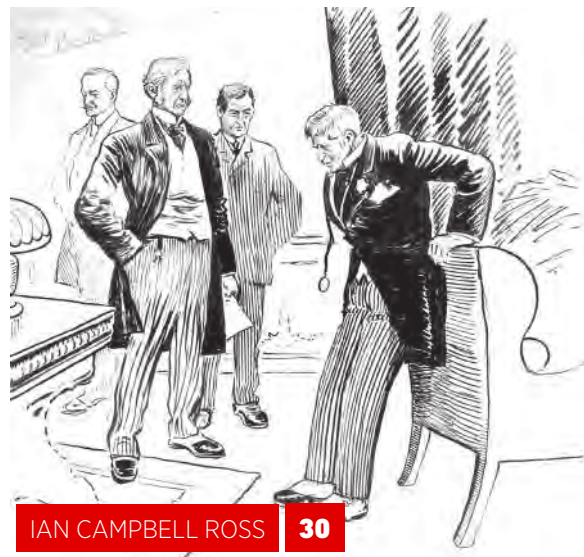
61 SAAT - LEE CHILD 56
ÇAĞATAY YAŞMUT

CESETLER KONUŞMAZ 58
ERCAN AKBAY

HİKÂYE Mİ CİNAYETTEN ÇIKAR,
CİNAYET Mİ HİKÂYEDEN? 62
ALPER KAYA

JED RUBENFELD'İN BİR CİNAYETİN
PSİKANALİZİ ÜZERİNE.....66
ÇAYLAK KİTAP DEDEKTİFLERİ

ÖYKÜ: UYUYAN GÜZEL 71
AYLA BAKAR

IAN CAMPBELL ROSS

30

İRLANDA POLİŞİYESİ

10

PROF. DR. HALİS DOKGÖZ

KUSURSUZ CİNAYET VAR MIDIR?

ÖZLEM ÖZDEMİR

14

ESKİ BİR DOSTUN GENÇLİĞİYLE TANIŞMAK:
YOUNG WALLANDER

“1918” SERİSİ

Suat Duman, Alakarga Yayınları, 2020

Polisiyemizin güçlü yazarlarından Suat Duman yeni ve uzun soluklu bir polisiye seriyile okurların karşısına çıkıyor. İstanbul’un İngiliz kuvvetleri tarafından işgal edildiği gün başlayan 1918 serisinin ilk iki romanı *Kalbim, Kimsesiz Yurdum* ve *Ah Dehşet, Dehşet Dehşet!* raflardaki yerini aldı.

Kalbim, Kimsesiz Yurdum

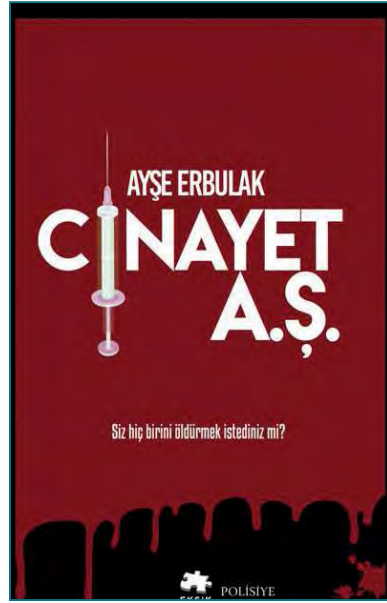
Birinci Dünya Savaşı sona ermiş, dünya yeni bir kaosun eşiğine gelmiştir. Fransa’da gördüğü eğitimi yarıda kesen Ferda, gazeteci arkadaşı Miette’le

birlikte Doğu Ekspresi’ne atlar ve işgal donanmalarının Boğaz’ı geçtiği gün İstanbul’a gelir. Bir yandan uluslararası bir suçlunun izini süren Ferda ve Miette bir yandan da akılcı yöntemleri sayesinde tüm suçluların korkulu rüyası haline gelecektir. Elinizden bırakamayacağınız, meftunu olacağınız, polisiye edebiyatımızı renklendirecek son derece “cazibeli” bir okuma şöleni...

Ah Dehşet, Dehşet, Dehşet

Tiyatroyu saplandı haline getiren Rüçhan, öğrencisi olduğu Tıbbiye’nin yüksek tavanlarından birine asılmış olarak bulunur. Serkomiser Reşat bu alelade intihar vakasıyla oyalanmak için bir sebep göremez. Fakat yüksekçe bir tabureye çıkıp tavanı izlemeye koyulan

Ferda bunun alelade bir vaka olduğundan o kadar da emin değildir.

CİNAYET A.Ş.

Ayşe Erbulak, Eksik Parça Yayınları, 2020

Ayşe Erbulak’ın merakla beklenen yeni romanı *Cinayet A.Ş.* raflarda. Kitabın arka kapak yazısını da yazan ustamız Sevin Okyay, *Cinayet A.Ş.* ile ilgili şöyle diyor:

“Ayşe, ‘Bu romanda kahramanlarımın.... yaşamöykülerini ve insanların karanlık yanlarını keşfedeceksiniz’ demiş. ‘Katil kim?’ gibi sorular sormayacağız. Zaten o kahramanların bir kısmını (esas kısmını) tanıyoruz, *Cinayet Sınıfı Başkanı*’ndan. Sevgili yazarımıza o zaman, ‘Sen artık korkunç olmaya başladın,’ demiştim. Baktım *Cinayet A.Ş.*’nin arka kapak yazısının ilk cümlesi de, ‘Fakat sen artık iyice korkunç bir hanım oldun’ oluvermiş. Tanıdık katilleri, kendileri kurban olmuş ya da adaleti tecelli ettirmeye çalışan katilleri getirdin karşımıza. Canavar kediye, korkunç üvey anneyi, sevgisiz geçen çocuklukları, gençlikleri, sıçanları, hatta Fırat’ın azgın sularını hatırlattın. Hikâyeleri farklı kişilerin ağzından anlatsan da karakterleri inanılır kılmışsın, diyaloglar da su gibi akıyor. Ela ile Ali burada. Sadece onlar değil, başkaları da var: Norveç’ten ve Türkiye’den iki başkomiser dahil. İlk cinayet Norveç’te...”

CİNAYET POLİSİ DEDEMİN EVRAK-I METRUKESİ

Cüneyt Ülsever, Kırmızı Kedi Yayınları, 2020

221B okurları bu kitabın adını çok iyi hatırlayacaklar. Der-gimizde tefrika öykülerini aynı adla yayımladığımız Cüneyt Ülsever'den yeni bir polisiye roman.

15 Temmuz darbe girişiminden sonra, toplumun her kesimini yakından il-gilendiren FETÖ ve bu örgüte yönelik operasyonlar, polisiye romanlara önem-li bir kaynak teşkil edecek gibi duruyor. Türkiye'de bu malzemeden ilk yarar-lananlardan birisi de Cüneyt Ülsever oldu. Türkiye'de daha önce pek denen-memiş siyasi polisiye tarzında romanlar kaleme alan Ülsever, son romanında da 17-25 Aralık sürecinden bu yana yaşa-nan gelişmeleri bireyin rolünü de yok saymadan ele alıyor.

Cinayet Polisi Dedemin Evrak-ı Metru-kesi, Türkiye'de orta halli bir bireyin değişimiyle toplumsal değişimin nasıl

paralel ilerlediğini okura akıcı ve çarpıcı bir biçimde sunu-yor. Polisiye romanlarda okurun en çok sorduğu "Katil kim?" sorusunu, Ülsever'in bu romanında birçok defa soracaksınız. Ancak belli aşamadan sonra yaşanan gelişmeler, okura katilin kim olduğundan ziyade sürecin nereye evrileceğini daha da merak ettirecek bir hal alacak...

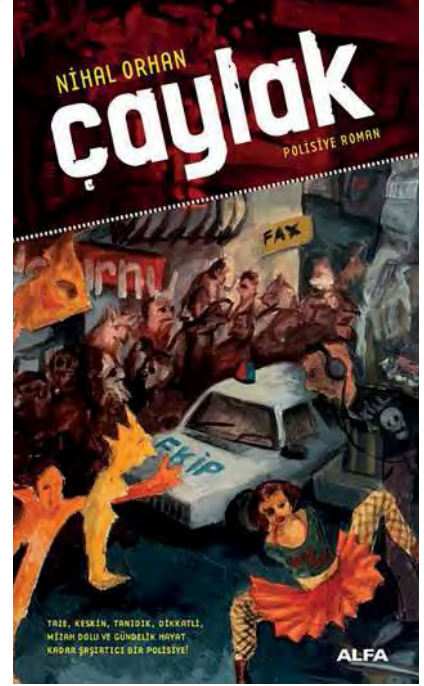
ÖLÜ RUHLAR

Ian Rankin, Çev: Cem Demirkan, Alfa Yayınları

Ian Rankin'in meşhur dedektifi John Rebus'un 10. macerası yayımlandı.

Yerel bir hayvanat bahçesinde hayvanları zehirleyen bir suç-luyu takip eden Müfettiş John Rebus, çocukların fotoğraflarını çeken bir pe-dofille karşılaşır. Sosyal hizmet görev-lisi onun meşru sebeplerle orada oldu-ğunu söylese de Rebus ikilemde kalır, çocukları korumak için onu gönderme-li mi yoksa yeniden başlamak için bir şans mı vermeli?

Olaylar büyürken Rebus kendi geçmi-şinden bir telefon alır: Bir arkadaşının oğlu kaybolmuştur ve doğru soruları sormakla başka hiç kimse uğraşmaya-caktır. Ve bir de İskoçya'nın suç tari-hinin azılı katillerinden biri hapisten tahliye edilip ülkesine gönderilir. Re-bus'un yine yapacak çok işi vardır ve geçmiş hatalarının hayaletleri Edinbur-gh sokaklarında ona eşlik edecektir.

ÇAYLAK

Nihal Orhan, Alfa Yayınları, 2020

221B'de "okurdan gelen" bölümün-de öyküsünü de yayımladığımız Nihal Orhan'ın ilk polisiye romanı raflarda.

2016 senesinin neyin ne, kimin kim olduğu belirsiz günlerinde, Taksim Talimhane'deki sıradan bir otelin, günlük tutulmuş sıradan bir oda-sında, sıradan olmayan bir genç kızın cansız bedeni bulunur. Ta-nınmış müteahhitlerden Haşmet Kaya'nın güzeller güzeli kızı Peri Kaya'nın cinayeti, savcılık ve bası-nın hedefinde olan Cinayet Büro'yu teyakkuza geçirir.

Acemi, özentili ve hırslı dedektif Si-nan Uyan'ın yıllardır beklediği fır-sat ayağına gelmiştir. Emniyet'in için için kaynadığı bugünlerde, ami-rinden memuruna bir beceriksizler topluluğu olduğunu düşündüğü bü-roda kendini gösterip yükselme ar-zusuyla bu cinayet labirentinin içi-ne dalar. Ama bu labirentte yalnız değildir, Peri Kaya'yla gayrimeşru bir ilişki sürdüren evli ve iki çocuk babası sönük avukat Ömer Şanlı da büyük ve yasak aşkının katilinin peşinde koşmaktadır...

UNUTULMUŞ USTA BİR POLİSİYE ROMAN YAZARI

REFİK HALİD
KARAY

Refik Halid Karay, eserlerinde pek çok halis edebiyatçı gibi polisiyenin sihirli atmosferini kullanmakta sakınca görmemiş ve bu türün güzel örneklerini dilimize kazandırmıştır.

2 21B okurlarına yeni yayımlanan polisiye romanları tanıtmaya çalışacağımı daha önce de ifade etmiştim. Bu yılın son sayısında böyle bir değerlendirme yapacağım. Bu arada bugünün okurlarının pek bilemediği, bugün için unutulmuş ama cidden ilginç polisiye romanlar kaleme alan yazarlarımızı da tanıtip hatırlatmanın yararlı olacağını düşündüm.

Corona belasının biz ihtiyarları eve hapsedtiği günlerde kütüphanemi yeniden düzenlemeyi planladım. 35.000'e yakın kitabımı yeniden düzenleyip gözden geçirmek neredeyse üç ay beni oyaladı. Kütüphaneme kitapları önce konularına, sonra da yazarlarına göre yerleştirim. En son polisiye romanlarımı düzenledim. Şu an kütüphanemde 3.442 polisiye roman var ve bunlar çalışma odamdaki kütüphanenin büyük bölümünü oluşturuyorlar. İşte bu düzenlemeyi yaparken Refik Halid Karay'ı yeniden keşfettim ve bütün romanlarını yeniden büyük bir keyifle okudum. İstanbul Türkçesini en iyi kullanan yazarlardan olan Refik Halid Karay (1888-1965) çalkantılı bir hayat sonunda rahata erince yazdığı romanlarıyla özellikle önce *Hürriyet* gazetesinde tefrika edilen ve sonra birçok kez basılan hatta o yıllarda doğan birçok kız çocuğuna Nilgün adının verilmesine neden olan ünlü romanı *Nilgün* ile 1950'li yıllarda popülerite kazanmıştı.

Galatasaray Lisesi'ni bitiren, 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanını takiben okuduğu hukuk fakültesini terk ederek gazeteciliğe başlayan Refik Halid Karay, *Kalem* ve *Cem* gibi dönemin nitelikli

mizah dergilerindeki hiciv yazılarıyla şöhretini kazanmış, sivri ama zeki diliyle İttihat Terakki erkânını hicvetmesinin karşılığını Sinop'a sürülerek görmüş, Ziya Gökalp'in sürgündeyken yazdığı ve sonra *Memleket Hikâyeleri* başlığıyla topladığı öykülerini beğenmesiyle affa uğrayıp İstanbul'a dönmüştür. I. Dünya Savaşı'nın bitip İttihat ve Terakki erkânının yurtdışına kaçması ve İstanbul'un İngilizlerce işgalini izleyen yıllarda İttihat Terakki'ye kızgınlığını onların karşıtı Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na girerek göstermiş, aktif politikaya soyunmuş, Damat Ferit hükümeti zamanında PTT genel müdürü olmuştur. Gerek bu görevinde gerekse çıkardığı *Aydede* mizah gazetesinde Ulusal Kurtuluş Savaşı aleyhinde bulunması onun *Yüzellilikler Listesi* diye bilinen listeye girip yurtdışında yaşamak zorunda kalmasına neden olmuştur. Zorluklarla geçen sürgün hayatı Türk edebiyatının en güzel öykü kitaplarından olan *Gurbet Hikâyeleri*'ni ona kazandırmış ve diğer *yüzelliliklerin* aksine Atatürk ve devrimler aleyhine hiçbir faaliyette bulunmamış, hatta devrimleri coşkuyla desteklemiştir. Arkadaşı olan ünlü yazarımız Yakup Kadri Karaosmanoğlu anılarında, 1938'de Atatürk'ün *yüzellilikleri* affetmesinde en büyük etkenin Refik Halid'in bu davranışları olduğunu, *yüzelliliklerin* Refik Halid Karay sayesinde affedildiğini söyler. Yurda döndükten sonra siyasete hiç bulaşmamış ve peş peşe romanlarını kaleme alarak ve gazetelerde yazılar yazarak sakin bir hayat yaşamıştır. Daha önce de vurguladığımız gibi "İstanbul Türkçesini en iyi kullanan yazar" olarak ünlenen

Karay, dilin yapısını zorlamadan eski İstanbulluların evde ve sokakta konuştuğu dille eserlerini yazmış, bundan dolayı da büyük bir okur kitlesi tarafından sevilerek okunmuştur. Yakın arkadaşı Yakup Kadri'nin deyişiyle "gülüşü kadar kalemi de iğneli" olan Karay'ın hiciv yazıları, polemikleri ve anıları dönemin siyasi ve toplumsal yapısını anlamak için ilk elden belgelerdir. Kişisel kanımızca öyküleri Türk edebiyatının seçkin örnekleridir.

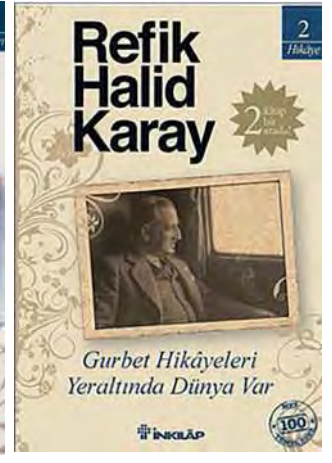
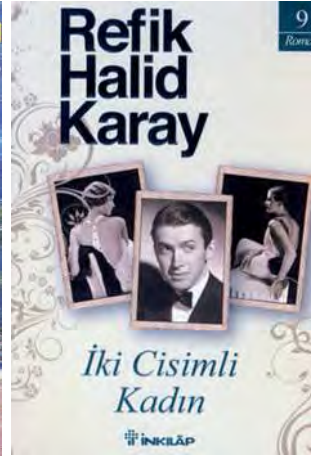
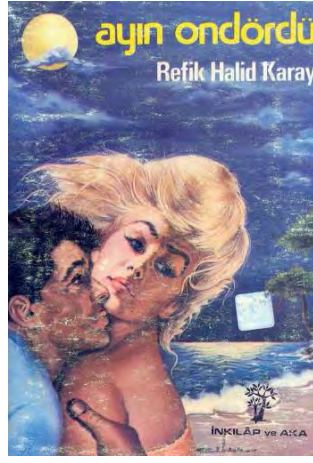
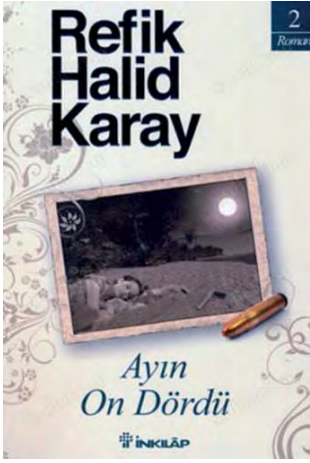
Karay'ın romanları ise tertemiz ve lezzetli dili, sağlam kurgusu, olayların gelişimi ve şaşırtıcı sonuçlarıyla çok rahat okunan ilginç yapıtlardır. Karay'ın romanlarının kahramanları genellikle gizemli kadınlardır; olayların gelişimi çok renklidir ve bu renklilik içinde aşk ve serüven başat motiflerdir. Bu bağlamda yazarımızın bazı romanları polisiye kurgularıyla dikkati çeker. Refik Halid Karay, eserlerinde pek çok halis edebiyatçı gibi polisiyenin sihirli atmosferini kullanmakta sakınca görmemiş ve bu türün güzel örneklerini dilimize kazandırmıştır.

Örneğin iki romanı *Yer Altında Dünya Var* ve *İki Cisimli Kadın* lezzetli anlatımları yanında başarılı polisiye roman örnekleridir. Bu iki roman dışında bütünüyle geleneksel bir polisiye roman olan *Ayın Öndördü* ise Türk edebiyatındaki en başarılı polisiye romanlardan biridir.

İkisi de dönemin fenomen yayınevi Çağlayan Yayınları'ndan çıkan -ünlü Mike Hammer romanlarını ilk basan yayınevi- ilk iki romandan

ilk olarak okurla buluşan *Yer Altında Dünya Var* (1953) yazarın sürgün hayatının büyük bölümünü yaşadığı Lübnan'da geçer. Romanın kahramanı Nebil, eski bir kaptandır ve halasından kendisine miras kalan Lübnan'daki bir çiftlikte yaşamaktadır. Bir gün çiftliğine bir araba kazası sonucu gelen esrarengiz bir kadının, Nihan'ın ortaya çıkmasıyla yaşamı altüst olur. Bir taraftan bu kadına delice sevdalanması, diğer taraftan I. Dünya Savaşı sırasında kendi çiftliğinde altı ton altının Almanlarca saklanmış olması ve Nihan'ın bununla ilgisi olayı iyice karmaşıktırır. Gelişmeler, okuru iyice meraklandırarak şekilde gelişir ve kitap tatlı bir sürprizle noktalanır. Eserin kurgusu ve polisiye yapısı geleneksel "katil kim?" polisiyelerinden farklıysa da suç ve muamma öğeleri yerli yerindedir. Nihan, Nebil, Nat Pinkerton öyküleri meraklısı kâhya Davut ve diğer tipler çok canlı çizilmiştir.

Yazarın ikinci polisiye yapıtı *İki Cisimli Kadın*'da (1955) ise bir değil, iki gizemli kadın başrolüdür. Maceraperest bir mühendis olan Reha, Güney Afrika'da Durban kentinde çalışırken Elvin isimli gizemli bir kadınla karşılaşır; bir süre sonra onun hiç Türkçe bilmese de bir Türk kızı olduğu ortaya çıkar. Hızla ilerleyen ilişki, aşka dönüşür ama kızın başı derttedir; bir taraftan cinayetle suçlanıp tehdit edilmekte, diğer taraftan beyaz kadın tacirlerinin elinden kurtulmaya çalışmaktadır. Sonuç kötür; Elvin öldürülür, Reha da katili öldürür

Aydın Ondördü geleneksel Karay romanları çizgisinde gizemli kadın etrafında gelişen başarılı bir polisiye romandır. Geleneksel “katil kim?” türüyle psikolojik gerilim türü polisiyenin ustaca bir karışımıdır ve 1990 öncesi yıllarda Türkiye’de polisiye roman olmadığını iddia edenlere çarpıcı bir yanıtıdır.

ama sevgilisinin kaybına dayanamaz, dayısının yanına Ankara’ya döner. Başından geçenlerin etkisiyle oyalanmaya çalışmaktadır. Dayısıyla bir kış günü, o zamanlar pek ıssız olan Abant Gölü’ne giderler. Onlarla birlikte kamp kuran Amerikalı gruptaki bir kadın, Elvin’in ikizi gibi ona benzemektedir ve Amerikalı olmasına karşın adı Pervin’dir. Olayın bundan sonrası ilginç gelişmeler gösterir ve yazar muammayı çözmeden sonucu okura bırakır; ya Pervin, Reha’nın sandığı ve inandığı gibi Elvin’in ikiz kardeşidir yahut Reha baştan beri sanrılar içinde olan bir ruh hastasıdır. Bu romanda muamma ögesi çok daha baskın olmasına karşın suç ögesi de gerekli başat öneme sahip olduğundan *İki Cisimli Kadın*, kanımızca Karay’ın polisiye roman tanımına girecek bir eseridir.

Karay’ın tam anlamıyla polisiye roman olan eseriye *Aydın Ondördü* (1980, İnkılâp Kitabevi) adını taşır, yazarın en son romanıdır.

Romanın üç kahramanından ikisi olan Rıdvan ve Rayiha, 10 yıllık evli, biri ressam, biri heykeltıraş bir çifttir. Zengindirler, mesleklerini bile yapmadan mutlu yaşamaktadırlar. Bir yaz günü ayın tam olarak görüldüğü bir gece yazlıklarında komşuları olan Rahim Bey’in evine misafir gelen Rıdvan’ın eski sevgilisi ve Rahim’in metresi Rahşan’ın tabancayla yakın mesafeden ateş edilerek öldürüldüğüne tanık olurlar ama katili görmemişlerdir. Rahim Bey, hizmetçisi Dürdane ve uzak ihtimal de olsa karıkoca şüpheli kişilerdir. Olayı İstanbul emniyet örgütünden üst görevli Haydar Bey incelemek-

tedir. Haydar Bey, polisliği zevk için yapan ya-kışıklı ve varlıklı bir kişidir.

Olay üç kişinin, Rıdvan, Rayiha ve Haydar’ın ağzından anlatılır. Karay’ın romanlarında gelenekselleşen gizemli kadın bu kez Rayiha’dır. Rayiha uzun zamandan beri bir polisiye roman yazmak istemektedir ve bu cinayet onu yakından ilgilendirir ama bu ilgi onda ruhsal karmaşıklığa da neden olacak aşamaya gelince olayın etkisinden kurtulmak için karıkoca, Akdeniz gezisine çıkarlar ancak gemide tatile çıktığını söyleyen Haydar’a rastlamaları karıkocayı şaşırtır; okur ise bir süre sonra Rayiha’nın Haydar’a katil olduğunu itiraf etmesiyle daha da çok şaşıracaktır ama bu itiraf, Rayiha’nın Haydar’a duyduğu ilgiyle kocasına duyduğu sevgi arasında kalan kişiliğinin bir çarpıtması mıdır yoksa katil gerçekten o mudur? Haydar da bu ikilem içindedir. Bu arada kimsenin dedektif olabileceğini düşünmediği Rıdvan ise olayı kafasında çözmüştür ve yaptığı bir kurnaz aldatmacayla katili bulacaktır.

Aydın Ondördü geleneksel Karay romanları çizgisinde gizemli kadın etrafında gelişen başarılı bir polisiye romandır. Geleneksel “katil kim?” türüyle psikolojik gerilim türü polisiyenin ustaca bir karışımıdır ve 1990 öncesi yıllarda Türkiye’de polisiye roman olmadığını iddia edenlere çarpıcı bir yanıtıdır.

Genç okurlarımıza İnkılâp Kitabevi’nin yeniden yayımladığı bu romanları öneririm, keyifle okuyacaklarını da bir polisiye roman âşığı olarak garanti ederim.

Siyasi polisiyenin usta kalemi Schorlau'dan yine cesur bir kitap...

Çok zengin siyasi, toplumsal ve tarihî arka plan bilgisini hikâyelerine yedirerek siyasi polisiyeyi “iyice siyasileştiren” Schorlau, bu defa Yunanistan iktisadi krizini konu ediyor. Özel dedektif Georg Dengler’in bu defaki vakası, Avrupa Birliği’nin iktisadi krizdeki Yunanistan’a son derece ağır şartlar dayatan bürokrasisi içinde yer alan bir memurenin esrarengiz biçimde kaybolması.

WOLFGANG SCHORLAU KİTAPLARI

BÜYÜK PLAN

Çeviren: Hülki Demirel
Dünya Edebiyatı, 412 sayfa

KAVURAN SOĞUK

Çeviren: Hülki Demirel
Dünya Edebiyatı, 219 sayfa

KORUYAN EL

Çeviren: Hülki Demirel
Dünya Edebiyatı, 392 sayfa

MAVİ LİSTE DENGLER'İN İLK VAKASI

Çeviren: Hülki Demirel
Dünya Edebiyatı 339 sayfa

MÜNİH KOMPLOSU

Çeviren: Hülki Demirel
Dünya Edebiyatı, 292 sayfa

YENİ

KUSURSUZ CİNAYET VAR MIDIR?

Bir adli tıp uzmanı olarak bize en sık sorulan sorulardan biri de “kusursuz cinayet” olup olmadığıdır. Soruya yanıt vermeden önce suç, katil, kurban, ortam ve olayın gizemi üzerine biraz yolculuk yapalım isterseniz. Yasalarla çerçevesi çizilen bir suç kavramı olan “cinayet” ve cinayetin ortaya konulup katilin bulunarak cezalandırılmasına kadar giden hukuksal süreçte adli bilimler alanını irdelemek gerekiyor. Adli bilimler; adaletin toplum ve toplumu oluşturan bireyler arasında eşit olarak sağlanabilirliğine hizmet eden sağlık, fen ve sosyal bilimler gibi eğitsel, teknolojik ve pozitif bilimler topluluğunu kapsayan çok disiplinli bir yapıdır. Ortada hukukun tanımladığı bir suç varsa adli bilimler alanındaki çeşitli profesyoneller de suçun niteliğini, kurbandaki olası etkilerini ve delilleri ortaya koyarak buradan katile ulaşmaya çalışmaktadır. Adli tıp, kriminolojik olayların nesnel boyutunu ortaya koyan önemli bir tıp disiplini.

İnsanlık tarihi kadar eski olan cinayetlerin izini yazılı tarihten önceki dönemlerden başlayarak mitolojik öykü, destan ve/veya kutsal kitaplarda arayabiliriz. *Tevrat*, *İncil* ve *Kuran*’da insan tarafından işlenen ilk cinayetin Kabil’in küçük kardeşi Habil’i öldürmesi olayında görüyoruz. Kaynaklarda cinayet yöntemi farklılık göstermekle beraber, yaygın inanış Kabil’in cinayeti taşla, soypayla veya boğarak işlediği yönündedir. Kabil’in cesedi bir torbada uzun süre taşıdığı, kavga eden kargalardan birinin diğerini öldürüp gömdüğünü görmesi üzerine de kardeşinin cesedini gömdüğü belirtilmektedir. Kutsal kitaplar yanında

Sümer mitolojisiinde Emeş-Enten ve Lahar-Aşnan hikâyesi, Habil ve Kabil hikâyesine benzer anlatımlar içerdiği ve bu anlatımların Musevi kaynaklarına aktarıldığı da ifade edilmektedir. İlk cinayetin işlendiği tarihten bugüne cinayetlerin kuşkusuz bir gizemi olmuştur. Bazen katil-

lerin cinayet sonrası delil bırakmaması ve yok etmesi bazen de adli birimlerin delilleri iyi değerlendirememesi sonucu cinayetlerin aydınlatılmadığını biliyoruz. Yazılı tarihin başlangıcında adli tıp ve dinin iç içe olduğunu görüyoruz. Adli tıp ancak 16. yüzyılın sonlarında uzmanlık alanı olarak ortaya çıkmış, 1800’lü yıllarla birlikte alanda çığır açılan bir dönem başlamış ve cinayetler daha nesnel verilerle aydınlatılmıştır. Tıp ve yasalar arasındaki ilişki geliştikçe suç olaylarının araştırılmasında kullanılan bilimsel yöntemler de gelişmiş ve Edmund Locard’ın bahsettiği “iki nesne birbiriyle temas ettiğinde materyaller arasında değiş tokuş olur” ilkesi kriminolojinin temel unsurlarından olmuştur. Fransa’nın Sherlock Holmes’ü olarak tanınan Locard her suçta her temasın iz bıraktığını vurgular. Fransız kriminolog Alphonse Bertillon, insan vücudunun ölçüm ve oranlarını antropometrik olarak ortaya koyarak kişisel bir tanımlama sistemi geliştirmiş ve bu sistemle suçluların belirlenmesi kolaylaşmıştır. Bu sistemle 1884’te 240’tan fazla tekrarlayan suç işleyen suçlu saptanmıştır. Adli bilimin annesi olarak bilinen Frances Glessner Lee ise ABD’de adli bilimin gelişiminde etkili olmuş, özellikle olayların orijininin belirlenmesine yönelik araştırmalar yaparak koroner sistemin gelişmesini sağlamış ve açıklanamayan ölüm ve olay yeri incelemelerine yönelik hâlâ

Adli bilimler; adaletin toplum ve toplumu oluşturan bireyler arasında eşit olarak sağlanabilirliğine hizmet eden sağlık, fen ve sosyal bilimler gibi eğitsel, teknolojik ve pozitif bilimler topluluğunu kapsayan çok disiplinli bir yapıdır.

kullanılmakta olan “Nutshell” çalışmalarını oluşturmuştur. 20. yüzyılda Rochman, Camps, Smith ve Simpson gibi İngiliz patoloğlar adli bilimler alanında yeni yöntemler kullanılmasına öncülük etmişlerdir. Jeffreys, 1984’te adli bilimlerde DNA profillemesiyle DNA parmak izinin bireyleri tanımlamak için genetik koddaki varyasyonlarını ortaya koymuştur. Özellikle adli olayların belgelenmesi ve aydınlatılmasında 3D görüntüleme teknikleri, lazer tarayıcılar, dronlar ve fotogrametri gibi yenilikler önemli işlev görmektedir. Adli bilimler alanı suçları araştırmak, kanıtları analiz etmek için elektron mikroskobu, lazer, ultraviyole ve kızıl ötesi ışık, gelişmiş analitik kimyasal teknikler ve bilgisayarlı veritabanları kullanan yüksek teknoloji bir bilim alanı haline almıştır.

Hemen hemen her bilim alanı bir suçun değerlendirilmesi ve çözümünde adli bilimin her hangi bir noktasında yer alabilir. Aslında birkaç

istisna dışında adli bilimler, geleneksel bilimlerden farklı değildir. Belki de en önemli fark, adli bilimlerin hukuksal sorunlara yerleşik bilimlerin yöntem ve tekniklerini uygulamasından kaynaklanmasıdır. Tıp, hukuk, kriminoloji, kriminalistik, patoloji, psikiyatri, biyoloji, toksikoloji, diş hekimliği, entomoloji, antropoloji, seroloji, otomotiv, hemşirelik, meteoroloji, veterinerlik, eczacılık, animasyon görüntüleme, fotoğrafçılık, bilişim, muhasebe, tekstil, palinoloji, jeoloji, astronomi ve farmakoloji gibi disiplinler “adli” parantezine alındığında adli bilimlerin çatısı oluşur. Bu çatı balistik, olay yeri inceleme, yangın bilimi, kimliklendirme, tıp hukuku ve tıp etiği ile desteklenir. Adli bilimler bu anlamda diğer bilimlerden bir miktar ayrılarak “multidisipliner” tanımlamasını sonuna kadar hak eder. Süreç içinde sürekli gelişen bilimsel bir dünyada adli bilimlerin hiç aklımıza gelmeyen farklı ve özel alanlarıyla tanışma olanağı bulacağımızdan hiç kuşkusuz yoktur.

Bilim ve teknolojiye gelişmeler kadar insanın ruhsal durumunu ve yaşadığı ortam ve çevre koşullarını bütünlük içinde değerlendiren bir yaklaşım zorunludur. Katilin bulunamadığı ve gizemiyle ortada kalmış bir cinayet olgusu polisiye edebiyat, sinema, tiyatro ve animasyon gibi kültür sanat alanlarının en sevdiği motifler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu alanda bahsedilen,

sadece bir cinayet olgusu ve katilin kim olduğu sorusunun çok ötesindedir. Olayın geçtiği zaman ve mekân, yaşam biçimleri ve tarihsel arka plan sanata dönüşürken tanıklıklar da nesnel gerçekliğe dönüşür.

Her temasın bir iz bıraktığı gerçeğini kenara koyarak soruyu şöyle de sorabiliriz: Kusursuz cinayetler çok zeki katiller tarafından mı işleniyor yoksa olay yeri inceleme ve kriminolojik değerlendirmedeki eksikliklerden mi kaynaklanıyor? Cinayetlere kaza süsü vermek, önceden planlayıp olası delilleri yok etmek, adli birimleri yanlış yönlendirmek hatta polislerle köşe kapmaca oynamak gibi çeşitli varyasyonlar sözkonusu olabildiği gibi olay yerinde kurbanın muayenesi, delillerin bulunup incelenmesi, laboratuvar olanakları ve rutin incelemelerin kapsamı gibi konular bazen olay örüntüsünün önüne geçebilir.

Polisiye edebiyatta Sophokles, Edgar Allan Poe, Dostoyevski, Agatha Christie, Sir Arthur Conan Doyle, Tess Gerritsen, Grangé gibi yazarların roman ve hikâyelerinde geçen kurmaca(!) cinayetler kadar gerçek hayatta da karşılaştığımız olgular bulunuyor. 1940’ların İngiltere’inde kurbanlarını sülfürik asitle eritip kanalizasyona atarak yok etmeye çalışan, asit banyosu katili olarak ün salan John George Haigh, son kurbanının safrakesesi taşları ve takma dişlerinin geride kalması nedeniyle yakayı ele vermiştir. Cinayet

işleyip yakalanan katillerin profili, işi gücü olmayan lümpenlerden toplumda saygı gören avukat, doktor, akademisyen gibi mesleklere sahip beyaz yakalılara kadar uzanabilmektedir. 1888 yılında Londra, Whitechapel'in yoksul bölgelerinde kadınları parçalanmadan önce boğazları kesilerek öldürülen seks işçisi kadınları hedef alan bir katile Karındeşen Jack adı verilmiştir. Cinayetler hiçbir zaman çözülmemiş ve bu cinayetlerin çevresinde oluşmuş efsaneler gerçek tarihi araştırma, folklor ve sahte tarihin bileşimine dönüşmüştür.

Vahşi şekilde işlenen cinayetler kadar zehirleyerek öldürme de sık kullanılan bir yöntemdir. Son zamanlarda ileri teknoloji zehirleme olgusu olarak KGB eski ajanı Alexander Litvinenko'nun Polonyum-210 ile zehirlenerek öldürülmesi öne çıkmaktadır. Radyoaktif madde kullanılarak öldürmeyle ilk kez bu şekilde karşılaştık.

Katil, cinayeti işlediği yere gelir, cinayeti işler, delilleri yok eder/etmeye çalışır ve olay yerinden ayrılır. Ancak basit gibi görünen bu kurguda pek çok iz bırakır. Bir cinayet varsa olay yerinde mutlaka bir iz de vardır ve önemli olan bu izleri görünür kılmak ve irdelemektir.

Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler, katillerin farkında olmadan bıraktıkları delillerin hızlı ve basit bir şekilde bulunmasını da sağlar. Olay yeri incelemesinde ve adli tıbbi muayenede teknoloji kullanımı, saldırgan ve saldırıya ait gözle görülemeyen ip, giysi, plastik maddeler, insana ait kıl, saç, kulak kiri, tükürük, sperm gibi biyolojik

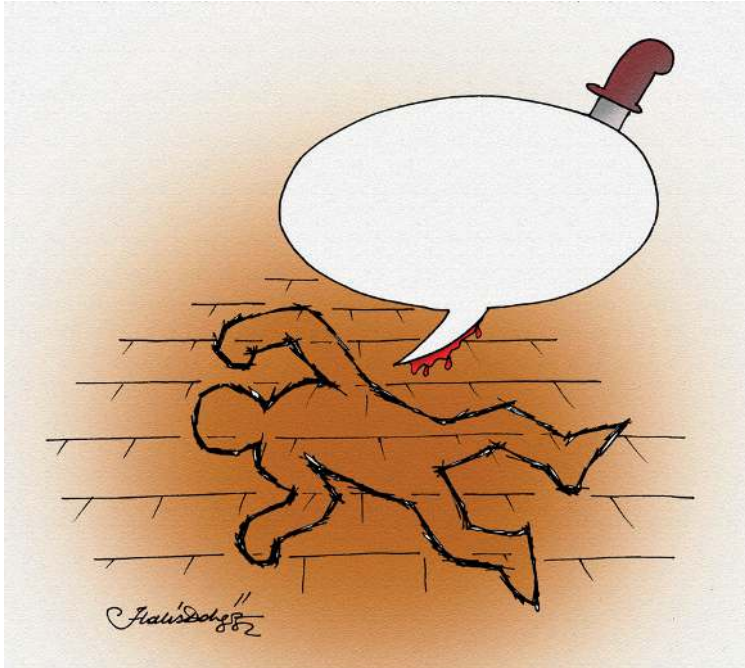
Vahşi şekilde işlenen cinayetler kadar zehirleyerek öldürme de sık kullanılan bir yöntemdir. Son zamanlarda ileri teknoloji zehirleme olgusu olarak KGB eski ajanı Alexander Litvinenko'nun Polonyum-210 ile zehirlenerek öldürülmesi öne çıkmaktadır. Radyoaktif madde kullanılarak öldürmeyle ilk kez bu şekilde karşılaştık.

materyaller elde edilebilir. Tüm bu izler, DNA incelemesinin yapılabilmesine ve böylelikle katilin kimliklendirilmesine olanak sağlar.

Otopsi ile sadece ölüm zamanı ve ölüm nedeni değil, aynı zamanda eylemin niteliği, nasıl olduğu ve/veya olabileceği yorumlanarak kaza, intihar, cinayet veya doğal nedenli bir ölüm olup olmadığı da ortaya konulabilir. Toksikolojik inceleme, saldırgan ya da mağdurun bedeninde uyutucu, uyuşturucu ve/veya toksik bir madde bulunup bulunmadığı, varsa dozunu saptarken yine kimyasal, biyolojik, radyoaktif, nükleer maddeye bağlı ölümlerin de nedenini açıklamaktadır. Gelişen bilim ve teknoloji artık delilleri kolaylıkla saptıyor, zor olansa onları inceleyecek ve yorumlayacak insanın yetiştirilebilmesini sağlayacak adli bilimler yaklaşımı sanırım.

Jean Baudrillard'ın *Kusursuz Cinayet* kitabında vurguladığı gibi, "Cinayet kusursuz olsaydı cinayet unsurlarına ulaşmak da olanaksız olurdu. Kusursuzluğun cezası, onun aynen yeniden üretilmesidir. Cinayetin gizemi katil ve kurbanın birbirine karışmasına dayanmakta olup son çözümlemede aslında katil ve kurban aynı kişi, nesne ve özne birdir. Dünyanın özünü kavramamız, ancak bu kökten eşdeğerliğin gerçekliğini tüm alaycılığı içinde kavramamızla olanaklıdır. Gerçek, yanılsama içinde kaybolmaz; bütünsel gerçeklik içinde kaybolan, yanılsamadır."

Cinayet hiçbir zaman kusursuz değildir ve cinayet silahının da bizzat kusurun kendisi olduğu gerçeğini unutmamamız gerekiyor. Ne dersiniz?

ESKİ BİR DOSTUN GENÇLİĞİYLE TANIŞMAK:

YOUNG WALLANDER

Henning Mankell, politik bir yazar olarak Wallander'ı her romanda eşitsizlik, göçmen karşıtlığı, büyük şirketlerin doğaya ve insanlığa verdiği zararlar, yozlaşma gibi kavramlarla karşı karşıya bırakır, yani onu gerçek dünyanın gerçek sorunları içinde resmeder. Nordik polisiyenin ataları kabul edilen Maj Sjöwall ve Per Wahlöö'nün 1965-1975 arasında yazdıkları 10 kitaplık Martin Beck serisi, Mankell'in Kurt Wallander karakterini ve kitapların dünyasını yaratırken en çok dikkate aldığı ve etkilendiği eserlerdir. Martin Beck serisinde olduğu gibi Wallander serisinde de İsveç'te, Avrupa'da ve dünyanın diğer ülkelerinde yaşanan haksızlıklar, eşitsizlikler okura açık ve sert bir biçimde aktarılır.

4 1 dilde 40 milyondan fazla satan, usta yazar Henning Mankell'in yazdığı 10 romanın başkarakteri, Nordik polisiyenin kült dedektifi Kurt Wallander. 1991'de yayımlanan, Türkçeye *Ölümün Karanlık Yüzü* adıyla çevrilen romanda tanışıyoruz Wallander'la. İlk romanda 42 yaşında bir polis olan Wallander, çok sevdiği eşi Mona tarafından terk edilmiş, kızı Linda'yla da sorunlar yaşayan, alkole düşkün biri. Yıllardır aynı tabloyu yapmaktan bıkmayan, dolayısıyla para kazanamayan ressam bir baba ve işçi bir annenin oğlu olarak yetişmiş. Babası hiçbir zaman polis olmasını istememiş, hâlâ polisliği bırakmasını tavsiye ediyor. Wallander genel olarak yalnız, yaptıklarından pişman ve umutsuz hisseden bir karakter. Sürekli koşturan, hırslı polislerden değil. Görevini sakince yapar, hatta bazen bazı yerlere gitmekten üşenir. Suça yaklaşımı da sıradışıdır elbette. Tek derdi, suçluları bulmak ve adalete teslim etmek değildir; suçların nedenlerini de kavramaya çalışır, ülkesinde ve dünyada olup bitenlere kayıtsız kalmayan bir polistir Wallander. Henning Mankell, politik bir yazar olarak Wallander'ı her romanda eşitsizlik, göçmen karşıtlığı, büyük şirketlerin doğaya ve insanlığa verdiği zararlar, yozlaşma gibi kavramlarla karşı karşıya bırakır, yani onu gerçek dünyanın gerçek sorunları içinde resmeder. Nordik polisiyenin ata-

ları kabul edilen Maj Sjöwall ve Per Wahlöö'nün 1965-1975 arasında yazdıkları 10 kitaplık Martin Beck serisi, Mankell'in Kurt Wallander karakterini ve kitapların dünyasını yaratırken en çok dikkate aldığı ve etkilendiği eserlerdir. Martin Beck serisinde olduğu gibi Wallander serisinde de İsveç'te, Avrupa'da ve dünyanın diğer ülkelerinde yaşanan haksızlıklar, eşitsizlikler okura açık ve sert bir biçimde aktarılır.

Wallander karakteri daha önce de TV'ye uyarlandı. İsveç-Almanya-Danimarka ortak yapımı olan ve 2005-2013 arasında yayınlanan *Wallander* adlı dizinin bölüm senaryolarında Mankell'in de imzasını görüyoruz. Dizide ana karakteri, başarılı oyuncu Krister Henriksson canlandırmıştı. Wallander serisinin özellikle İngiltere ve ABD'de daha çok bilinmesini sağlayan ise BBC yapımı *Wallander* adlı dizi oldu. Bu dizide usta oyuncu Kenneth Branagh, Wallander karakterini neredeyse kusursuz bir biçimde canlandırdı. 4 sezon ve 90 dakikalık 12 bölümden oluşan dizinin senaristlerinden biri de yine Mankell idi.

Henning Mankell, Wallander serisinin son kitabını 2009'da yayımlamış ve Wallander'ın hikâyesini tamamlamıştı. Çok sevilen bir karakterin hikâyesini sonlandırmak bir yazar için zaten zor bir karar ama Mankell, Wallander'ı serinin tüm kitaplarında adım adım o kadar ustalıkla ilerletti ki, son Wallander kitabı zaten olması gerektiği

gibi bitti. 2015'te Mankell hayatını kaybetti. Yani önce Wallander, sonra Mankell'le vedalaşmak zorunda kaldık.

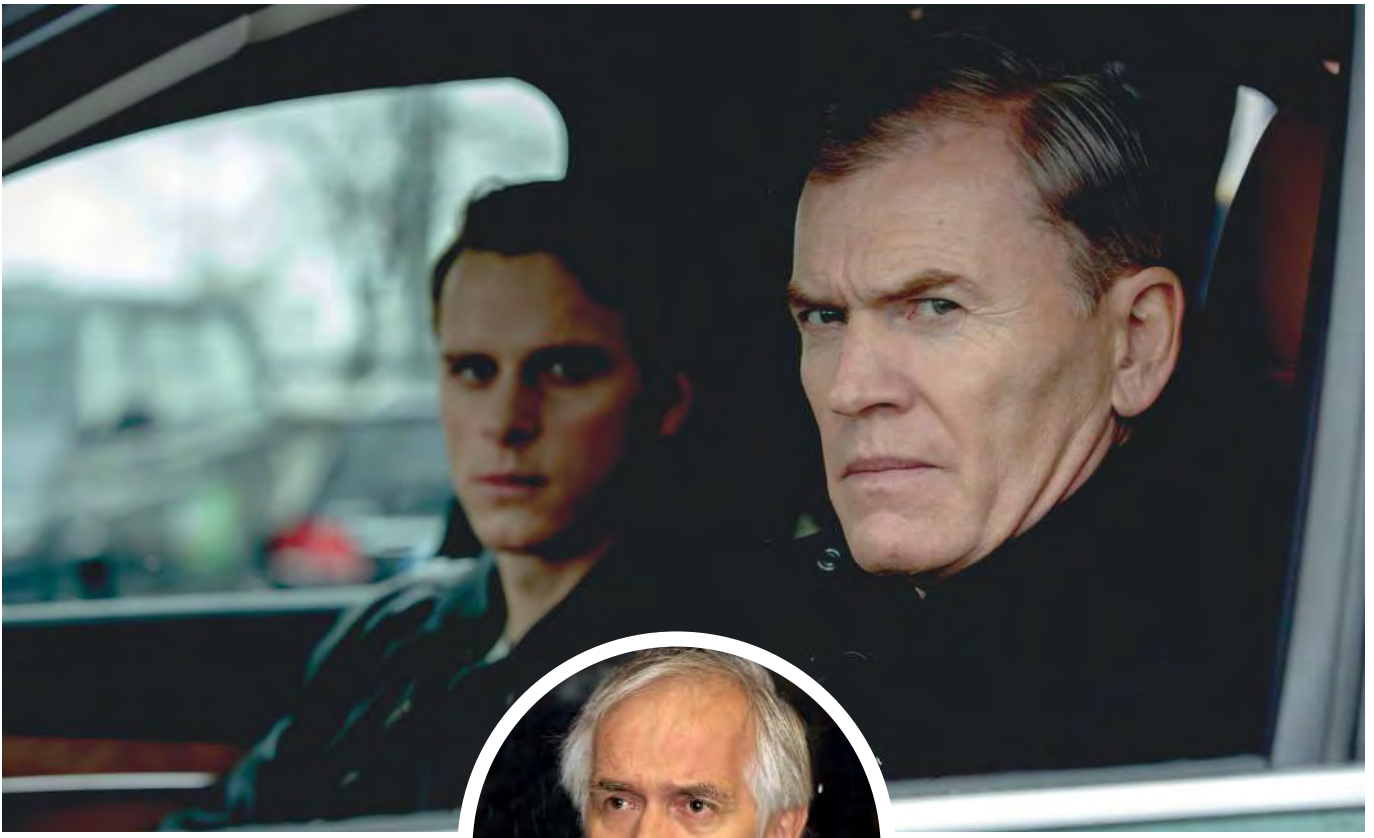
GENCECİK BİR WALLANDER

Bu ay Netflix'te yayınlanan *Young Wallander* dizisi, bir yıl kadar önce ilk kez duyurulduğunda okuduğum ilk haberi hatırlıyorum: "Usta yazar Henning Mankell'in kült karakteri Wallander, günümüzde 20'li yaşlarında, polisliğe yeni başlamıştır." Bu cümleyi okuduktan sonra bu işin çok zor ama bir o kadar heyecan verici olduğunu düşünmüştüm. Böylesi bir karakteri, 2020'ye yani bugüne gencecik bir polis olarak getirmek...

6 bölümden oluşan *Young Wallander* dizisinde karakterimiz henüz yeni ve genç bir polis memuru. Rosengård'da daha çok göçmenlerin ve yoksul İsveçlilerin yaşadığı bir toplu konut bölgesinde tek başına yaşıyor. Yaşadığı sitede beyaz bir İsveçlinin herkesin gözü önünde ağzına bomba yerleştirilerek öldürülmesiyle olaylar başlıyor. Aslında Nitelikli Suçlar Birimi tarafından yürütülen soruşturmaya, olayın yaşandığı toplu konut bölgesinde gözlemlediklerini aktararak yardım etmeye başlayınca ve başşüpheli de kesinlikle masum olduğunu düşündüğü genç komşusu olunca Wallander, Nitelikli Suçlar Birimi'ne alınıyor.

Neonazi grupların göçmenlere karşı düzenlediği mitingde görev aldığı gün, neonazileri protesto eden ve göçmenlere destek verenler arasında bir kadını görüp kalakalıyor. Bu kadın, Wallander'ın büyük aşkı Mona'nın ta kendisi. Böylece *Young Wallander*'da Kurt ve Mona aşkının nasıl başladığını da izliyoruz.

6 bölümlük dizinin başındaki Wallander ile final bölümündeki artık aynı insan değil. Mankell de

Ben Harris tarafından yazılan senaryo, karakterin yaratıcısı Mankell'e saygı duruşu niteliğinde. Yazarı tarafından romanlarda çok az bahsedilmiş, çok az yansıtılmış gençliğini yani kült bir edebi karakterin hiç yazılmamış bir dönemini yazmak kolay iş değil. Harris bu işin altından hem başarıyla hem de Mankell'in kemiklerini sızlatmadan kalkmış. Romanlarda her zaman ana ya da yan konu olarak değinilen göçmen karşıtlığı, eşitsizlik sonucunda oluşan sorunlar dizide de hakkıyla işlenmiş.

romanlarında hep bunu önemseydiğini, olaylar ve yaşananlar sonrasında mutlak değişimler yaşamayan karakterlere inanmadığını pek çok röportajında dile getirmişti. Dizide de genç Wallander başta çok inandığı, güvendiği adalet sisteminin, iş büyük holdingle, zenginlerin işlediği suçlara geldiğinde ne kadar da çaresiz kaldığını anlıyor. Ve değişiyor, büyüyor, olgunlaşıyor.

Ben Harris tarafından yazılan senaryo, karakterin yaratıcısı Mankell'e saygı duruşu niteliğinde. Yazarı tarafından romanlarda çok az bahsedilmiş, çok az yansıtılmış gençliğini yani kült bir edebi karakterin hiç yazılmamış bir dönemini yazmak kolay iş değil. Harris bu işin altından

hem başarıyla hem de Mankell'in kemiklerini sızlatmadan kalkmış. Romanlarda her zaman ana ya da yan konu olarak değinilen göçmen karşıtlığı, eşitsizlik sonucunda oluşan sorunlar dizide de hakkıyla işlenmiş.

Cinayet hakkında yürüyen soruşturma ise mantık hatası olmadan ama nispeten daha ağır ve tahmin edilebilir şekilde ilerliyor. Çok hızlı, her bölümde üst üste olayların olduğu ve sonunda da ters köşeyle biten polisiyeleri sevenler için öncesinden uyarılmış olalım: *Young Wallander*, o dizilerden değil. Zaten diziyi diğer polisiyelerden ayıran ve daha özel bir yere koyan da biraz bu. Mantık hatası içermemesi, polisiye olayı derli toplu kapatması ancak genç bir polisin tüm bu yaşananlar boyunca ve sonrasında nasıl bir değişim yaşadığını göstermesi. Karakter derinliğinin nefis işlendiği bir polisiye izlemek isteyenlerin kaçırmaması gereken bir iş *Young Wallander*. Mankell'in romanlarını okuyanlar içinse eski, çok sevilen, yokluğunda çok özlenen bir dostla bugün bir sokakta karşılaşmayı ve hatta "başka bir evrende" o dostun gençliğiyle de tanışmayı vaat ediyor dizi. Dolayısıyla henüz okumayanlar için önce Mankell'in kaleminden çıkan o nefis romanları okumalarını ve sonra *Young Wallander*'ı izlemelerini tavsiye ediyorum. Bunu yaptığınızda diziyi yaklaşımınız da duygunuz da farklı olacaktır, eminim.

SUAT DUMAN'dan

1918

Meftunu olacağınız
son derece
cazibeli bir polisiye...
İlk iki kitap
tüm
kitapçılarda!

alakarga

UNUTULMUŞ BİR POLİSİYENİN PEŞİNDE: ITALO SVEVO

*Italo Svevo, ülkemizde de oldukça bilinen ve eserleriyle 20. yüzyıl İtalyan edebiyatının gidişatını değiştiren, kendisinden sonra gelen birçok yazarı etkisi altına almış bir isimdir. Özellikle *La coscienza di Zeno* (Zeno'nun Bilinci) adlı eseriyle tüm dünyada tanınmıştır.*

2 0. yüzyılın henüz başlarında karşılaşmış iki entelektüel olarak Italo Svevo ve James Joyce arasındaki edebi ve kültürel dostluk oldukça ilgi çekicidir.

Italo Svevo, ülkemizde de oldukça bilinen ve eserleriyle 20. yüzyıl İtalyan edebiyatının gidişatını değiştiren, kendisinden sonra gelen birçok yazarı etkisi altına almış bir isimdir. Özellikle *La coscienza di Zeno* (Zeno'nun Bilinci) adlı eseriyle tüm dünyada tanınmıştır. Nitekim edebiyat-psikoloji arasında mevcut çetrefil ilişkiyi eserlerinde işlemiş, birey-toplum arasındaki sorunlu ve zoraki ilişki üzerine yazdıklarıyla insanın bilinç akışını en iyi anlayan ve anlatan yazarlardan biri olagelmıştır. Aynı özellikleri Svevo'nun isminin yerine Joyce'u koyarak yazmak da mümkündür, zira bu iki isim arasındaki dostluk, dönemin edebiyatını değiştirecek bir anlatı tarzının doğuşunu müjdelir. Dolayısıyla Italo Svevo'nun hayatındaki edebi dönüm noktalarından başlıcası, İrlandalı yazar James Joyce ile tanışmasıdır. Svevo, Trieste'deki Berlitz Dil Okulu'na İngiliz edebiyatını daha yakından takip edebilmek üzere devam ederken James Joyce ile tanışır. Joyce, Berlitz Dil Okulu'nda İngilizce öğretmenliği yapmaktadır. Öğrenci-öğretmen ilişkisiyle başlayan bu tanışıklık, zamanla derin bir dostluğa dönüşmüş hatta entelektüel açıdan iki yazar da birbirini etkilemiştir. Hem Joyce hem de Svevo, eserlerini birbirlerine okutmuşlar; aradaki entelektüel dostluğun neticesinde birbirlerinin eleştiri ve görüşlerinden faydalanmışlardır. Bu dostluk, 1907 yılında Tri-

este'de başlar ve Svevo'nun 1928 yılında hayatını kaybetmesine kadar devam eder. Lakin zamanın ruhu bu dostluk üzerinde de etkili olur; örneğin I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle dostlukları sekteye uğrar. Savaş nedeniyle Joyce, Trieste'yi terk etmek zorunda kalır. Geri döndüğünde ise 1919 yılı civarında, artık Trieste eski çok kültürlü şehir değildir. Nihayetinde James Joyce kısa süre sonra Paris'e yerleşir. İkili arasındaki entelektüel arkadaşlık, her türlü zorluğa karşın devam eder. Belki de kaderin bir cilvesi olarak bu iki yazar, diğerinin başyapıtını yayımlamasına aracılık etmiştir: Joyce, Svevo'ya yazarak Trieste'de unuttuğu *Ulysses*'in el yazmalarını ister. Svevo da el yazmalarını şahsen Paris'e götürür ve Joyce'a teslim eder. Joyce da Svevo'nun *La coscienza di Zeno* adlı çalışmasını okumuş ve eser hakkındaki olumlu düşüncelerini yayıncı ve eleştirmen dostlarına ileterek kadim dostu Svevo'nun Fransa ve ardından Avrupa'da tanınma hikâyesine önayak olmuştur.¹

Italo Svevo'nun edebi tanınırlığına, James Joyce ile dostluğuna ve *La coscienza di Zeno* gibi oldukça bilinen eserlerine karşın İtalyan yazarı bu sayfalara taşımamıza vesile olan eseri *L'assassino di via Belpoggio* (Belpoggio Sokağı Katili) adlı polisiye nitelikli anlatısıdır.

Trieste'li yazarın en az bilinen, belki de bir köşede kalmış eserlerinden *L'assassino di via Belpoggio* polisiye okurları için oldukça dikkat çekicidir. Zira yazılış tarihi olan 1890 itibarıyla İtalya'da polisiye edebiyatın kuramsal ve türsel

bir yapıya sahip olmadığını belirtmek yerinde olacaktır. Svevo'nun bu eseri ilk kez 1890'da *L'indipendente* dergisinde tefrika olarak yayımlanır. *L'indipendente* dergisi Svevo'nun editörlüğünü yaptığı ve 1877'den 1923 yılına değin yayımlanan bir edebiyat dergisi olarak, Trieste'li yazarın hem *L'assassino di via Belpoggio* hem de *Senilità* romanlarının yayımlandığı yayın organı olması açısından önem arz eder. Genel olarak eserlerinde Trieste'yi anlatan ve bu uzamı anlatının temel unsurlarından birine dönüştüren bir yazar olması nedeniyle Svevo'nun *L'assassino di via Belpoggio* adlı eserinde işaret ettiği "Belpoggio Sokağı"nın Trieste'de olduğunu tahmin etmek oldukça kolaydır. "Belpoggio" Trieste limanı yakınlarında bir ara sokaktır, ayrıca pek çok farklı sokağa bağlanarak kaçısa elverişli bir ortam sunması nedeniyle yazarın anlatımında önemli bir yere sahiptir.

L'assassino di via Belpoggio klasik bir polisiye anlatı olmaktan ziyade Svevo'nun temel edebi nitelikleri olan bireyin psikolojik dünyasını yansıtmayı, suçu sadece bir pozitif bilim ögesi olarak değil de duygusal sebeplere bağlanan bir insanlık durumu olarak ele alması açısından kıymetlidir. Örneğin eserin hemen ilk cümlesi okura hem bir cinayet, hem bir suç hem de bir duygusal durumu aktarırken bireyin kendini sorgulamasına kadar uzanan düzlemin de işaretçisidir: "Ne yani, öldürmek bu kadar kolay mıydı?"²²

Hikâyenin başkahramanı olarak tanımlayabileceğimiz Giorgio'nun etrafında gerçekleşir olaylar. Giorgio, anlatının ilk cümlesinden de anlaşılacağı üzere bir cinayet işler, lakin eserin polisiye niteliğinden çok Giorgio'nun kişisel dramı ön plandadır. Cinayetin ardından kaçmaya çalışan Giorgio'nun macerası alışılmadık bir şekilde oldukça basit sona erer. Bununla birlikte anlatının temel heyecan unsuru, Giorgio'nun kaçmak ve yakalanmamak için harcadığı çaba üzerinden şekillenir. Eserin isminden de anlaşılacağı üzere Svevo bize cinayet işleyen bir kişinin psikolojik durumunu aktarmaktadır. Italo Svevo, bir polisiye anlatı çerçevesinde Giorgio'nun yaşadıklarını kurgularken asıl dikkat çekici öge, başkahramanın ruhsal durumunun ön planda olmasıdır. Bir başka ifadeyle Svevo'nun polisiyesi, bireyin kendi kimliğini ve kişilik özelliklerini sorgulamada yatmaktadır. Bu duruma istinaden genel bir değerlendirme yapıldığında denebilir ki Trieste'li yazarın edebiyat eserlerinde işlediği kişiler parçalara ayrılmıştır: Bu kişiler, etraflarında gelişen/mevcut

Italo Svevo

her olay, zaman ve mekân zerresinin farklı bir etki uyandırdığı bir yaşam içerisinde mücadele ederler. Dolayısıyla belli bir ilerleme ve kesin bir davranış takınma becerisinden yoksun, olayların kahramanı olmaktan ziyade birer seyircidirler. Öyle ki Svevo'nun karakterleri bir arzunun, bir tutkunun veya bir duygunun ardı sıra sonuna kadar gidemeyen, dünyanın-toplumun yozlaşmışlığından ve başarısızlıklardan kendilerini sorumlu hisseden, kendi bünyelerinde ahlaksal ve yapısal bir çatışmayı yaşayan, toplumdan uzak bireysel karakterlerdir.³ Ünlü İtalyan edebiyat eleştirmeni Debenedetti'nin belirttiği üzere: "Svevo'nun kahramanı, toplumun ona çizdiği yön ve bireyin kendi yaşamı arasında kalan bir sıkışmışlık duygusunda temel niteliğini bulur."²⁴

Nitekim *L'assassino di via Belpoggio*'nun başkahramanı Giorgio'da da benzer yönelimlere rastlamak şaşırtıcı değildir. Her ne kadar Giorgio bir cinayet işlemiş olsa da bu cinayetin unsurları arasında karakteri, suçu sahiplenmeye veya inkâr iten bir sorumluluk duygusu mevcut değildir. Cinayeti işlese dahi Giorgio'nun yaşadıkları, karakterin gerçek yaşamla yüzleşmede yaşadığı belirsizlikleri ortaya koymaktadır. Hikâyenin devamında asıl merak unsuru olan kaçma olgusunu gerçekleştirirken Giorgio bir plana veya bir amaca sahip değildir. Hatta diyebiliriz ki Giorgio

Italo Svevo

James Joyce

Italo Svevo'nun hayatındaki edebi dönüm noktalarından başlıcası, İrlandalı yazar James Joyce ile tanışmasıdır. Öğrenci-öğretmen ilişkisiyle başlayan bu tanışıklık, zamanla derin bir dostluğa dönüşmüş hatta entelektüel açıdan iki yazar da birbirini etkilemiştir.

neden cinayet işlediğini bilmez, olayın aniden meydana gelmesi tamamıyla tesadüfün neticesidir. Giorgio'nun yaşadığı ikilemleri ve çektiği acıları Svevo şu sözcüklerle anlatır: *"Bunu artık inkâr edemezdi, lakin daha da kötüsü çektiği çileyi tarif edecek ve suçunu hafifletecek o kelimeleri asla bulamayacak olmasıydı. O herkes için her hareketi kötü bir eylem olan veya kötü bir eylemi yapma arzusu barındıran şeytani bir makineydi, oysa kendisinin adeta kaprisli ellere terk edilmiş sefil bir oyuncak olduğunu hissetmekteydi."*²⁵

Görülüyor ki Svevo'nun Giorgio'su gerçek karşısında bir uyumsuzdur. Alıntıdan da görüleceği üzere, Giorgio kendisini bir kurban gibi hissetmektedir ve toplumun kendisini dışarıda bıraktığını düşünmektedir. Hayatın zorluklarını hem bireysel hem de toplumsal bazda sıkışmışlık hisseden bir karakter aracılığıyla polisiye anlatı çerçevesinde aktaran Italo Svevo, polisiye edebiyat için belirleyici unsurlardan biri olan suçlu

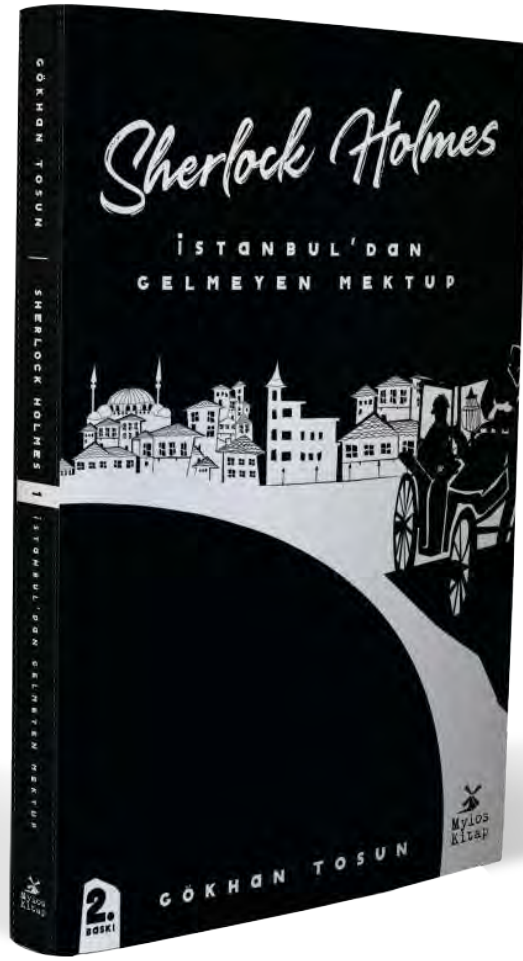
psikolojisine ve suçun nedenine/gelişimine dair farklı yaklaşımıyla İtalyan edebiyatı için öncü konumdadır. 20. yüzyıl İtalyan edebiyatının "mittelleuropa" kültürüne kavuşmasının simgelerinden biri olarak Italo Svevo, edebiyat yaşantısının henüz başlarında kaleme aldığı *L'assassino di via Belpoggio* adlı eseriyle polisiye edebiyata da mütevazı bir katkı sunmuştur.

KAYNAKÇA

- Svevo, Italo, *L'assassino di via Belpoggio*, a cura di Riccardo Cepach, Arbor Librorum Edizioni, Trieste, 2010.
- Debenedetti, Giacomo, *Saggi*, Mondadori, Milano, 1999.
- Ghidetti, Enrico, *Italo Svevo, La coscienza di un borghese triestino*, Editori Riuniti, Roma, 1980.
- *La critica e Svevo*, a cura di Sandro Briosi, Universale Cappelli, Bologna, 1975.
- Staley, F. Thomas, "James Joyce and Italo Svevo", *Italica*, Sayı. 40, No. 4, 1963.

NOTLAR

- 1 Staley, F. Thomas, "James Joyce and Italo Svevo", *Italica*, Sayı. 40, No. 4, 1963, s. 336.
- 2 Svevo, Italo, *L'assassino di via Belpoggio*, a cura di Riccardo Cepach, Arbor Librorum Edizioni, Trieste, 2010, s. 23.
- 3 Debenedetti, Giacomo, *Saggi*, Mondadori, Milano, 1999, s. 413
- 4 A.g.e, s. 430.
- 5 Svevo, Italo, *L'assassino di via Belpoggio*, a cura di Riccardo Cepach, Arbor Librorum Edizioni, Trieste, 2010, s. 78.

Sherlock Holmes

İSTANBUL'DAN
GELMEYEN MEKTUP

GÖKHAN TOSUN

2.
BASKI

Mylos
Kitap

mylosyayinrubu.com | [f/MylosKitap](https://www.facebook.com/MylosKitap) | [t/MylosKitap](https://www.twitter.com/MylosKitap) | [ig/myloskitap](https://www.instagram.com/myloskitap)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

BÖLGE HİKÂYESİ

DEVAM #4

Serhan'la başlangıç için mutfakta çalışmaya karar verdik. Hızla çay demledi. O sırada binanın kapısı çalındı. Yemek siparişi vermişti. Haklıydı, akşam yemeği yememiştik.

“Hayalim seni böyle ağırlamak değildi ama...”

İzmirli erkeklerin çapkınlıklarıyla ilgili çok hikâye duymuştum ama Serhan Tıǧlı'nınki gibi bir tarzı hiç düşünmemiştim. Adam ince adımlarla sürekli açık çek veriyordu. Biraz boş bulunsam kendimi onun kollarında bulduğuma şaşıramayacağım kadar rahat açılıyordu.

“Serhan Bey,” dedim çaresizce, “sizinle flört etmek gerçekten eğlenceli olurdu ama... Bu akşam çözmemiz gereken bir mesele var. Çok önemli bir mesele... Bu yüzden sadece beyninize ihtiyacım var. Arka sokaklara sapmasak iyi olur.”

Kocaman bir gülüşle, “Sizinle flört etmeyi ben de çok istiyorum. Bu noktada anlaştığımıza göre, daha iyi bir zamana kadar işe konsantre olabiliriz,” cevabını yapıştırdığında bu emrivakiye sinirlenecek zamanım yoktu. O kadar rahattı ki uzatırsam, “Siz nasıl isterseniz,” diyebileceğini bile düşündüm. Doğrusu, hafif ama tütünlü parfümü kendisine benziyordu. Ne olursa olsun bu düşünceleri kafamdan derhal uzaklaştırmak istiyordum. Getirttiği suşi porsiyonunu alalacele mideme indirip (doğrusu çok lezzetliydi) çatıya çıkan merdivenin bulunduğu ardiye odasına daldım. Merdivenleri tırmanırken Sedat'ın mutfığa girip Serhan'a teşekkür ettiğini duydum. Demek ki ona da getirtmişti. Sormaya bile gerek yoktu,

suşiler muhtemelen normalde dışarı servis yapmayan özel bir Uzakdoğu restoranından gelmişti.

Merdivenler temizdi. Kullanılmıyor gibi bir hali yoktu. Üç dakikadan kısa bir sürede kendimi Nefise'nin odasının bulunduğu hole açılan bir kapının önünde buldum. Rotayı bozmadım, Nefise'nin odasına daldım. Bir şey bulamayacağımı bildiğim halde masanın üstünü inceledim. Sadece iki mavi dosya vardı, onlar da o gün gelen iki müşteriydi. Arkasındaki rafta klasörler vardı, hepsinin de üstünde ne için tutuldukları yazıyordu: Yıllık satışlar, yıllık çözülen sigortalar, yıllık anlaşmalar... Yıllık primler... Yıllık kazalar... Kesonlar kilitliydi. Masanın üzerinde unutulmuş kartvizit, hatta küçücük bir güncel not bile yoktu. Sumenin içi de elbette boştu. Odanın sağ köşesinde, köpeği Asena'nın yastığı vardı. Üç pencereci kocaman bir odaydı Nefise'ninki. Sokak lambalarının ışığı odanın hemen her yanını görebilmemi sağlayacak kadar güçlüydü. Yine de oda aslında karanlıktı. Bu yüzden önümde beliren gölge, ödümü patlattı.

Serhan Tıǧlı ışığı açtığında hafif de olsa çılgılığım odayı çoktan doldurmuştu.

“Aşağıda,” dedi sadece. Nefise dayanamayıp gelmişti anlaşılan... Serhan'ı binada görünce hayli sinirlenmiş olmalıydı. Aşağı indiğimde onun istifa tehditlerini dinlemek zorunda kalabilirdim ama yapacak bir şey yoktu. Çünkü Serhan Tıǧlı'yı yanıma bizzat Mert Bey'in talimatıyla almıştım.

“Onu aşağıda yalnız bırakmasaydın iyiydi,” dedim usulca Serhan’a. Tek kaşı kalktı. Nefise’nin delil karartabileceği, hiç olmazsa kendisi gelip beni çağırana kadar herhangi bir manevra yapabileceği aklına gelmemiştii belli ki... Birlikte koşaradım zemin kata indik.

Nefise, zanlı listesinde yer almanın bilinciyle mutfaktaki yemek masasının ucundaki sandalyeye oturmuş, dirseklerini masaya dayamış, başını iki elinin arasına almış, kımıldamadan duruyordu. Geldiğimi fark edince başını kaldırdı. Çakır gözlerinde korku, öfke, tedirginlik ve ilgili bütün cinler birbirine karışmış, dans ediyordu. Kıvrıkcık saçları, sanki evden aceleyle fırladığını haber vermek için, iyice kabarmıştı. Saçlarının bu kadar kıvrıkcık olduğunu o ana kadar fark etmediğimi bile söyleyebilirim. Doğrusu, bu kadın gerçekten de zanlıydı ve an itibarıyla ona nasıl davranmam gerektiğini bilemiyordum. Her şey çok da şaşırtıcı değildi. Sonuçta bıçaklanan, kadının ezeli düşmanıydı. Ne var ki birkaç yıl önce onu okka altına gitmekten kurtarmıştım. İnsan savunduğu kişiyi sahipleniyor da...

“Nefise Hanım, hoş geldiniz. Gelmeyin demiştim ama aslında geldiğiniz iyi oldu... Kafa kafaya verip sabaha kadar şu olayı çözmeyi deneyelim. Yoksa hep birlikte uzun ve ağır bir soruşturma sürecine gireceğiz ve kurum için daha zor olacak bu durum...”

Nefise tedirginlikle tizleşen bir sesle, “Bu işte bana güvendiğiniz için teşekkür ederim,” dedi ve cümlelerin sonunda gözlerini Serhan’a çevirdi. Cümlesi ve edası aslında, “Bana güvenmediğiniz ve ben dururken danışman olarak elemanımı seçtiğiniz için üzgünüm,” diyordu.

“Nefise, Serhan’la çalışmamı Mert Bey istedi.”

Gözlerinde beliren şaşkınlık, ikisinin samimiye-tinden habersiz olduğunu da ortaya koyuyordu. Bu işin sonunda masum da çıksa Nefise’nin istifa etmesi yakışık alacaktı. Her şekilde artık başlamalıydık. “Hadi, bana baştan anlatın,” dedim, “olaylar nasıl başladı?”

Nefise, “Ben gündüz dediklerime fazla bir şey ekleyemeyeceğim,” dedi önüne bakarak, “size bütün bildiklerimi fazlasıyla anlattım.”

Bu gururu incinmiş genç kız tavırlarında ısrarcı olmamalıydı. Anlıyordum, aynı zamanda güven gösterisi yapıyordu. Yani olup bitende hissesi varsa bile teknik olarak kanıtlamamın imkânsız olduğunu düşünüyordu belli ki... Ama gösterinin zamanı yanlıştı ve yanlış kişiye sahneleniyordu. “Umarım başka bir şeyler de biliyordur Nefise... Yoksa gelme dediğim halde niye çıkıp ofise geldiğini sorgulamam gerekecek.”

“Kendimi yöneticisi sandığım bir kurumda geçenlerle ilgili soruşturmanın başında olmak için... Bir fonksiyonum olmayacaksa hemen gidebilirim.”

Bir de ayağa kalktı!

“Burada şu an en yetkili ben olduğuma göre... Şimdilik gitmenize izin vermiyorum. Yarın savcılığa raporu da ben vereceğim. Bu durumda, yasal olarak kayıtlı ikametinizden ayrılmanız tutuklanmanıza bile yol açabilir. Bence sakın sakın oturun ve konuşalım.”

Bu son cümleler düşündüğümünden de etkili oldu. Korkulu bakışlarla yerine oturdu. Serhan, gerginliği azaltmak için yumuşak bir ses tonuyla söze girdi.

“Olayın hepimizin bildiği kısmı on gün önce başladı Vildan Hanım... Cenk odasında bir resim buldu, kendisini bir eşek olarak gösteren... Beş gün sonra da tecavüz tablosu geldi.”

Bana anlatmıştı ama o an anlatmamış gibi davranmam gerekiyordu.

“Nasıl yani? Tablolar on gündür uçuşuyor ve ben bunu ilk olarak dün mü duyuyorum? Hem, tecavüz tablosu da ne?”

Bunları söylerken yüzümü Nefise’ye dönmüştüm.

“Vildan Hanım... İlk tabloyu Cenk de dahil hepimiz bir eşek şakası olarak değerlendirmiştik. Olay çıkarmaya gerek görmedik, o yüzden... Gerçi ben araştırıyordum.”

Bunları biraz utanmışçasına önüne bakarak söyledi Nefise. Ama tek kaş kaldırma sırası bana gelmişti.

“Demek araştırıyordunuz. On günde ne buldunuz o halde?”

Sesini çıkarmadı. Sessizlik olunca Serhan anlatmaya devam etti.

“Tecavüz tablosunda bir erkek diğerine tecavüz ediyordu. Her ikisinin de yüzleri görünmüyordu. Bu tablo biraz gerginlik yarattı. Nefise Hanım hepimizle tek tek konuştu, güvenlik kayıtlarını izledi ama bir sonuç alamadı sanırım. İşte tam o arada bildiğiniz üçüncü tablo geldi.”

“Ve biz genel merkezi aradık.”

Nefise, Serhan’ın sözünü tamamlama fırsatı bulduğu için rahatlamış gibiydi ya da kendi kontrolü dışında bir cümle kurulmadığı için...

“Tecavüz tablosu tam olarak ne zaman geldi?”

“Son tablodan üç gün önce...”

Cevabı Serhan vermişti ama Nefise de eliyle onu işaret ederek doğrulamıştı.

Nefise’nin yüzüne “ne olacaksa olsun” çaresizliği gelmişti. Bu olayları daha önce genel merkeze bildirmemesi, şu son bıçaklama olayıyla görevi ihmal pozisyonuna dönüşmüştü.

“Bu durumda ikinizin bana anlattıklarını da burada paylaşacağım. Ofiste başka hiç kimseden dişe dokunur bilgi çıkmadı. Sadece muhasebeci...”

Kızın adını hatırlayamadım ama Nefise, “Defne,” diyerek kızın adını hatırlattı.

“Evet, Defne, teşekkür ederim Nefise... Defne, Cenk’in daha işe girdiği ilk günlerde kendisini tehdit ettiğini, bu yüzden sürekli kulaklıkla müzik dinlediğini söyledi. Olay günü ve muhtemelen öncesindeki tablo durumlarını da sorsam aynı cevabı verecekti. Muhtemelen sen de sormuşsunur Nefise... Sana bir şey demedi mi?”

Nefise, ondan hiç beklemediğim devlet memuru edasıyla, “Doğrusu, ben tehdit aldığımı da sizden işittim. İnanın ki bilmiyordum,” diye yanıtladı sorumu.

“Anlamıyorum, ben biraz sıkıştırmca bu bilgiyi alabildim. Kızcağızı hayatımda ilk defa görüyordum. Siz, onu işe aldınız. Üstelik de Cenk’le husumetli olduğunuzu herkes biliyor... Nasıl oldu da bu bilgiyi size vermedi?”

Nefise’nin geri adım atmaya niyeti yoktu. En tahmin etmediğim tepkiyi verdi, izzeti nefsiyle oynanmış yöneticiye büründü.

“Doğrusu, an itibarıyla ben artık varlığımı ve pozisyonumu sorguluyorum Vildan Hanım. Şu işler çözülsün, sanıyorum ki affımı isteyeceğim hatta emeklilik başvurumu yapacağım... 54 yaşındayım, belki benim devrim bitmiştir. Ömrü hayatımda bu denli oyun dışı olduğumu hissetmedim!” Sesi dalga dalga yükseliyor, beyaz yüzü sanki her cümlede biraz daha kızarıyordu.

“Problem nedir, ben anlayamadım? Hepimiz işimizi yapmaya çalışıyoruz burada.”

Bunu söylediğimde Serhan, “Sen iflah olmazsın,” dercesine yüzünü buruşturup hafifçe gülümsedi. Bereket versin, Nefise’nin arkasında duruyordu da kadıncağız bu bakışı fark etmedi. Mağduriyeti anlaşılan bir yüz ifadesiyle tane tane konuştu.

“Elemanlarım bana söylemedikleri şeyleri size söylüyor, genel müdürüm benden habersiz bir elemanımı görevlendiriyor, soruşturmanın hiçbir aşamasında esamim okunmuyor. Ben hâlâ kurumu korumaya çalışıyorum. Bunu yaptığım için neredeyse suçlu çıkacağım.”

Polise verilecek ifadenin provasını yaptırmasından hoşlanmadığımı ona hissettirmiştim. Devre dışı bırakılmasını bununla ilişkilendiriyordu ya da böyle görünmek istiyordu. Bana göre çok yanlış bir stratejiydi... Çünkü artık ondan gerçekten kuşkulaniyordum.

“Duygularınızı daha sonra konuşuruz Nefise Hanım... İsterseniz şimdi şu olayı çözümleye-

lim. Siz, Cenk Bey’in tuhaf arkadaşları olduğunu söylemişsiniz. Böylesine yaratıcı gösterilerden onların sorumlu olabileceğini ima etmişsiniz. Bunu aydınlatalım. Bir konu da şu tabloların ve örümceğin Cenk Bey’in odasına nasıl ulaştığı... Mutfaktaki depo odasından sizin kata doğrudan bir merdiven varmış. O kullanıldığı takdirde her nesne kameralara yakalanmadan Cenk Bey’in odasına gidebiliyor çünkü sizin katla orta kat arasında kamera yok. Bahçedeki kameraları da denedik, kayıp noktalar var. Yani bahçeden giriş yapan biri, hiçbir kameraya yakalanmadan Cenk Bey’in odasına girebiliyor. Siz gelmeden önce denedik ve gördük. Soru şu: Bu merdivenden bana söz etmeniz gerekmez miydi? Ben bu ofiste çalışmıyorum sonuçta... Ve her birinize, özellikle de size, o tablolar oraya nasıl gelmiş olabilir diye sordum, hatırlarsanız!”

Sözlerimi dinlerken Nefise’nin yüzündeki dalgalanmaları anlatmak imkânsızdı. Onun yerine söze Serhan girdi. Tuhaf arkadaşlar meselesini ilk defa duyuyormuş gibi şaşırılmış görünüyor-du.

“Vildan Hanım, tuhaf arkadaş nedir? Cenk’i yıllardır tanırım, belki yardımcı olabilirim.”

Nefise, benim yerime açıkladı tuhaf arkadaşları. “Tuhaf giysili ziyaretçileri oluyordu. Blues Brothers gibi bir adam, Jessica Rabbit gibi bir kadın... Ne bileyim, tablo meselesinde onların payı olabileceğini düşünmüştüm. Ama tabii adam bıçaklamazlar herhalde...”

“Ah, Nefise Hanım, onlar tiyatrocular... Az ile ride bir sahne var. Orayı kullanan tiyatrocular Cenk’in arkadaşlarıdır.”

“Nefise Hanım, Cenk Bey’le Serhan Bey’in mahalle arkadaşları olduğunu da bilmiyor olamazsınız, değil mi?”

Nefise, sorumdan da içteli soruş tarzımdan da hiç hoşlanmamıştı. Huzursuzca kıvıldandı. Genzini temizleyip, “Vildan Hanım... Bu akşam burada olmam beklenmiyordu. Siz ‘gelme’ dediginiz halde geldim. Sanırım gitsem iyi olacak,” deyiverdi. İstedğim toptu, kullandım.

“Maalesef, şu anda sizin üstünüz durumundayım ve gitmenize izin vermiyorum. Bu gece burada bizimle olmanızın karşılığını fazla mesai ödeneği olarak alacaksınız ancak artık sizi eve göndere-mem.”

Nefise artık gerçekten şaşkıındı. Hanımlı beyli üsluba dönmemin anlamını kavrayamamış görünüyordu ancak uyanmıştı. Başını öne eğerek, “Özür dilerim, Vildan Hanım. Cenk’in başına gelenlere dair gerçekten şüpheli bulunabileceğim aklıma gelmemişti,” diye mırıldandı. Sonra

başını yeniden kaldırıp gözlerimin içine bakarak konuştu.

“Ben bir insana fiziksel olarak zarar verecek bir girişime asla dahil olamam. Yine de şüpheli bulunmam sizin takdirinizdir. Diyecek bir şey yok. Sorularınıza gelince, Cenk’le Serhan’ın çocukluktan tanıştıklarını elbette biliyorum. Ama arkadaş olduklarını bilmiyordum çünkü ofis içinde pek bir araya gelmezler. Ha, ama çoğumuz yıllardır buradayız. Birbirimizi ailece tanırız. İkinci olarak, merdiven meselesinde haklısınız, sizi bilgilendirmeliydim. Dahası, bu bilginin verilmemesi ofisimi de töhmet altında bırakıyor. Beni ve sekreterimi... İkimiz de atmaca değiliz, gün içinde birileri gözümüzden hatta kulağımızdan kaçarak bizim koridor üzerinden alt kata inebilir. Kameralara yakalanmadan... Yerimi alacak müdüre mutlaka oraların da izlenmesini teklif edeceğim. Son olarak, bahçede kameraların kör noktası olduğunu bilmiyordum. Bu durum güvenliği de şüpheli listesine sokar çünkü böyle bir boşluğu onların bilmesi beklenir.”

O konuşurken bilgisayarımı açıp ağa bağlanmıştım. Konuşması bitene kadar gündüz yaptığım görüşmelerin notlarını yazıcıya gönderdim. Sustuğunda oluşan sessizlik, Tekin’in kapıyı çalıp içeri girmesiyle bozuldu. Notları getirmişti. Ben notları üç nüsha halinde dağıtırken Serhan birden, “Nefise Hanım, biliyor musunuz, Cenk ne tehdit aldığını söylemiş Neval’e ne de rapor... Siz ne dersiniz bu konuda?” deyiverdi.

Nefise bir kez daha şaşkınlıkla çarpıldı.

“Nasıl olur? Ben her şeyini Neval’e söyler diye biliyorum...”

“Doğrusu ben de çok şaşırdım. Vildan Hanım, Cenk’le Neval yıllardır birlikteler. Üniversiteden beri... Siz ne dersiniz? Ben Neval’in şaşırmasını inandırıcı buldum.”

Patlama sırası bana gelmişti.

“Yahu, siz benimle oynuyor musunuz? Kadın, adamın haftada bir içmeye gittiği arkadaşlarını bile tanımadığını söylüyor! Siz de her şeyi bildiğini söylüyorsunuz!”

“O da doğru değildi muhtemelen, Vildan Hanım. O anda bozamadım ama... Nefise Hanım, hastanenin önünde Vildan Hanım’ı Neval’le tanıştırdım. O da biraz bilgi almaya çalıştı. Neval, dediğim gibi, olup bitenden tümüyle habersizdi veya öyle söyledi. Cenk rapor alıp eve gitmek üzere buradan çıktıktan sonra eve gitmemiş, Neval’in dediğine göre...”

Nefise’nin suratı yine atlatılmış gibi dalgalanınca Serhan olup biteni açıklama gereği duymuş-

tu. O konuşurken ben de son altı ay boyunca Cenk’in ofis için neler yaptığını inceliyordum. Birden aklıma geldi.

“Serhan Bey... Cenk Bey, son birkaç ayda burada önemli bir kavga, tartışma yaşadı mı?”

“Evet. Ayrılmadan önce Ülker’le aralarında büyük bir tartışma çıktı. Sonra Ülker emekli oldu, yerine Defne geldi.”

Nefise’ye döndüm.

“Ne kavgasıydı?”

“Doğrusu kanıtlanamadı, o yüzden size bildir-medim.”

Serhan’ın gözleri çakmak çakmak olmuştu. Muhtemelen yanıtı biliyordu ve muhtemelen bu akşam yemek yiyebilseydik bana söyleyeceği şey bu olacaktı, hatta belki şeylerden biri...

Nefise’nin beyaz teni yine kıpkırmızı kesilmişti. Cevabı veren sesi alçaktı ve hafiften titriyordu.

“Usulsüzlük... Ülker, Cenk’in birkaç müşterisi için usulsüz ödeme çıkardığını ileri sürmüştü. Ancak kanıt bulamadık. Araştırdım. Bir şey yok gibiydi.”

“İyi de Ülker Hanım bunu niye bu kadar büyüttü?”

Nefise öyle bir dudak büktü ki, onu bu vakte kadar hiç tanımadığımı düşündüm. O, yasalara, mevzuata hâkim, kendinden emin kadının böyle taze memur gibi şaşkın bakması anlaşılır gibi değildi.

“Nefise Hanım, ne kadarlık bir ödmeden söz ediyoruz?”

“Bir tanesi büyüktü, siz de hatırlarsınız. Çok eski ve çok iyi bir müşterimiz, Motorsan...”

Sözünü ettiği vaka, geçen yılın en büyük ödemesiydi. Yangın çıkmış, bütün fabrika yanmıştı. Nefise’nin dediği doğrudu, adamlar çok eski müşterimizdi. Nefise ürkek sesiyle devam etti.

“Ülker, tahkikat belgelerini yetersiz bulmuştu.”

“Ve sonuçta istifa eden o oldu?”

Serhan, Nefise’nin arkasına geçmiş, kaşlarını kaldırıyor, ses çıkarmaksızın dudaklarıyla da “ettirilen” diyordu. Birden aklına gelmiş gibi, “Ülker Hanım’ı çağırırsak bizi kırmaz herhalde... Geç oldu ama konu önemli,” dedi.

Nefise, “Gerek yok,” diye atıldı, “ben anlatırım. Beni de itham ediyordu, Cenk’le suç ortağı olduğumuzu düşünüyordu. İstifasını da ben istedim, böylece...”

Bu akşam Nefise beni daha ne kadar şaşırtacaktı? Soğukkanlılığımı korumaya çalışarak, “Peki, dediklerinin aslı var mı?” diye sordum. Bu kadar rahat dökülebildiğine göre sabaha bu binadan hepimizin cenazesi mi çıkacaktı?

Devamı gelecek sayı...

XIII: FRANKOFON EKOLÜNÜN ÜNLÜ CASUSLUK-POLİTİK GERİLİM SERİSİ

Van Hamme gibi usta yazarlar bile bu tip zorlu kurmacalarda zorlanabilir. Sanatçı, XIII serisinde her zamanki akıcı dilinin ve başarılı kurguculuğunun yanında başka araçlar da kullanmıştır: Diyaloglardaki hafif ironi, dinamik verimlilik ve psikanalitik teknik.

En güzel bomba, patlamasına ramak kalmış bombadır.

Antonin Artaud

XIII serisi, Frankofon çizgi roman türünün önemli bir kolu olan Belçika ekolünün önde gelen isimleri, senarist Jean Van Hamme ve çizer William Vance işbirliğiyle yaratılmıştır. 1984'te yayımlanan ilk albüm "Kara Güneşin Günü" ile başlayan saga, 2007'de okurla buluşan 19. albüm "Son Rant" ile tamamlanmıştır.

Dargaud Yayınevi, okurun yoğun isteğiyle yaratıcılarının da onayını alarak bu popüler eseri Yves Sente (senaryo) ve Youri Jigounov (desen) ikilisiyle 2011 yılından beri sürdürmektedir. Ülkemizde ise Marmara Çizgi tarafından 8 sayılı yayımlanan seri, okurun ilgisizliği yüzünden yayınına son vermiştir.

Çok satan kitapların formülünü başarıyla çizgi romana uyarlayan XIII serisi, ilk etapta hayranların fısıltı gazetesiyse adını duyurdu. İlerleyen yıllarda modern pazarlama tekniklerini de iyi kullanarak albüm başına yüz binlere varan satış grafiğiyle BD* ekolünde kült statüsüne ulaştı. Sinema filmi ve TV şovlarına da uyarlanarak ününü pekiştirdi.

Yukarıda bahsedilen 19 albümlük ana seri ve şu an 7. albüme ulaşan ikinci seri dışında, her bir albümü ana karakterlere ayrılan ve her biri ayrı yazar-çizer ekibi tarafından gerçekleştirilen "XIII Mystery" dizisi de 2008-2018 zaman dilimine yayılan 13 albümle XIII evrenini zenginleştirmiştir.

Van Hamme, XIII'ü yaratırken Kennedy suikasti, Rosenberglar davası, Küba devrimi, Vietnam savaşı gibi gerçek olaylardan esinlenmiştir. Hafızasını kaybeden ve denizden kurtarılan ajan ise Robert Ludlum'un 1980'de yayımlanan Jason Bourne serisinin ilk kitabı *Geçmiş Olmayan Adam*'a göndermedir.

SERÜVENİN BAŞLANGICI VE KURGUSU

Yarı ölü haldeki baygın bir adam, yaşlı bir çiftin sahildeki evlerinin yakınında karaya vurur. İsmi dahil hiçbir şey hatırlamayan bu adamın üzerinde, kimliğiyle ilgili ipucu sayılabilecek çok az şey vardır: Giysilerine dikilmiş bir anahtar, kafatasındaki kurşun yarası ve omuzundaki XIII dövmesi. Acaba bunlar kişinin kendini tanımaya başlaması için yeterli midir? Şimdi gelin, biraz geriye gidelim:

Pentagon'da çok önemli ve gizli görevler yürüten General Carrington'ın kızı Kim, gizli serviste ajan olarak çalışmaktadır.

Kim Carrington bir görev sırasında, güneyli zengin bir toprak sahibinin vârisi Steve Rolland ile tanışır. İlişki kısa bir süre sonunda evlilikle sonuçlanır. Kim ajanlık görevini bırakır ancak Steve'e bir zamanlar ajan olduğunu söylemez.

Bir süre sonra neofaşist eğilimlere sahip olan Steve orduya katılmaya karar verir. Seçkin bir nişancı subay olur, daha sonra General Carrington'ın kurduğu özel kontrgerilla timi SPADS'a katılır. Burada çok parlak işler çıkarır. Bir gün, gizli bir operasyon sırasında, uçak

kazasında öldüğü haberi gelir. Kim Carrington yıkılır ve acı kaderiyle baş başa kalır ancak bir süre sonra öldüğünü sandığı kocasından bir telefon alır. Kocasını yaşamaktadır ve onunla gizlice buluşmak ister. Kim riskleri göze alarak kocasıyla buluşur ama karşısındaki adam sanki başka birisidir. Steve, karısına, dünyayı değiştirebilecek bir görev için seçildiğini söyler. Steve gizli bir örgüte katılmıştır. Bu örgüt, yüzlerini gizleyen kukuletalar takarak toplantılar yapmaktadır. Örgüt, kendine “XX’ler Konseyi” adını veren aşırı sağcı bir yapıdır ve devletin yüksek kademelerine kadar sızmıştır. Örgütteki hiyerarşi, sol köprücük kemiği üzerine yaptırılan latin rakamlı dövmelemlerle sağlanmaktadır. I numara, örgütün lideridir. Steve’in numarası ise XIII’tür.

Durumdan korkan Kim, babasına haber verir. General Carrington, Kim’in örgüte sızmasını ve Steve’in bu çok gizli görevini öğrenmesini ister ancak Kim, bu bilgiye zamanında ulaşamaz. Maalesef bu korkunç görev, Başkan Sheridan’ın öldürülmesidir! Başkanın ölümünün hemen ardından Steve ağır yaralı olarak Kim’in yanına gelir. Ölmeye önce dudaklarından üç kelime dökülür. “İhanet. Mangos. Kaç!”

Bu arada başkanın babası Henry Sheridan, oğlunu öldürenleri açığa çıkarmayı kafasına koyar. Baba Sheridan, oğlunun hükümetle bağlantılı yüksek finans çevreleri tarafından öldürüldüğüne emindir. Resmi soruşturmaya güvenmeyerek General Carrington ve gizli servisten yardım ister. Yardım isteği kabul görür.

Komplonun başındakileri ortaya çıkarmak için “XX’ler Konseyi”ni Steve Rolland’ın yaşadığına inandıracak bir plan yaparlar. Bunun için Gizli Servis’in veritabanından anatomik yapısı ve askeri yetenekleri Steve Rolland’a benzeyen biri bulunur. Bu kişi, geçmişi bir sır olan ve görünürde hiçbir akrabası bulunmayan Jason Fly’dır. Fly bir dizi estetik ameliyattan sonra tamamen Steve Rolland’a benzer hale getirilir. Artık XIII, Jason Fly’dır. Fly kaza sonucu ölmüş gibi gösterilerek Steve Rolland’ın bedeni, sözde ölmüş Fly’ın mezarına gömülür. Jason, Kim Rolland tarafından eğitilir ve ölmüş kocasının kişiliği ve geçmişiyle ilgili bilgilendirilir.

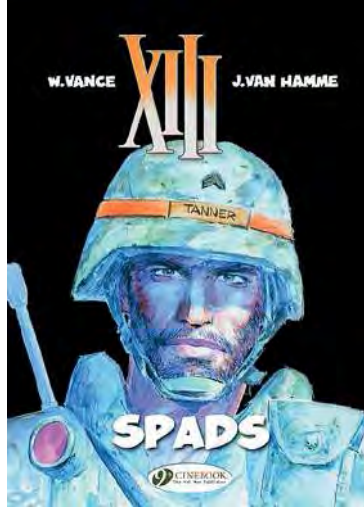
Jason Fly, Steve Rolland’ın takma adı olan Shelton kimliğiyle ortaya çıkar. Konsey şaşırmıştır ancak operasyon ters gider ve Fly, örgütün en tehlikeli katili Mongos tarafından tuzağa düşürülür. Vurularak bir tekneden düşer. Baygın halde sahile ulaşır. Yaşlı çift tarafından kurtarılır ancak başına aldığı yara yüzünden belleğini yitirmiştir ve kim olduğunu hatırlamamaktadır. Bu noktada hikâyenin başına döneriz.

Entrika ilmi ilmi çözülürken her ipucunun ve tarihsel olayların, yazar ve çizerin objektifinden ele alındığı öykülere gizlenmiş olması ve ustalıklı bir birine bağlanan albümler okura çok sürükleyici, dinamik lezzetli bir okuma sunmaktadır. İlerleyen maceralarda Jason Fly, “XX’ler Konseyi” ile son büyük savaşa girecek ve sonunda konsey lideri I numarayı da bulacaktır. Bununla da kalmayarak kendi geçmişini ve gerçek kimliğini de öğrenecektir.

YAZAR VE ÇİZERİN BAŞARISI

Jean Van Hamme'nin ilk düşüncesi hikâyeyi beş ciltle sınırlamaktı. Ona göre bu kadar karmaşık bir senaryoyu uzatmak gerilimin düşmesine yol açarak okurun ilgisini kaybetmesine neden olabilirdi ancak işler beklenenden iyi gitti. Okurlar diziyeye olağanüstü ilgi gösterdi ve Van Hamme'a diziyi sürdürme cesareti verdi. Üstelik Van Hamme yazdığı her yeni serüvende hikâyeyi daha da zenginleştirmeyi başardı. Van Hamme, bu durumla ilgili, "Bir hikâyeyi desteklemek için birçok şey hayal edebilirsiniz ancak hiçbir şey onu, geliştirebilen 'çarpıcı bir yenilikten' daha iyi hale getiremez. Ben de kapana kısılan okuru tuzığa düşürdüm," demiştir. Van Hamme gibi usta yazarlar bile bu tip zorlu kurmacalarda zorlanabilir. Sanatçı, XIII serisinde her zamanki akıcı dilinin ve başarılı kurguculuğunun yanında başka araçlar da kullanmıştır: Diyaloglardaki hafif ironi, dinamik verimlilik ve psikanalitik teknik. Bunlara ek olarak dozunda kullanılmış şiddet ve baş döndüren bir gerilim. Ancak tüm bunların ötesinde Jean Van Hamme ve William Vance'ın sıradışı uyumu ve onları birbirine bağlayan çok güçlü bir duygu söz konusudur. Van Hamme'a göre Vance'ın olağanüstü çizimleri olmasa dizi hiçbir zaman bu büyük başarıyı yakalayamazdı. Öncelikle Vance'ın anatomi bilgisi ve deseni kusursuza yakındır. Son derece temiz çizgilerini olgunluk döneminde hafif taramalarla süslemiştir. Vance'ın realist, dinamik desenleri ve kullandığı yaratıcı sinematografik planlar senaryoda görseiliğin de üst düzey olmasını sağlamıştır. Vance bu işe el atmadan önce de Bob Morane, Bruno Brazil gibi başarılı BD serilerinin usta çizeri olarak tanınan bir sanatçıydı. XIII, Vance'ın son gözdesi ve ustalık dönemi

çalışmasıydı. Ne yazık ki büyük çizer, 2018'de aramızdan ayrıldı.

Vance ve Van Hamme işbirliği, popüler kültür referanslarını koz olarak bol bol kullanmış, ana karakterleri de sevilen starlardan seçerek okura aşinalık ve kolay ısınma sağlamıştır. Başlıca örnekleri; XIII'ün baş destekçisi General Carrington: Lee Marvin, XIII'ün yoldaşı, Binbaşı Jones: Whitney Houston, Başkan William Sheridan: John F. Kennedy olarak sayabiliriz.

SON SÖZ

XIII serisi, bugün kıta Avrupa'sında tüm çizgi roman okurları tarafından tanınan bir seri ancak bu noktaya çok kolay gelinmedi. İlk sayı, Fransa'da bir çizgi romanın yaşamını sürdürebilme sınırı olarak kabul edilen 10 bin satış rakamını güçlükle aştı. İkinci sayı 20 bini, üçüncü sayı 30 bini güçlükle geçtikten sonra okurun büyük ilgisi sonunda sekizinci sayı, 175 bine ulaştı.

Bu başarıda Van Hamme ve Vance'ın olağanüstü çabaları başrol oynamıştır. İki büyük sanatçı (özellikle Vance), seriyi çok benimsemiş ve inatla savaşmıştır. İki büyük sanatçının bu inatçı mücadelesinin başka bir kazanımı da olmuştur: Forensik polisiye (CSI sendromu), 2000'li yıllarda TV dizilerinin etkisiyle de başta "casusluk-polisiye" romanları olmak kaydıyla "polisiye edebiyat" üzerinde aşırı hatta zararlı sayılabilecek bir üstünlük kurmuştu. XIII'ün bu başarısı casusluk/polisiye edebiyatına can suyu vermiş, bu türün tekrar ayağa kalkmasına yardımcı olmuştur.

Bugün XIII serisi gelmiş geçmiş en iyi "casusluk-politik gerilim" çizgi romanı olarak kabul edilmekte ve otoriteler tarafından saygın bir çizgi roman olarak değerlendirilmektedir.

*BD: Band Designe. Frankofon kültüründe çizgi romana verilen isim.

BAYTAN UĞUR YEM

ÖLDÜREN

ROMAN

Mylos
Kitap

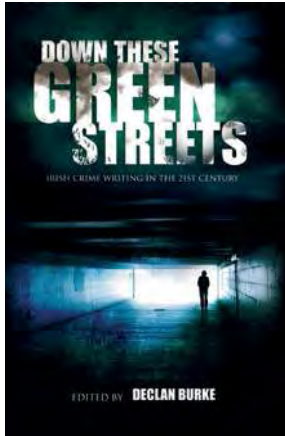
TÜM KİTAPÇILARDA

İRLANDA POLİSİYESİ

Modern İrlanda hakkında çok hoş olmayan gerçekleri ortaya çıkarmak isteyen polisiye yazarları her zaman geçmişle yüzleşmiştir. 19. yüzyılda Katoliklerin İrlanda Kraliyet Polisi'ne duyduğu güvensizlik, 20. yüzyılın başlarında cumhuriyetçilerin Ulster Bölge Komiserliği'ne duyduğu nefret, polis prosedürü türünde eserler kaleme alınmasını engelledi.

Down These Green Streets, İrlanda polisiyesi üzerine yazılmış makalelerden oluşan ve İrlanda'nın önde gelen polisiye yazarlarından Declan Burke'un kaleminden çıkan bir kitabın nükteli başlığı.¹ Raymond Chandler ve Amerikan kara polisiyesine saygılarını sunan bu başlık aynı zamanda İrlanda'nın günümüz polisiye edebiyatındaki öncü konumuna da sahip çıkıyor. Bu tür, İrlanda'da 21. yüzyılın başlarında birden bire ortaya çıkmış gibi görünse de İrlanda polisiyesinin aslında türün ortaya çıktığı 19. yüzyıla kadar uzanan öncü ve uzun bir tarihi var. Zaman içinde tüm çeşitliliğiyle uzun süre boyunca sınıflandırıldığı "İngiltere polisiyesi"nden oldukça farklı olduğunu da gösterdi.

Geleneksel olarak baktığımızda polisiye edebiyatın kökleri Edgar Allan Poe'nun 1841-1845 yılları arasında yayımlanan üç "akıl yürütme hikâyesi"ne, "The Murders in the Rue Morgue", "The Mystery of Marie Rogêt" ve "The Purloined Letter" hikâyelerine dayanıyor. İlk hikâyenin ünlü "kilitli oda" ögesi aslında bundan üç yıl önce, Sheridan LeFanu'nun 1838'de *Dublin University Magazine*'de yayımlanan "Passage from the Life of an Irish Countess" isimli hikâyesine konu

Silas üç ciltlik bir roman olarak ortaya çıktığında LeFanu'nun İngiliz yayıncısı, yazara romanın "İngiltere'yi anlatması ve modern zamanlarda geçmesi"² gerektiğini söyledi. Yayıncının koştuğu bu şart, Büyük Britanya nüfusunun İrlanda nüfusunun yaklaşık altı katına denk geldiği gerçeğini yansıtıyordu. Uzun süre boyunca çok daha geniş bir okur kitlesine hitap edecek olmanın maddi avantajları, İrlandalı yazarları eserlerini Londra'da yayımlamaya itti. Günümüzde İrlanda'daki yayıncılık sektörü büyüme gösterse de yazarlar hâlâ buna itiliyor.

olmuştu. Bu eser aslında beklenenden bir nebze daha muğlak bir hikâye olabilir nitekim LeFanu hikâyeyi "The Murdered Cousin" (1851) olarak revize etti ve en nihayetinde bu hikâye, Viktorya dönemi İrlanda'sının en ünlü romanlarından *Uncle Silas* (1865) haline gelecekti. LeFanu'nun eserinin yayımlanması ve dönüşümü, İrlanda polisiyesinin neden bu kadar uzun zaman boyunca gölgede kaldığına dair bize çok şey söylüyor. Orijinal hikâye İrlanda'da geçiyordu ve orada yayımlandı fakat neredeyse 30 sene sonra *Uncle*

Silas üç ciltlik bir roman olarak ortaya çıktığında LeFanu'nun İngiliz yayıncısı, yazara romanın "İngiltere'yi anlatması ve modern zamanlarda geçmesi"² gerektiğini söyledi. Yayıncının koştuğu bu şart, Büyük Britanya nüfusunun İrlanda nüfusunun yaklaşık altı katına denk geldiği gerçeğini yansıtıyordu. Uzun süre boyunca çok daha geniş bir okur kitlesine hitap edecek olmanın maddi avantajları, İrlandalı yazarları eserlerini Londra'da yayımlamaya itti. Günümüzde İrlanda'daki yayıncılık sektörü büyüme gösterse de yazarlar hâlâ buna itiliyor.

LeFanu'nun *Wylder's Hand* (1864) gibi suç edebiyatına mensup eserlerinin İngiltere'de 19. yüzyıl ortalarında üretilen, Charles Dickens'ın *Bleak House* (1851) ya da Wilkie Col-

lins'in *The Moonstone* (1868) gibi "sansasyon" romanlarıyla birçok ortak noktası olduğunu söylemek mümkün. Yine de LeFanu'nun gotik öğelere bağlılığı, *Uncle Silas* ve vampir novellası *Carmilla* (1872) gibi eserlerinin 19. yüzyıl İrlanda gotik edebiyatıyla (Baudelaire'in çok sevdiği, Charles Robert Maturin'in *Melmoth the Wanderer* [1820] romanından Bram Stoker'ın *Dracula*'sına [1897] kadar uzanır) benzer özellikler taşıdığını gözlemlememizi sağlıyor. Gotik öğeleri, günümüz İrlanda'sının en önemli polisiye yazarlarından John Connolly'nin eserlerinde de görmek mümkün.

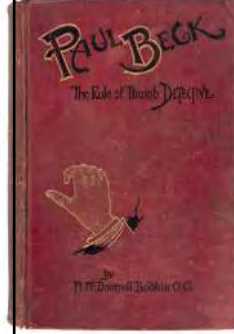
Sheridan LeFanu başlarda *Dublin University Magazine* isimli derginin yazarlarından biriydi, sonra da bu derginin imtiyaz sahiplerinden oldu. Bu tarz dergilerin yayımlanması, hem Viktorya döneminde ortaya çıkan seri yayıncılık kavramı hem de kısa hikâyelerin önem kazanmasıyla birlikte suç ve dedektif edebiyatının gelişmesinde önemli rol oynamıştı.¹

Arthur Conan Doyle'un 1890'dan başlayarak *The Strand* dergisinde yayımlanan Sherlock Holmes hikâyeleri bu gerçeğin en ünlü göstergelerinden biri fakat gelişmekte olan bu türe İrlandalı yazarların önemli katkıları da söz konusu. L.T. Meade -Elizabeth Thomasina Toulmin'in mahlası- dönemin önemli feminist yazarlarından, genç kızlara yönelik eserlerin öncülerindendi ve suç edebiyatı yazardı. Meade, erken dönem kadın dedektiflerin en ünlülerinden birini, Florence Cusack'i yaratmış, Cusack'ın maceraları *Harmsworth's* dergisinde yayımlanmıştı. Robert Eustace'ın tekrar tekrar baskı yapan hikâyesi "The Arrest of Captain Vandaleur" (1894), Londra'da geçiyor fakat hikâyenin kötü karakterinin ismi aracılığıyla dönemin İrlanda'sında gerçekleşen en kötü şöhretli tahliyelerden birine atıfta bulunuyordu.

İrlanda'nın İngiltere'ye sergilediği politik duruşun ana sebeplerinden biriydi bu tahliye meselesi. Meade, Dr. Clifford Hawkins'le birlikte medikal gizem türünde yirmiden fazla hikâye de kaleme aldı. Tıp mesleğindeki erkek hegemonyasına meydan okuyan bu hikâyelerin ilki *The Strand* dergisinde yayımlandı. *Stories from the Diary of a Doctor* (1893; 1895) adıyla toplu halde yayımlanan hikâyeler, günümüzde de popüler bir alttür

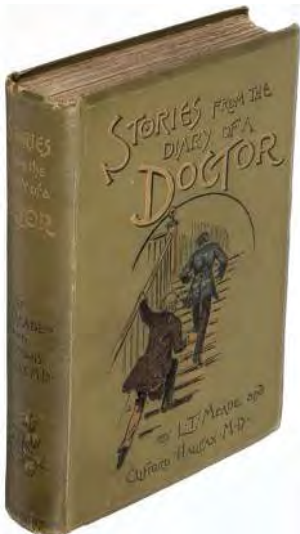
Paul Beck: The Rule of Thumb Detective

olan medikal polisiyenin öncülüğünü yaptılar.

Meade'in çağdaşı Matthias McDonnell Bodkin'in durumu, İrlanda'nın 1922'de bağımsızlığını kazanmasının hemen öncesindeki yıllarda İrlanda'da yazar olmanın

sorunlarına dikkat çekiyordu. Koyu milliyetçi olan Bodkin'in romanlarından bazıları, 1798'deki başarısız ayaklanmada İrlanda'nın bağımsızlığını sağlayacak teşebbüsleri anlatan tarihi romanlardı. Yine de Bodkin'in ilk olarak hikâye formunda *Pearson's* dergisinde yayımlanan polisiye türündeki oldukça popüler eserleri İngiltere'de geçiyordu. *Paul Beck: The Rule of Thumb Detective* (1899) isimli romanında Bodkin yeni bir dedektif karakteri yarattı. Bu karakter, Sherlock Holmes'ün misal teşkil ettiği "Büyük Dedektif" modelinin aksine vakaları elinden geldiğince iyi çözmeye çalışıyor ve kendisinden sonra gelecek G.K. Chesterton'ın Peder Brown'ı ve Agatha Christie'nin Miss Marple'i gibi "sıradan" dedektiflere model teşkil ediyordu. Bodkin'in sonraki suç romanları da "leydi dedektif" Dora Myrl ve Young Beck'i ele alıyordu. Tıp alanındaki kariyerinden vazgeçmeye zorlanan Dora, "Yeni Kadın"ı simgeliyordu. Bu sırada kısa hikâyelerden ro-

man formuna geçiş, Bodkin’e İrlanda milliyetçiliğine yönelik politik görüşlerini okurlara anımsatabilme fırsatı yaratmıştı. *The Capture of Paul Beck* isimli romanında Beck ve Myrl bir vakayı araştırmak için İrlanda’ya doğru yola çıkar; bu, Dora’nın İrlanda’ya ilk gidişidir. Dora, İngilizlerin basmakalıp deyişle “vahşi İrlanda” bakış açısına aşına olsa da İrlanda’dan “İrlanda’ya ve İrlanda’ya özgü her şeye inanmış biri”² olarak ayrılır.

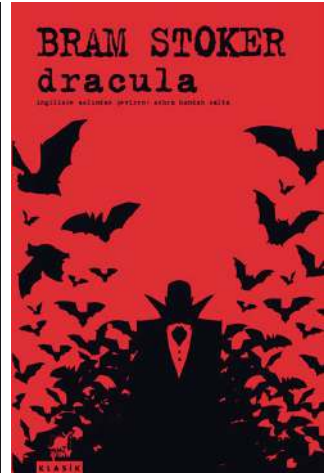
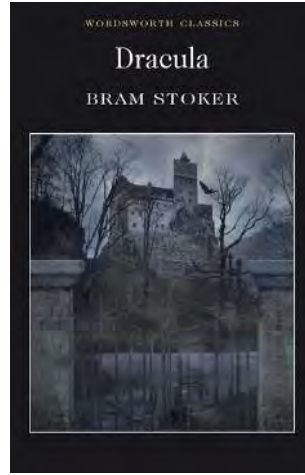
M. McDonnell Bodkin’in milliyetçi inanışlarını bir popüler edebiyat yazarı olarak elde edeceği başarıyla birleştirme teşebbüsü, 19. ve erken 20. yüzyıl İrlandalı polisiye yazarlar için çok daha geniş bir soruna işaret ediyordu. İrlanda ve İngiltere “suç”a karşı, suçu tespit eden ve suçluyu cezalandıranlara karşı çok farklı tavırlar sergiliyordu. 1845-1849 yılları arasında gerçekleşen Büyük Kıtık ve sonraki yıllarda meydana gelen tahliyelerle birlikte İrlanda Kraliyet Polisi’nin birçok İngiliz ve İrlandalı tarafından adaletsiz olarak adlandırılan kanunları uyguladığını gördük. 1882’de işlenen, çocukların da içinde olduğu beş kişilik bir ailenin vahşice katledildiği Maamtrasna cinayetleri, İngilizce yapılan bir duruşmayla sonuçlandı. Duruşmanın sonucunda sanıklardan Myles Joyce suçlu bulundu ve asıldı.

Oysa Joyce tek dilli bir İrlandalıydı, duruşma sırasında söylenen hiçbir şeyi anlamamıştı. (Joyce ölümünden çok sonra, 2018’de Başkan Michael D. Higgins tarafından affedildi.)³

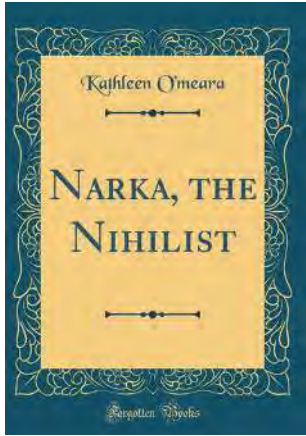
İrlanda hakkında yazmanın zorluklarını göz önünde bulundurarak LeFanu, Meade ve Bodkin’in yanında birçok yazar, eserlerini İrlanda dışına taşımayı seçti. Kathleen O’Meara’nın entrika ve cina-yeti konu alan *Narka the Ni-*

hilist (1887) isimli romanı Rusya ve Fransa’da geçer. Bram Stoker’ın romanı *Dracula* (1897), Transilvanya ve İngiltere arasında gidip gelen, kan emici bir kontu ele alan gotik bir romandır. İstisnai olarak İrlanda’da geçen hikâyeler yazan, Richard Dowling’dır. Dowling, Dublin’de yayımlanan milliyetçi haftalık gazete *The Nation*’da gazeteciydi. Karanlık bir açgözlülük hikâyesi olan *Old Corcoran’s Money* (1897) isimli romanı ise kurgusal Waterford kasabasında geçiyordu.

Meramını tüm bunlardan daha iyi anlatan, çok daha karanlık atmosfere sahip bir diğer eser-

se İrlandalı cumhuriyetçi ve devrimci Patrick Pearse’in “An Bhean Chaointe” (1916) isimli hikâyesidir. Pearse, 1916’da Dublin’de gerçekleşen Paskalya Ayaklanması’ndan sonra idam edilmişti. İrlandaca kısa hikâyeler yazan Pearse, İrlanda’nın batısında yaşayan, meşum bir hükümet ajanı ve önyargılı bir polis memuru tarafından cinayete itham edilen nahif bir genci konu almıştı. Bu eserde yazarın sempati duyduğu taraf, kanun gücünü elinde bulunduran taraf değil, sözde suçlu ve bu suçlunun annesi-ydi yani hikâ-yeye başlığını da veren ve İrlanda folkloründen bir figür olan “keening woman”⁴. Hikâyede bu kadının oğlunu kurtarma çabalarının hem Dublin’deki hem de Londra’daki politikacıların kayıtsızlıkları yüzünden boşa çıktığını görüyoruz. “The keening woman” Dublin ve Londra’nın İngilizce konuşanlar için kurulmuş dünyasında bir yabancı gibi dolaşan, İrlandaca konuşan biriydi. İrlandacanın Büyük Kıtık’a kadar olan dönemdeki tarihi önemine rağmen İrlandaca kullanımı gitgide azalıyordu. Çünkü İrlandalı kadınlar ve erkekler gerek oldukları yerlerde gerekse Büyük Britanya, Birleşik Devletler ya da Avustralya gibi göç ettikleri ülkelerde, İngilizce konuşulan dünyalarda hayatta kalma mücadelesi veriyorlardı. University College Dublin’de İrlanda dili profesörü olan ve İrlanda’nın 1938’de göreve gelen ilk başkanı Douglas Hyde’in (Dubhghlas de hÍde)1893’te Gaelic League’i⁵ kurması, İrlanda dilinde üretilen metinlerin sayısını artırdı. Roma Katolik kilisesine bağlı bir rahip olan Seoirse Mac Clúin, 1922-1923 yıllarında *An Sgúab* dergisinde yayımlanan hikâyelerde, Holmes ve Watson’ı model alarak Séamas de Barra ve partneri Antoine Ó Briain karakterlerini yarattı. Erken dönem İrlandaca suç romanları arasında Ciarán Ua Nualláin’in *Oidhche I nGleann na nGe-*

alt (A Night in the Glen of the Madmen, 1939) ve Seoirse Mac Liam'in *An Doras do Plabadh* (The Door that was slammed, 1940) isimli romanları vardı. İrlandaca yazılmış suç romanlarının çoğu, 1926'da kurulan ve devlet tarafından desteklenen An Gúm isimli yayineviden çıkıyordu. Bu yayinevinin en bilinen yazarları arasında, oldukça popüler Réics Carló serisi 1950'ler ve 1970'ler arasında yayımlanan, İngiltere doğumlu Cathal Ó Sándair vardı. Ne var ki okurların, özellikle de genç okurların polisiye okumaları için teşvik edilip edilmemesi hararetle tartışılan bir konuydu çünkü suça maruz kalmanın başkalarını da suça teşvik edeceğinden korkuluyordu. İrlanda Sansür Kurulu bu görüş doğrultusunda 1930'lar ve 1960'lar arasında yayımlanan gerçek suç dergilerini sistematik olarak yasaklamaya başladı. Suçu ele alan kurgu eserler de daha düzensiz yasaklara maruz kalmıştı.⁶

Günümüzde İrlanda polisiyele ri çoğunlukla İngilizce yazılıyor fakat Biddy Jenkinson, İrlandaca toplu hikâyelerden oluşan iki kitap kaleme aldı. Jenkinson bu hikâyelerde, *Foclóir Gaedhilge agus Béarla* (1904) isimli İrlandaca-İngilizce sözlüğü kaleme alan, sözlük bilimci ve tarihçi Cizvit Patrick S. Dinneen, S.J.'i konu alıyordu. Dili, modern İrlanda'yla etkileşime girebilmek için kullanan diğer yazarların romanları arasında Éilis Ní Dhuibhne'nin *Dúnmaharú sa Daingean* (Murder in Dingle, 2000) ve *Dún an Airgid* (The Silver Fort, 2008) romanları

ve Anna Heussaff'ın üçüncü romanı, *Scáil an Phríosúin* (The Shadow of the Prison, 2015) yer alıyordu. Heussaff bu romanında kadın bir araştırmacı gazeteciye ve erkek bir Garda'yı (İrlanda polisi) konu alıyordu. Bu polis, Dublin'den Country Cork'a atandığı için epey hoşnutsuzdu ve aslında bu sayede romanda kent-taşra gerilimine değiniliyordu. Heussaff, ikinci romanı *Buille Marfach*'ı (The Deadly Blow, 2010), *Deadly Intent* (2014) başlığıyla İngilizceye taşıdı. Fakat Jenkinson eserinin İngilizceye tercüme edilmesine izin vermedi: "Eserlerin hiçbir şey kaybetmeden İngilizce konuşulan bir İrlanda'da hasat edilip saklanabileceğini düşünenlere ufak

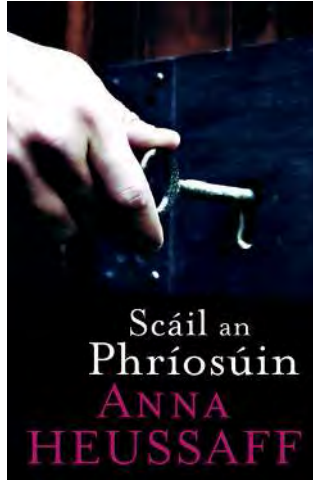
ve kaba bir jest" olarak tanımlamıştı bu davranışını.⁷

Yeni yüzyılın başlarında bu dil meselesi, yazarları iki kanada ayırırken İrlanda'nın çalkantılı politik durumu -İngilizlere karşı verilen Bağımsızlık Savaşı (1919-21) ve bunu takiben patlak veren İç Savaş (1922-23)- yazarların polisiye türünde eserler verme heveslerini kırmıştı. 1916'da Wexford'daki ayaklanmayı yöneten Robert Brennan, bu zor

zamanlarda bir eğlence aracı olarak görülebilecek romanlar kaleme aldı. İlki, Selskar Kearney mahlasıyla yayımlanan *The False Finger Tip: an Irish detective story* (1921) isimli romandı. Ardından Fransa'da geçen ve Amerikan *Detective Fiction Weekly* dergisinde yayımlanan altı kısa hikâye ve Londra'da yayımlanan *The Toledo Dagger* (1927) isimli romanı kaleme aldı. Tanınan yazarlardan Liam O'Flaherty'nin *The Informer* (1925) ve *The Assassin* (1928) isimli romanları İç Savaş'tan kısa süre sonra Dublin'de geçiyordu. Frank O'Connor'ın ünlü "Guests of the Nation" (1931) isimli kısa hikâyesi de Bağımsızlık Savaşı dönemi anlatıyordu.

Ne var ki İrlanda temalarını ve mekânını kullanan bu gibi yazarları ön plana çıkarmak İrlanda'nın polisiye roman türüne katkısını saptırmak olur. 1920-1957 yılları arasında etkili bir isim olan Freeman Wills Crofts, otuzdan fazla roman ve birçok hikâye kaleme aldı ki bu eserlerin hepsi polisiyenin Altın Çağ geleneğinin merkezinde konumlanıyordu. Dublin'de doğan ve eğitimine Belfast'ta devam eden

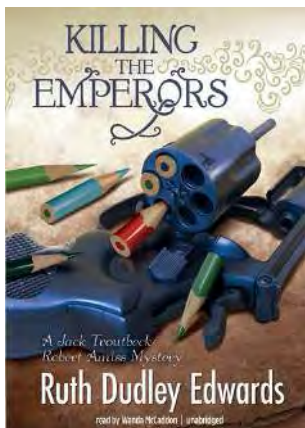
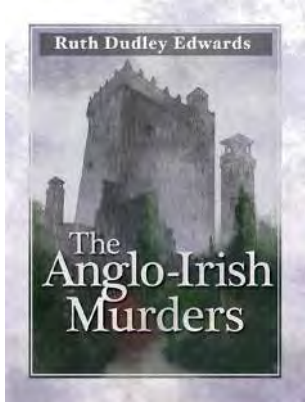
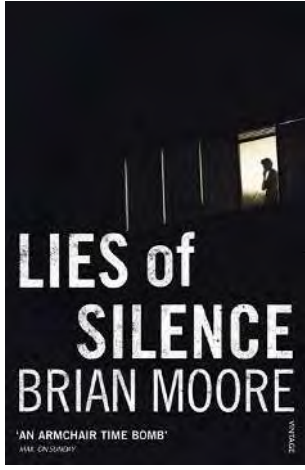
Crofts, profesyonel hayatının ilk yıllarını Kuzey İrlanda'da geçirdi, sonra İngiltere'ye taşındı ve burada, Agatha Christie ve Dorothy L. Sayers gibi yazarlarla 1930 yılında "Detection Club"ı kurdu. *The Cask* (1920) isimli romanında -bu roman Christie'nin ilk Hercule Poirot romanı *Ölüm Sessiz Geldi*'yle aynı yıl yayımlanmıştı- Crofts, Scotland Yard dedektifi Müfettiş Burnley'yi konu ediyordu. Bunun yanında da Londra ve Paris arasında gidip gelen bir hikâye etrafında şekillenen, ustalıkla planlanmış bir cinayeti ele alıyordu. Crofts'un Londra Metropolitan Polis Teşkilatı'na mensup en ünlü karakteri Müfettiş Joseph French ise ilk kurgusal polis dedektifi ka-

19. yüzyıl İrlanda polisiyesi, İngiliz polisiyesinden farklıydı çünkü polislişe dair farklı algılar sözkonusuydu. Benzer bir durum uzun süre İrlanda Cumhuriyeti ve Kuzey İrlanda’da yazılan polisiye romanlar için de geçerliydi.

rakteri olma özelliğini taşıyordu. Bundan önceki suç hikâyelerinde, özellikle Conan Doyle hikâyelerinde polis memurları çok parlak olmayan ve özellikle Sherlock Holmes gibi dedektiflerin zekâlarıyla aşık atması imkânsız karakterler olarak tasvir ediliyordu. Oysa French ne “Büyük Dedektif”ti ne de Peder Brown gibi amatör bir hafiyeydi. Bunun yanında Crofts, romanlarını titizlikle kurguluyordu, heyecanlı bir olay örgüsü vardı ve hikâyesinin sonunu tahmin edebilmek neredeyse imkânsızdı. French, *Inspector French and the Starvel Tragedy* (1927) isimli romanın dördüncü bölümüne kadar ortaya çıkmaz örneğin ya da *Antidote to Venom* (1938) isimli romanın sadece ikinci kısmında karşımıza çıkar. *Antidote to Venom*, “tersyüz edilmiş gizem” türünde bir romandır yani suçun işlenişi ve suçlunun doğası, hikâyesinin ilgi merkezini oluşturur. Dedektifin, okur tarafından halihazırda bilinen bir gizemi ortaya çıkarmaya çalışması da romanın ikinci yarısının konusudur. Zamanında demiryolu mühendisi olarak görev yapan Crofts, seyahatin her türlüüne oldukça meraklıydı. O nedenle trenler, gemiler ve arabalar, *The Cask* ve *The 12.30 from Croydon* (1934) gibi, romanlarının çoğunda mutlaka hikâyesinin parçası olarak yer alır. Aynı şekilde *Antidote to Venom* gibi romanlarda, bir suç işlenirken kullanılan karmaşık mekanik araçlardan da bahsedilir. Crofts, çoğu hikâyesinin mekânı İngiltere olsa da İrlanda’ya dair sahneleri mutlaka kullanıyordu ya da *Sir John Magill’s Last Journey* (1930) romanında olduğu gibi sadece İrlanda’yı ana mekân olarak kullanıyordu. Freeman Wills Crofts, 1957’de hayatını kaybettiğinde romanlarının stili, geride kalmış bir zamanın izlerini taşıyordu. Yüzyılın ortalarında eserler kaleme alan haleflerinin hiçbiri Crofts’un ününü yakalayamadı. Bunlar arasında Nicholas Blake, Cecil Day-Lewis, Nigel Fitzgerald, L.A.G. Strong, Sheila Pim ve Eilis Dillon gibi yazarlar vardı. 1935-1966 arasında Blake yirmi suç romanı kaleme aldı. Bu romanların çoğu, söylenene göre Day-Lewis’in şair dostu W.H. Auden üzerinden modellenen amatör dedektif Nigel Strangeways’i konu alıyor ve İngiltere’de geçiyordu. Çoğu eleştirmene göre en iyi Stran-

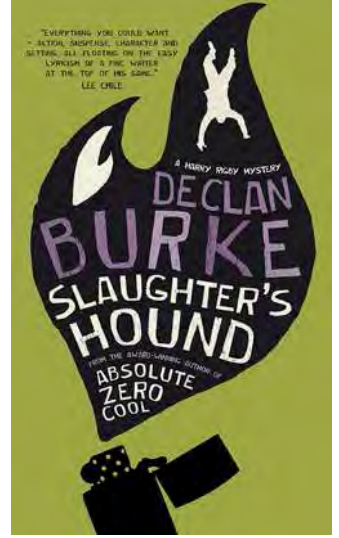
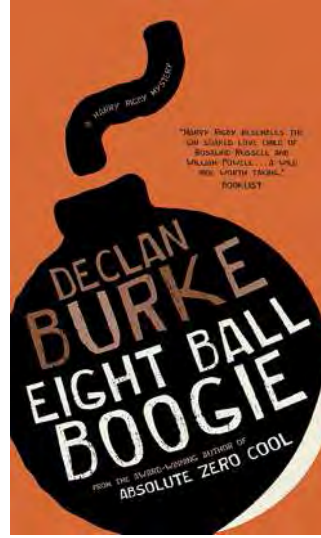
geways romanı olan *The Beast Must Die* (1938) sonraları Claude Chabrol’un en iyi filmlerinden *Que la bête meure* (1969) haline geldi. İrlanda’nın iç eyaletlerinden birinde doğan Day-Lewis henüz küçük bir çocukken İngiltere’ye taşınmış fakat İrlanda’yla bağıını hiçbir zaman yitirmemişti. *The Private Wound* (1968) isimli romanı, İrlanda’nın batısında geçiyordu ve bu da yazarın köklerini ne kadar önemseydiğinin göstergesiydi. İngiltere’de doğan ama aile kökleri İrlanda’ya dayanan ve hayatı boyunca bu ülkenin meseleleriyle ve edebiyatıyla ilgilenmiş olan L.A.G. Strong, M. McDonnell Bodkin gibi yazarların izinden gitti ve İngiltere mekânını kullanarak Scotland Yard’da görev yapan Müfettiş Ellis McKay’yi konu alan *Slocombe Dies* (1942) ve *Treason in the Egg* (1958) gibi bulmaca-gizem tarzı ince-likli romanlar yazdı. Nigel Fitzgerald ise yirmiyeye yakın dedektif romanı kaleme aldı; çoğunda mekân olarak İrlanda’yı kullandı ve “An Garda Siochána”⁸⁷ mensubu Müfettiş Duffy ile aktör-menajer Alan Russell’i konu edindi. Fitzgerald’ın *Midsummer Malice* (1953) isimli romanla başlayan kurgusal dünyası, Altın Çağ geleneğine özgü bulmacalar, gizemler sunuyordu. Bunun yanında tıpkı en iyi romanı *Suffer a Witch*’te (1958) olduğu gibi, ufak bir kurgusal kasaba olan Dun Moher’in bir haritasını okura sunuyor ve vakayı dedektiften önce çözmek isteyen okurlar için zaman çizelgesi de ekliyordu. Dublin’de doğan ve Cambridge’de eğitim gören Sheila Pim, bitkilerin zehirli özellikleri de dahil olmak üzere bahçe işlerine dair geniş bilgisini kullandı ve dört polisiye roman kaleme aldı. *Common or Garden Crime* (1945) ile başlayıp *Hive of Suspects* (1952) ile biten bu roman serisi bir İrlanda köyünde geçiyordu. Bu sırada da üretken yazar Eilis Dillon, İrlanda mekânını baz alan üç polisiye roman yazdı: *Death at Crane’s Court* (1953), *Sent to his Account* (1954) ve *Death in the Quadrangle* (1956). Bu romanlar sırasıyla Batı İrlanda, County Wicklow ve Dublin’de bir üniversitede geçiyordu. Bu üç roman arasında en iyisi olan *Sent to his Account*, Dublin ve kırsal kesimler arasındaki gerilimi başarıyla yansıtıyordu. Wicklow’da yerel bir toprak sahibinin cinayete kurban gitmesi de yazarın güçlü bir milliyetçi olduğunu gösteriyordu. Freeman Wills Crofts, Nicholas Blake ve Nigel Fitzgerald’ın romanları, polisiye alanında en önemli İngiliz yayıncılardan olan Collins’ten çıktı. Dillon’ın romanları ise “yüksek edebî” türlere odaklanan Faber tarafından yayımlandı. Genel anlamda baktığımızda ise suç edebiyatı yeterince “ciddi” olmadığına dair inançtan nasibini aldı.

Bu nedenle büyük ilgi gören, edebi olarak da yüksek değere sahip gerilim romanları yazan Brian Moore, *The Colour of Blood* (1987) ve *Lies of Silence* (1990) gibi romanlar kaleme aldı. Bunların yanında Bernard Mara ve Michael Bryan mahlaslarını kullanarak "ucuz roman" türünde *Wreath for a Redhead* (1951) ve *A Bullet for My Lady* (1955) gibi yedi roman yazdı.

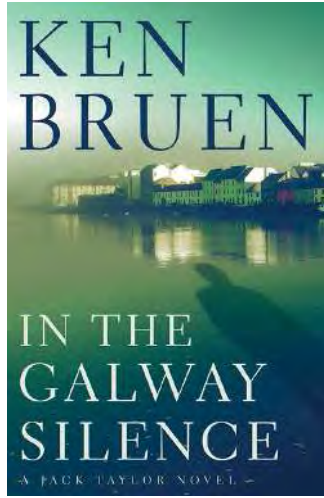
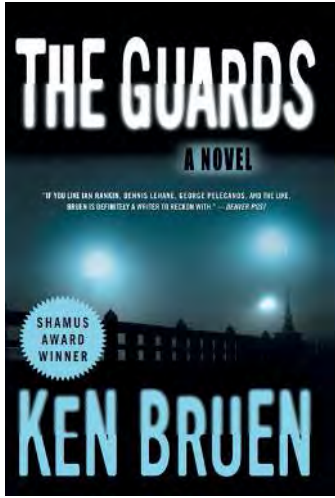
1950'ler ve 1990'lar arasında İrlanda polisiyesi neredeyse yok oldu. Bu durumun istisnası olan yazarlar da İrlanda dışında yaşıyordu. Bunlardan biri, İngiltere'de geçen yirmi polis prosedürü romanı kaleme alan Patricia Moyes'ti. 1959-1993 yılları arasında yayımlanan romanlar, İngiltere'nin Suç Araştırmaları Departmanı'nda görev yapan Müfettiş Henry Tibbett karakterini konu ediyordu. Bir diğer yazar da Robert Amiss ve Baroness Ida (Jack) Troutbeck karakterlerini konu alan bir düzine roman yazan gazeteci ve tarihçi Ruth Dudley Edwards'tı. *Corridors of Death*'ten (1981) *Killing the Emperors*'a (2013) uzanan romanlarıyla Edwards, suç edebiyatına dönüşün öncülüğünü yapmıştı. İngiltere'de geçen ve çoğunlukla hiciv barındıran bu romanlar İrlanda'yı da görmezden gelmiyordu, *The Anglo-Irish Murders* (2000) isimli romanda olduğu gibi.

İrlanda polisiyesi bugünkü şöhretine bu eserlerden on yıllar sonra kavuştu. Bu süre zarfında İrlanda, zorunlu göçle birlikte keskin bir sosyal, kültürel ve dinsel muhafazakârlık üzerinden şekillenmişti. Modern İrlandalı polisiye yazarları dikkat çekici bir çeşitlilik sergiliyorlar aslında. Dünyadaki meslektaşları gibi çoğu İrlandalı polisiye yazarı;

Dashiell Hammett, Raymond Chandler ve Ross McDonald'la yükselişe geçen Amerikan "kara roman" türünden etkilendi. Bu çağdaş polisiyelerde çeşitli bölgelerde geçen polis prosedürü türünde romanlar da var; amatör dedektifler, komik öğeler içeren polisiyeler, psikolojik gerilim ve tarihi polisiye (İrlanda'da ya da başka bir yerde geçen) türünde eserlerin yanında çocuklara ve gençlere yönelik polisiyelerin üretildiğini de görmek mümkün.

Son dönemdeki yazarlara baktığımızda Declan Hughes'un kara roman türünden etkilendiğini görebiliyoruz. Aynı zamanda bir oyun yazarı olan ve kaleme aldığı oyunlardan birinde Dashiell Hammett ve oyun yazarı Lilian Hellman ilişkisini ele alan Hughes'un Ed Loy isimli bir dedektifi vardır. Bu dedektifin ismi hem İrlanda edebiyatının en ünlü katillerinden birine, J.M. Synge'in *The Playboy of the Western World* (1907) romanının ana karakteri Christy Mahon'a hem de Hammett'in Sam Spade karakterine ("spade" yani "kürek" İrlanda'da "loy" olarak bilinir) atıfta bulunur. Loy, beş polisiye romanda boy gösterir; bunlardan ilki *The Wrong Kind of Blood* (2006) özel dedektifi Güney Dublin'in banliyölerinden alır, başkentin merkezine ve oradan da Kaliforniya'ya taşır. Etkilendiği yazarlardan Ross McDonald'ın eserleri gibi Hughes'un hikâyeleri de işlevsiz ailelerin gizli kalmış sırlarını ortaya çıkarmaya odaklanır. Declan Burke'un ilk polisiye eserleri de kara roman etkisindedir, özellikle de Raymond Chandler etkisinde. *Eight-ball Boogie* (2003) ve *Slaughters Hound* (2013) isimli iki roman da Harry Rigby karakterini odağına alır ve İrlanda'nın batısındaki Sligo'da

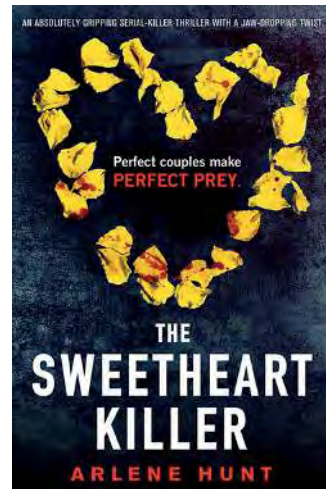
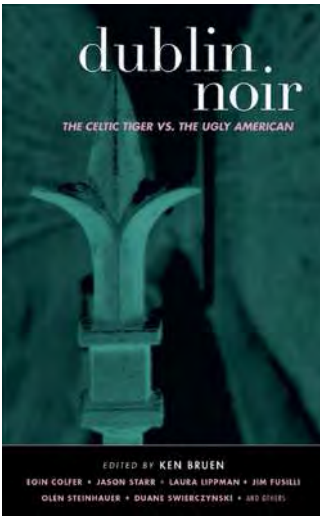
geçer. Başka bir açıdan baktığımızdaysa Burke'nin bazı eserlerinin, *The Big O* (2007) ve *Crime Always Pays* (2013) gibi, mizahi öğelerle öne çıktığı söylenebilir. *Absolute Zero Cool* (2011) ve *The Lammisters* (2019) gibi eserler sürreal komedi ve üstkurmaca tekniğiyle de modern polisiye edebiyatın esnekliğinden faydalanır.

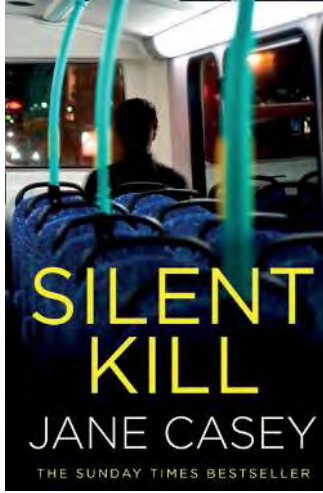
Üretken yazar Ken Bruen de kara roman geleceğini büyük bir şevkle İrlanda mekânına taşır. *The Guards*'tan (2001) *In the Galway Silence*'a (2018) kadar ondan fazla romanda, eski Garda mensubu yaman bir dedektif olan Jack Taylor karakteri karşımıza çıkar. Bu eserler, kara romanı taklit ettiği kadar tiye de alır. Bruen, sakın İngiliz polis prosedürü türünü bozarak kaleme aldığı diğer romanlarında Güneydoğu Londra'da görev yapan sert ve ilkesiz Müfettiş Brant'ı konu alır. Tekil romanlarından *London Boulevard* (2001) Billy Wilder'ın klasik noir filminin yaratıcı bir tekrarını sunar okura. *Dublin Noir* (2006) kitabının editörlüğünü de yapan

Bruen, İrlanda polisiyesinin dünyaya açılması ve popülerlik kazanması gerektiğini savunur.

Hughes, Burke ve Bruen; Amerikan kara roman geleceğini İrlanda'ya taşımıştır. Özellikle kadın yazarların elinden çıkan diğer işler de en az bu yazarlarınkı kadar sürükleyicidir, şiddet öğeleriye bu kadar açık şekilde verilmez. Arlene Hunt'ın *False Intentions*'ı (2005), Dublinli John Quigley ve Sarah Kenny'nin ortak kurduğu

dedektiflik ajansı Quick Investigations'ı konu alan beş romanın ilkidir. Bu romanlar İrlanda'nın çağdaş sorunlarını popüler bir tür aracılığıyla yansıtmaya çalışır ve orta sınıf saygınlığının arkasında yatan yozlaşmayı ortaya çıkarmayı amaçlar. Sonraki iki kitap *The Sweetheart Killer* (2018) ve *Last Goodbye* (2018) Dublinli polis dedektifleri Eli Quinn ve Roxy Malloy'un yürüttüğü soruşturmaları konu alır. İrlanda polisiyesinde polis memurlarını konu alan çağdaş yazarlar arasında *Headbanger* (1996) ve *Sad Bastard* (1998) romanlarıyla Hugo Hamilton vardır. İki roman da karanlık bir mizaha sahiptir ve Dublin Garda'sına mensup Pat Coyne karakterini konu alır. Bu romanlar Kelt Kapları döneminin başlarında, İrlanda'da farklı türlerde kendini gösteren suçların (çetecilik ya da kiliselerdeki çocuk tacizleri gibi) açığa çıkmasını önemserken modern İrlanda kimliğinin karmaşıklaşan yapısını sorgular. Bundan sonraki Garda Síochána polisleri arasında Niamh O'Connor'ın Dublin'de yaşayan dedektifi Jo Birmingham ve Julie Parsons'ın karmaşık ve güçlü bir kurguya sahip *The Therapy House* (2017) isimli romanında karşımıza çıkan emekli dedektifi Michael McLoughlin vardır. Jim Lusby'nin Waterford'lu dedektifi Carl McCadden'ı, Brian Gilloway'ın Lifford'lu Müfettiş Benedict Devlin'i ve Dervla McTiernan'ın Galway'li dedektifi Cormac Reilly de modern İrlanda polisiyesini başkentten alıp taşraya taşır. Polis dedektiflerini konu alan, geniş kitleler tarafından sevilen ve büyük övgüler alan romanlar arasında Tana French'in altı romanı vardır. French'in romanları Dublin Murder Squad ekibinin farklı üyelerini konu alır ve İrlanda başkentinin merkezini ya da civarını mekân olarak kullanır: Dublin'in güneyindeki banliyöler, merkez bölgeler, Dublin'in kuzeyinde yer alan bir malikâne ve Dublin'in güneyinde yer alan pahalı bir okul gibi. Yaratıcı, karmaşık ve sağlam bir yapıya sahip bu romanlar farklı polis dedektiflerini ele

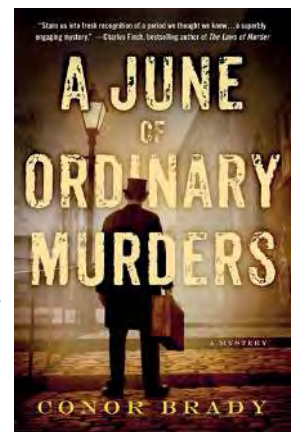
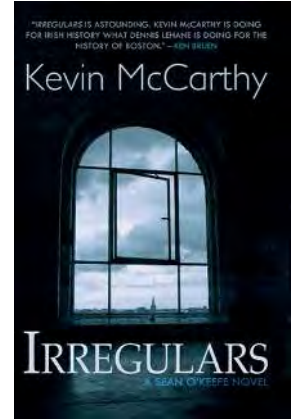

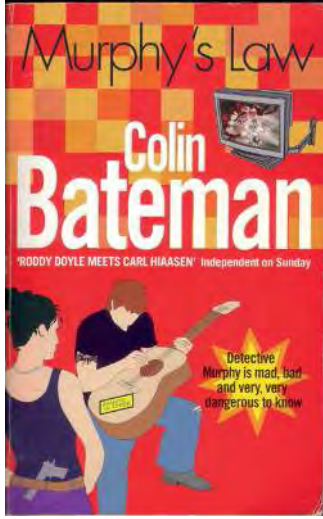
alır: *The Woods* (2007) ve *The Likeness* (2008) romanlarının dedektifi Cassie Maddox ve *The Secret Place* (2014) ve *The Trespasser* (2016) romanlarının dedektifleri Antoinette Crowley ve Stephen Moran gibi. Farklı dedektif karakterlerini kullanması French romanlarının önemli güçlerinden biri. Bu, aynı zamanda tüm polisiye yazarlarının karşılaştığı zorluklardan olan tekrara düşme meselesine de çözüm getiriyor.

French'in romanları arkadaşlık, aile gibi ortak temalar da barındırıyor ve hem profesyonel hem de özel hayatlarında zorluklar yaşayan kadın dedektifleri de konu alıyor. Benzer temaları başka kadın polisiye yazarların romanlarında da görmek mümkün: Sinéad Crowley'nin Dublin'de yaşayan evli dedektifi Claire Boyle ve Jane Casey'nin Londra'da yaşayan dedektifi Maeve Kerrigan gibi. Casey'nin *The Burning* (2010) ile başlayıp *Silent Kill'e* (2020) kadar devam eden romanlarında Dedektif Kerrigan'ın feminist idealleri, polis erkek arkadaşı Rob ve kadınlardan çok da hoşlanmayan partneri Dedektif Josh Derwent'e hissettiği değişken duygularla karmaşık bir hal alır.

19. yüzyıl İrlanda polisiyesi, İngiliz polisiyesinden farklıydı çünkü polisliğe dair farklı algılar söz konusuydu. Benzer bir durum uzun süre İrlanda Cumhuriyeti ve Kuzey İrlanda'da yazılan polisiye romanlar için de geçerliydi. *Irish Times* gazetesinin eski yardımcı editörü, Belfast doğumlu Eugene McEldowney, 1990'larda kaleme aldığı dört romanda Belfast'taki İrlanda Ulster Bölge Komiserliği bünyesinde görev yapan Başkomiser Cecil Megarry'yi konu alır. McEldowney'in eserleri şiddetin asıl sorumlularını gün yüzüne çıkarırken bir yandan da neredeyse herkesin çözülemediği politik durumun kurbanı olduğu bir toplumu yalın bir dille gözler önüne serer. 1998'de gerçekleşen Belfast Anlaşması'nın ardından gözlemlenen politik değişimin yansımalarını Stuart Neville'in Müfettiş Jack Lennon ve Brian Gilloway'in Dedektif Lucy Black romanlarında görmek mümkündür. İki dedektif de Ulster Bölge Komiserliği'ni geçersiz kılan ve 2001'de bu kurumun yerini alan Kuzey İrlanda Polis Teşkilatı'na mensup dedektiflerdir. Modern İrlanda hakkında çok hoş olmayan gerçekleri ortaya çıkarmak isteyen polisiye yazar-

ları her zaman geçmişle yüzleşmiştir. 19. yüzyılda Katoliklerin İrlanda Kraliyet Polisi'ne duyduğu güvensizlik, 20. yüzyılın başlarında cumhuriyetçilerin Ulster Bölge Komiserliği'ne duyduğu nefret polis prosedürü türünde eserler kaleme alınmasını engelledi. Son zamanlarda birkaç yazar, tarihi polisiyeler kaleme alarak bu boşluğu açıklama ve doldurma girişiminde bulundu. *Irish Times* gazetesinin eski editörü, Garda Síochána Ombudsman Komisyonu üyesi (2005-11), Garda Síochána tarihine dair eserler kaleme alan Conor Brady çok kapsamlı dört kitap yazdı: *A June of Ordinary Murders* (2012), *The Eloquence of the Dead* (2013), *A Hunt in Winter* (2016) ve *In the Dark River* (2018). Bu romanlar Dublin Metropolitan Polis Teşkilatı'na mensup Dedektif Joe Swallow'u konu ediyor ve Kraliçe Viktorya'nın Altın Jübilesi, tahliyeler ve milliyetçi lider Charles Stewart Parnell'in 1891'deki düşüşü gibi konulara değiniyordu. Kevin McCarthy de bunun benzerini daha sonraki bir dönem ve farklı bir lokasyon için uyguladı; County Cork'taki Bağımsızlık Savaşı için. *Peeler* (2010) isimli bu romanın ana karakteri Seán O'Keefe ileriki zamanda, İç Savaş döneminde geçen *Irregulars* (2013) isimli romanda da karşımıza çıkacaktı. Adrian McKinty'nin şahane dedektifi Sean Duffy'yi konu alan romanları 1980'lerde geneli Protestan olan Ulster Bölge Komiserliği'nde görev yapan Katolik ve başına buyruk bir polis memurunu konu alıyordu. Megarry'nin aksine Duffy bazı yönlerden kara roman dedektiflerini andırıyordu. Kara mizahı ve keskin zekâsıyla Duffy, *Cold, Cold Ground*'dan (2012) *Police at the Station and They Don't Look Friendly*'ye (2017) kadar altı romanda okuduğumuz unutulmaz karakterlerden biri haline geldi.

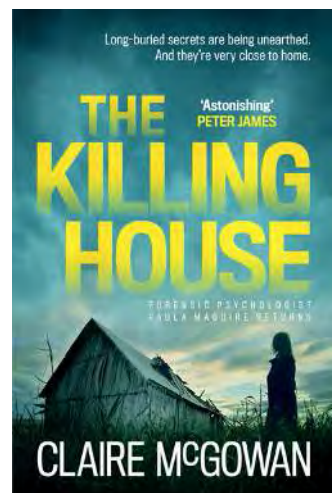
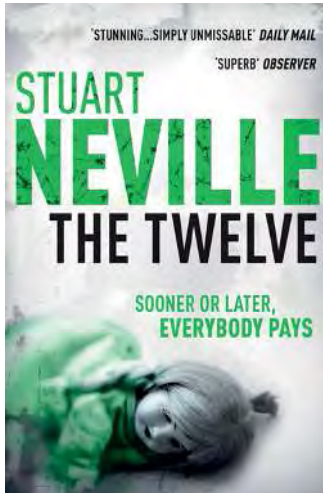
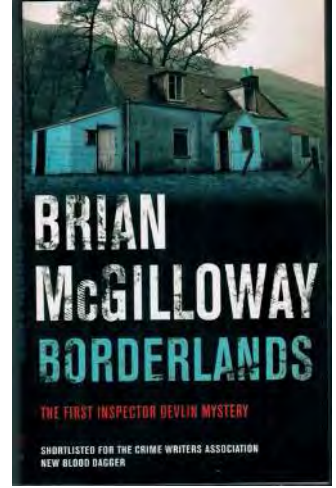
Kuzey İrlanda'nın çalkantıları, polisiye romanlar kaleme almak için itici bir güç olmadı genel olarak. Yine de Benedict Kiely'nin *Proxopera* (1977), Bernard MacLaverty'nin *Cal* (1983) ve Brian Moore'un *Lies of Silence* gibi eserlerinde bunun istisnalarını görmek mümkün. Eugene McEldowney, Eoin McNamee ve Colin Bateman gibi yazarların öncülüğünde ilerleyen çağdaş eserler, köklerini 1985'te imzalanı ve Belfast Anlaşması arasındaki yıllarda buldu. Kuzey İrlanda bağlamında polis figürleri etrafında şekillenen polisiye romanlar kaleme almanın zorluklarını komedi-polisiye türünde eserler veren Colin Bateman'ın eserlerinde görmek mümkün. İnanılmaz derecede komik ve üretken olan Bateman böyle iki roman kaleme aldı: *Murphy's Law* (2002) ve *Murphy's Revenge* (2005). Bu romanlar yine Bateman tarafından yaratılan TV dizilerinden uyarlanmıştı ve IRA bombalı saldırısında oğlunu kaybettikten sonra Londra'ya atanan, gizli görevdeki bir polis memurunu konu alıyordu. Bateman'ın diğer kurgusal eserleri de geniş bir yelpazeye sahipti; hem serilerden hem de Kuzey İrlanda'ya dışarıdan, mizahi bir gözle bakan *Mohammed Maguire* (2001) gibi tekil romanlardan oluşuyordu. Polisiye romanda komedi, kara komedi olsa da pek karşımıza çıkan bir öğe değil, bu nedenle Bateman'ın eserleri çağdaş İrlanda polisiyesinde önemli bir ses olarak öne çıkıyor.

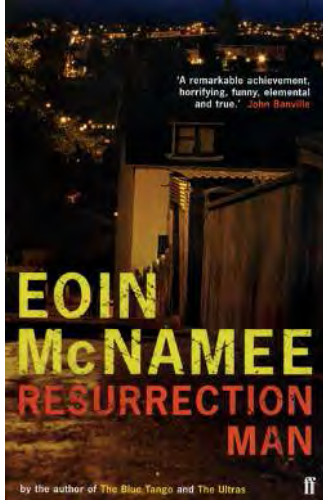
Daha genç yazarlar arasında Stuart Neville, 2009-2014 yılları arasında yayımlanan ve Kuzey İrlanda'da geçen dört romanda Müfettiş Jack Lennon karakterini konu aldı. Neville daha sonra ana karakteri Lisburn'de yaşayan Dedektif Serena Flanagan olan bir dizi roman daha kaleme aldı. Lennon karakterinin de dahil olmasına rağmen Neville'in gotik öğeler barındıran etkili çıkış romanı *The Twelve* (2009), Gerry Fegan karakterine odaklanır. Fegan, cumhuriyetçi bir paramiliter katildir ve öldürdüğü on iki

insanın hayaleti peşini bırakmamaktadır. Bu on iki insanın içinde askerler, Ulster Bölge Komiserliği'ne mensup polisler, yönetime sadık paramiliterler ve "yanlış zamanda yanlış yerde" bulunan dört sivil vardır. Fegan kendisine musallat olan ruhlardan kurtulmak için işlediği suçların ana sorumlularını öldürmeye koyulur; arka planda Belfast Anlaşması, sonrasında yavaş yavaş değişmekte olan Kuzey İrlanda vardır fakat geçmişten kurtulmayı başaramaz.

Brian McGilloway'in *Borderlands* (2007) ile başlayan beş romanı, İrlanda Cumhuriyeti'nde, Lifford'da yaşayan Garda'ya mensup Müfettiş Ben Devlin'i konu alır. Kuzey İrlanda'da Foyle Nehri'nin karşısındaki Strabane'de de Kuzey İrlanda Polis Teşkilatı'na mensup Müfettiş Henry karşımıza çıkar. Bu romanlar polisiye edebiyatın mekân sınırlarının bulanıklaştığını gösterir. Belfast Anlaşması öncesindeki yıllarda Garda Síochána ve Ulster Bölge Komiserliği arasında var olmayan işbirliğinin, barış sürecinin de ilerlemesiyle yavaş yavaş gelişmeye başladığı gözler önüne serilir. Kuzey İrlanda'da geçen, McGilloway'in kaleme aldığı daha güncel bir seri, Kuzey İrlanda Polis Teşkilatı'na mensup Dedektif Lucy Black'i konu alır.

Claire McGowan, sonuncusu *The Killing House* (2018) olan altı romanda, ana karakter adli psikolog Paula Maguire olmasına rağmen Kuzey İrlanda Polis Teşkilatı'nı konu eder. *The Dead Ground* (2014) isimli romanda Maguire'in hayatı, hamile olduğunu öğrenince altüst olur. Kayıp çocuklarla ilgili vakalar ve bir aile planlaması kliniğinin başındaki lezbiyen bir doktorun cinayeti etrafında şekillenen olay örgüsüyle Londra'da yayımlanan bu roman, İngiliz okurlara hukuki, ahlaki ve politik meseleler çerçevesinde Birleşik Krallık fikrinin sadece kurgusal bir fikir olabileceği iddiasıyla meydan okur. Kuzey İrlanda'da kürtaja ve eşcinselliğe duyulan nefret, başka konularda ayrıışan cumhuriyetçileri ve birlikçileri ortak bir noktada buluşturur.

ları dövdükten sonra da boğazlarını kesiyordu. *Resurrection Man*, Belfast'ın mezhepçi topografyasında kısılp kalan psikopat bir katilin cesur bir portresini sunuyordu. McNamee romanlarının belki de ayrıştırıcı nok-

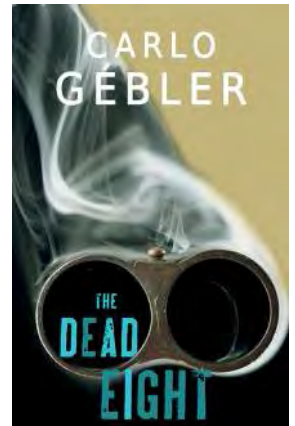
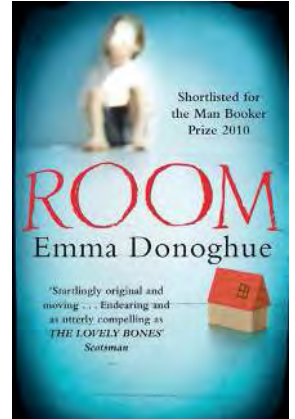
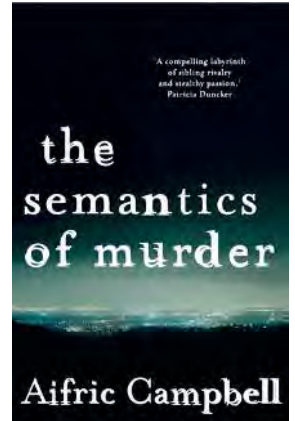

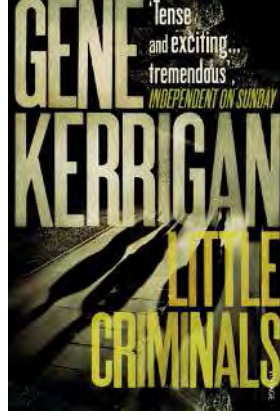
Kuzey İrlanda'nın en bilinen ve belki de en iyi polisiye yazarlarından biri de Eoin McNamee'dir. *Resurrection Man* (1994) isimli romanı 1975-82 yılları arasında işlenen Shankill Butcher cinayetlerinin tüyler ürpertici, kurgusal versiyonunu sunar okurlara. Bahsi geçen cinayetlerde Lenny Murphy'nin (romanda Victor Kelly olarak geçiyor) liderliğinde ufak bir grup Protestan katil, rasgele Katolikleri ya da Katolik olduklarını düşündükleri kişileri seçiyor, onları dövdükten sonra da boğazlarını kesiyordu. *Resurrection Man*, Belfast'ın mezhepçi topografyasında kısılp kalan psikopat bir katilin cesur bir portresini sunuyordu. McNamee romanlarının belki de ayrıştırıcı noktası, 1969'dan çok önce de çalkantılar yaşayan Kuzey İrlanda'nın gerçeklerini gün yüzüne çıkarmadaki kararlılığıydı. "Blue" üçlemesi, gerçek hayatta da bir Kuzey İrlanda Yüksek Mahkeme Hâkimi olarak görev yapmış Lancelot Curran'ın hayatına dair farklı perspektifler sunar. Curran aynı zamanda sendikacı bir milletvekiliydi ve 19 yaşındaki öğrenci kızı Patricia Curran, 1952'de bıçaklı bir saldırıyla cinayete kurban gitmişti. *The Blue Tango* (2001) isimli roman bu cinayeti ele alır, 1953'te hüküm giyen Iain Hay Gordon'ın (2000'de aklandı)⁹ tutuklanmasına varan adli hatalara değinir. 19 yaşındaki genç kızın cinayetiyle suçlanan Robert McGladdery'nin davası, *Orchid Blue* (2010) romanının odağında yer alır. Burada hâkim Curran'dır, McGladdery'yi ölüm cezasına çarptırır ve böylece McGladdery, İrlanda'da 1961'de asılarak ölüme mahkûm edilen son kişi olur. *Blue is*

the Night (2015) romanı Curran'ın savcı olarak görev yaptığı daha önceki bir vakaya odaklanır. Curran'ın siyasi kariyerine zarar gelmemesi adına yapılan yanlışları ve 1950'ler Kuzey İrlanda'sındaki yozlaşmayı gözler önüne sermeye çalışır.

Eoin McNamee'in eserleri polisiyeye çok şey borçludur fakat bu türün sınırlarında kalmayı reddeder. Benzer romanlar arasında John Banville'in *The Book of Evidence* (1989), Patrick McCabe'in *The Butcher Boy* (1992), William Trevor'un *Felicia's Journey* (1994), Joseph O'Connor'un *The Star of the Sea* (2004), Aifric Campbell'ın *The Semantics of Murder* (2008), Emma Donoghue'in *Room* (2010) ve Neil Jordan'ın *The Drowned Detective* (2016) isimli romanları yer alır. Bu romanlardan üçü gerçek olaylara dayanır. Carlo Gébler da tarihi suçları baz alan geleneklerin dışında romanlar kaleme almıştı. Bunlardan *How to Murder a Man* (1999) polisiye türüne yakındır. *The Dead Eight* (2011) isimli romanı Mary McCarthy'nin 1940'ta Tipperary'de cinayete kurban gitmesine ve masum bir adamın, Harry Gleeson'ın asılmasına (2015'te Başkan Michael D. Higgins tarafından affedilmiştir)¹⁰ neden olan olaylar silsilesine odaklanır. Burada suç ve suçun sonucuna romanların sonlarında değinilir çünkü eserin odağı 1920'ler ve 1930'ların baskıcı toplumunda gözlemlenen sosyal, dinsel, politik ve cinsel gerilimdir.

Gébler ve diğerleri gibi Joe Joyce ve Benjamin Black de (John Banville'in mahlası) geçmişin İrlanda'sını günümüz polisiye edebiyatına taşır. Joyce'un *Echoland* romanları (2013-15) II. Dünya Savaşı sırasında İrlanda'da geçer. Black'in popüler romanları da 1950'ler Dublin'inde geçer ve danışman patolog

Quirke karakterini konu alır. Bu sırada, hâlâ önemli bir sorun olan ve Dublin’de gözlemlenen organize suç Gene Kerrigan’ın *Little Criminals* (2005) ile başlayıp *The Rage* (2011) ile biten dört romanında ele alınır. Başarılı gerçek suç romanları kaleme alan ve tecrübeli bir gazeteci olan Kerrigan, kendi romanlarını 21. yüzyılın başlarında İrlanda toplumunda meydana gelen değişimleri gözler önüne seren eserler olarak tanımlar ve şöyle söyler: “Suç, genellikle toplumda el üstünde tutulan davranışların saptırılmış versiyonudur.”¹¹ Çok yönlü köşe yazarı ve *Irish Times* editörü Fintan O’Toole da İrlanda’da geçen polisierelerin “çağdaş toplumu yakalamaya en çok yaklaşmış realist bir edebi tür”¹² olduğunu söyler.

Son yıllarda toplumsal değişimi ve İrlanda tecrübesini keşfeden eserlerde çoğunlukla adaletsizlikle sonuçlanan vaka örnekleri de gördük. Kadına ve çocuğa karşı şiddet, din adamlarının çocuk istismarı, evlilik dışı doğan çocukların zorla evlatlık verilmesi ve annelerinin alıkonulması, okullarda gençlere yönelik şiddet, çetelerin kontrolündeki uyuşturucu ve seks trafiği, geniş bir alana yayılan finansal yozlaşma bu konulardan bazıları. Suç ve Kelt Kaplanı yıllarından doğan kapitalizm arasındaki bağlantı, Alan Glynn’in bu dönemin akabinde gerçekleşecek çöküntüyü öngördüğü *Winterland* (2009) isimli romanında ele alınır. Glynn’in sonraki romanları *Bloodland* (2011) ve *Graveland* (2013) kurumsal açgözlülük temasını işler ve yazarın “globalleşme” üçlemesi olarak adlandırdığı eserlerle mekânı İrlanda’nın da ötesine, Birleşik Devletler ve Afrika’ya taşır.

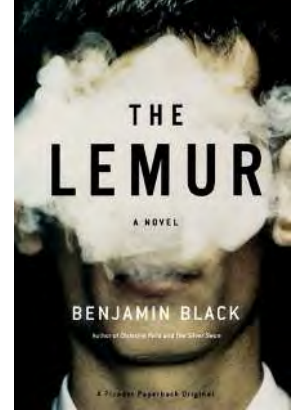
Küreselleşme kaçınılmaz olarak İrlanda polisiyesini de dönüştürmüştür. İrlanda diasporası Adrian McKinty’nin Michael Forsythe üçlemesine zemin teşkil eder. *And Dead I Well May Be* (2003) ile başlayan bu üçlemenin, Kuzey İrlanda’daki katil paramiliterlerden kaçan yasadışı bir göç-

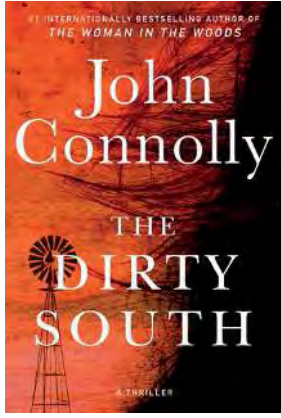
men olan kahramanı, çok geçmeden Birleşik Devletler’de aynı derecede tehlikeli suçluların eline düşer. Claire McGowan, muhteşem çıkış romanı *The Fall*’da (2012) sınıf çatışması ve ırkçılıkla bölünmüş modern Londra’nın sert bir portresini çizer.

İrlanda edebiyatının başarısı Penguin ve Hachette gibi yaynevlerinin İrlanda’da da varlık göstermesini sağlamasına rağmen yukarıda tartıştığımız yazarların çoğunun eserleri İngiltere’de yayımlanıyor. Daha geniş kitlelere ulaşabilmenin çekiciliği, yazarları uluslararası mekânlar kullanmaya itiyor. William Ryan’ın Alexi Dimitrevich Korolev karakteri 1930’larda Sovyetler Birliği’nde görev yapar örneğin. Conor Fitzgerald’ın Komiser Alex Blume karakteri günümüz Roma’sında yaşar. Ken Bruen’in üç romanı, Benjamin Black’in *The Lemur* (2008), Eoin Colfer’in *Plugged* (2011) ve *Screwed* (2013) ve Arlene Hunt’ın *The Chosen* (2011) romanları da Birleşik Devletler’de geçer. Alex Barclay’in iki romanı New York Polis Departmanı’na mensup olan ve sonra İrlanda’ya atanan Joe Lucchesi karakterini ele alır.

Yine Barclay’in *Blood Runs Cold* (2008) ile başlayıp *Killing Ways* (2015) ile biten beş romanı Denver’a atanan Polis Dedektifi Ren Bryce’ı konu alır.

Bakış açılarını İrlanda adasından öteye geçirmekten korkmayan yazarlardan biri de en başarılı çağdaş İrlandalı polisiye yazarlarından John Connolly’dır. *Every Dead Thing* (1999) ile başlayıp *The Dirty South* (2020) isimli romana kadar uzanan on sekiz romanlık bir seride eski NYPD polisi yeni özel dedektif Charlie Parker’ı konu alır. Connolly’nin eserlerine nüfuz eden gotik öğeler de yazarın Bram Stoker, Sheridan LeFanu ve Charles Robert Maturin gibi İrlandalı öncülleriyle kurduğu yakın bağı gösterir. Charlie Parker serisinin mekân olarak Maine’de geçmesi okurlara suç edebiyatının Poe’dan bu yana sınırlarda hüküm sürdüğünü gösterir. Maine bir sınır bölge-

sidir; Birleşik Devletler'in kuzeyinde, Kanada sınırında yer alır ve aynı zamanda Atlantik kıyısında konumlanan, denizcilikle geçinen bir bölgedir. Parker, roman serisi henüz başlamadan cinayete kurban giden karısı ve çocuğunu koruyamamış olmanın ağırlığıyla yaşar. Travelling Man ya da the Collector gibi zamanlar ve mekânlar arası seyahat eden kötü ve spektral karakterlerin varlığı da romanların günümüze dair sunduğu

gerçekçi portresini daha da geniş bir mekâna ve zamana yayar, böylece kötülüğün doğası ve kökeniyle de ilgilenir. Bu gibi sorular bazen çağdaş polisiye yazarlarını utandırır. Connolly ise tam aksine tekinsiz anlatılarla, özdeyişler ve sloganlarla okurların bu sorularla yüzleşmesini ister. Bunlardan biri Mikhail Bulgakov'un *The Master and Margarita* isimli eserindendir: "Kötülük hiç yaşamamış olsaydı, iyilik ne yapardı? Peki, tüm gölgeler kaybolsaydı dünya neye benzerdi?" Yukarıda tanıştığımız birçok yazarın farklı şekillerde ele aldığı İrlanda'ya sırtını dönmüş gibi görünen Connolly'nin akıldan çıkmayan eserleri, popüler roman okurlarını İrlanda tarihinin gömülü kalmış gerçekleriyle yüzleşmeye ve bu gerçeklerle uzlaşmaya iter.

KAYNAKÇA

- Blake, Nicholas. 'The Detective Story – Why?', in *The Art of the Mystery Story: A Collection of Critical Essays*, ed. Howard Haycraft (New York: Grosset & Dunlap, 1946), 398-405.
- Brady, Conor. *Guardians of the Peace* (1974; repr. London: Prendeville Publishing, 2000)
- _____. *The Guarding of Ireland: the Garda Síochána and the Irish State, 1960-2014* (Dublin: Gill and Macmillan, 2014).
- Bruen, Ken, ed. *Dublin Noir*, (New York: Akashic and Dingle: Brandon, 2006).
- Burke, Declan, ed. *Down these Green Streets: Irish Crime Writing in the 21st Century* (Dublin: Liberties Press, 2011).
- _____. <http://crimealwayspays.blogspot.ie>
- Cliff, Brian. *Irish Crime Fiction* (London: Palgrave Macmillan, 2018).
- Connolly, John. *Parker: A Miscellany* (Dublin: Bad Dog Books, 2016).
- Evans, Curtis. *Masters of the Humdrum Mystery: Cecil John Charles Street, Freeman Wills Crofts, Alfred Water Stewart, and the British Detective Novel, 1920-1961* (Jefferson NC: McFarland, 2012).
- McGuire, Matthew. 'Narratives of apprehension: crime fiction and the aftermath of the Northern Irish Troubles', in Rachel Franks, Jesper Gulddal, and Alistair Rolls, eds. *TEXT Special Issue 37, Crime fiction and the creative/critical nexus* (October 2016), <http://www.textjournal.com.au/speciss/issue37/McGuire.pdf> [accessed 11.08.20]
- Kincaid, Andrew. "'Down these Mean Streets': The City and Critique in

Contemporary Irish Noir'. *Éire-Ireland*, 45, nos. 1-2 (2010), 39-55.

- McKinty, Adrian and Stuart Neville, eds. *Belfast Noir* (New York: Akashic, 2014).
- Mannion, Elizabeth, ed. *The Contemporary Irish Detective Novel* (London: Palgrave Macmillan, 2016).
- ____ and Brian Cliff, eds. *Guilt Rules All: Irish Mystery, Detective, and Crime Fiction* (Syracuse, NY: Syracuse University Press, 2020).
- Millar, Cormac. 'Crimes and Contradictions: the fictional city of Dublin', in *Crime Fiction in the City: Capital Crimes*, eds. Lucy Andrews and Catherine Phelps (Cardiff: University of Wales Press, 2013), 47-64.
- O'Leary, Philip. *Gaelic Prose in the Irish Free State, 1922-39* (University Park, PA: Pennsylvania State University Press, 2004).
- Panek, Leroy Lad. *After Sherlock Holmes: The Evolution of British and American Detective Stories, 1891-1914* (Jefferson NC: McFarland & Co., 2014).
- Reddy, Maureen T. 'Contradictions in the Irish Hardboiled: Detective Fiction's Uneasy Portrayal of a New Ireland', *New Hibernia Review*, 19, no. 4 (2015), 126-401.
- Ross, Ian Campbell and William Meier, eds. *Éire-Ireland. Special Issue: Irish Crime since 1921*, 49, nos. 1-2 (2014).
- Schaffer, Rachel, ed. *Clues: a journal of detection. Special Issue: Tana French and Irish crime fiction*, 32, no. 1 (2014).

NOTLAR

- 1 Burke, Declan, ed. *Down these Green Streets: Irish Crime Writing in the 21st Century* (Dublin: Liberties Press, 2011).
- 2 See W. J. McCormack, Sheridan Le Fanu and Modern Ireland (Oxford: Clarendon Press, 1980), 140 n.2.
- 3 Bkz. Richard D. Altick, *The English Common Reader: a social history of the mass reading public, 1800-1900* (Chicago: The University of Chicago Press, 1957) ve Josephine M. Guy ve Ian Small, *The Textual Condition of Nineteenth-Century Literature* (London: Routledge, 2012).
- 4 M. McDonnell Bodkin, *The Capture of Paul Beck* (London: T. Fisher Unwin, 1909), 237.
- 5 <https://www.irishtimes.com/news/crime-and-law/maamtrasna-murders-relatives-welcome-pardon-recommended-for-myles-joyce-1.3444951> (11.08.20).
- 6 Ağır yakan kadın (ç.n.)
- 7 İrlandacının hem İrlanda'da hem de dünyanın genelinde desteklenmesi için kurulmuştu. (ç.n.)
- 8 Bkz. Philip O'Leary, *Gaelic Prose in the Irish Free State, 1922-39* (University Park, PA: Pennsylvania State University Press, 2004), sf. 193-99.
- 9 Biddy Jenkinson, 'A Letter to an Editor', *Irish University Review*, 21, no. 1 (1991), 34.
- 10 İrlanda'nın resmi polis teşkilatı (ç.n.)
- 11 <https://www.casemine.com/judgement/uk/5a8ff87560d03e7f57ec0e01> (11.08.20)
- 12 <https://www.irishtimes.com/news/ireland/irish-news/harry-gleeson-granted-pardon-over-1941-murder-1.2472693> (11.08.20)
- 13 Gene Kerrigan, 'Brutal, Harrowing and Devastating', Burke, Green Streets, 261.
- 14 Fintan O'Toole, *Irish Times*, 21.10. 2009, 9, repr. in Burke, Green Streets, 360.

COOL OLMAK ÇOK ZOR:

JACK TAYLOR

Rakı kadehimi kaldırıp, “İrlanda...” dedim. Diğer dört Öz Erenköylü arkadaşım boş boş baktı. “221B’nin yeni sayısının kapak konusu İrlanda polisiyesi,” diye ekledim. ÖzErenköy Kitap Kulübü’ne metazori katılmış ve okuduğu son kitap Kemallettin Tuğcu’nun ismini bir türlü hatırlayamadığı çok komik bir romanı olduğunu iddia eden Ahmet, “Serbest İrlanda mı Kuzey İrlanda mı?” diye sordu. Hayda! Bu konuyu merak etmemiştim ve bunu itiraf ettim. Geçen sayıda saçma sapan fikirlerini kırdığım ve kendi düşüncelerime daha uzun yer verdiğim için ifrit olan Coşkun da fırsatı kaçırmadı: “Oğlum, dersini çalışmadan geliyorsun, sonra bize ahkâm kesiyorsun!” dedi. Kafadan 2-0 yenik başlamıştım. Her zaman asabi olan ama andropoz zamanı zirve yapan Turgay da üstüme geldi: “Tabii ya, değil mi? Serbest’i var, Kuzey’i var. Galler’i var, İskoçya’sı var, İngiltere’si var, Büyük Britanya’sı var. Belki de bunlardan biridir. Sen bir kontrol et.” Beş kişilik masada dört kişilik bir kahkaha koptu. Kâğıttan yaprakları olan -ki buna fatura koçanları da dahil- her şeyi okuyan Şenol da altta kalmadı: “Yani Armağan, böyle olmuyor, kafana göre bir konu seçip geliyorsun ama konuyu bile bilmiyorsun. Kitap okurum diye geçiniyorsun bir de!” dedi. “Ben de senin prostat muayenesini bu yazının içine detaylı bir şekilde yazmazsam ne olayım!” dedim ama içimden. Durum 4-0’dı, gece boyunca aynı minvalden üzerime geldiler, sesimi

çıkarmadım. “Bozulmuyorsun ya?” dediklerinde, “Yok canım, aşk olsun!” dedim ama sinirden iki kadehi sıkarak kırdım. En sonunda tuvalete gitme bahanesiyle hesabı bunlara yıkıp arka kapıdan tüydüm. Evet, telefonumu kapatıp hesabı ödeyen dört sevgili arkadaşımın tacizlerini engelledim. İrlanda edebiyatı hakkında araştırma yapmaya başladım: George Bernard Shaw, Samuel Beckett, Butler Yeats ve Seamus Heaney’in Nobel Edebiyat Ödülü’nü kazanmış İrlandalı yazarlar olduğunu öğrendim ama hangi İrlanda’dan, onu bulamadım. Spektrumunu biraz daha genişletip komple İrlanda diye düşünmeye karar verdim. Çok sevdiğim, Kara Hafta’da birlikte fotoğraf çektiğimiz Alexander McCall Smith’in İskoç çıkması tam bir hayal kırıklığı oldu. Ama yılmadım ve Adrien McKinty, Ken Bruen adlı tanımadığım polisiye yazarlarının Türkçede kitapları olduğunu keşfettim hatta bu kitap keşfiyle kalmadım, Bruen’in romanlarından uyarlanan *Jack Taylor* diye bir dizi olduğunu da buldum. Dizi mi? Neden olmasındı ki? Kitap kulübüydük ama daha ikinci toplantımızda film izleyip tartışmıştık. Şimdi de dizi tartışacaktık.

TOPLANTI GÜNÜ GELİR...

Parlak fikrimi açmak için yanıp tutuşuyordum ama ne tepki vereceklerini adım gibi biliyordum. Ölümünden kaçış yok diye WhatsApp grubumuza yazdım. İlk olarak Turgay, “Elbette kitap kulübüyüz ama diğer sanatlara da ilgi gös-

termeliyiz. İyi düşünmüşsün,” dedi. Ben de kendimi çimdikledim, yetmedi, iğne batırdım. Evet, bu rüya değildi. “Çok iyi olur. Ben de Turgay’a katılıyorum...” diyen Coşkun’du. Ahmet ancak akşama doğru yazdı: “Ben de İrlanda polisiyesi üzerine biraz araştırma yaptım ama pek bir şey bulamadım. *Jack Taylor* iyi bir seçim. Hemen bulup izlemeye başlıyorum,” dedi. “Haklısınız kendimizi kitaplarla sınırlandırmamalıyız,” diyen ise Şenol’du. “Kitabı varsa onu da okuyalım,” diye ekleyen Ahmet. Tamam, anlaşılmıştı. Bana bir komplo kuruluyordu. Hesabı ödemedem kaçtım diye bu kadar kin tutacaklarına ihtimal vermemiş, hata etmişim. “Oğlum, bakın, hesabı ödemedem kaçmış filan değilim, tuvaletin orada uzun zamandır görmediğim bir arkadaşla karşılaştım...”

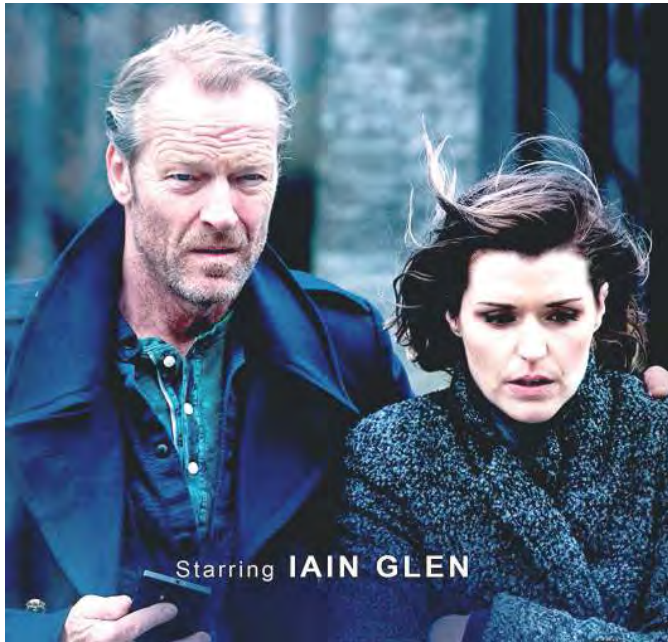
Coşkun hemen lafımı kesti: “Aşk olsun Armağan, hesap gibi ufak tefek şeyleri dert etme lütfen.” Ayda yılda bir toplandığımızda her zaman gelen fişi inceden inceye inceleyen, “Beyler, biz dört şişe mi su içtik ya?” diye garsonla takışan, mahallenin en zengini Coşkun. Kesinlikle bir çapanoğlu çıkacaktı bu işte. Bir hafta kendimi *Jack Taylor* izlemeye vakfettim, sonunda birer buçuk saatlik dokuz bölümü izlemiş, notlarımı almıştım. Toplantımız Koşuyolu’ndaki sık kafelerden birindeydi. Her yere en az iki gün geç kalan Ahmet’in bile zamanında geldiğini görünce paranoyam arttı, tedirgin oldum. Her zamanki gibi ilk lafı Coşkun aldı: “Her şeyden önce Armağan’ın rahat olmasını istiyorum. Tedirginliği ve gergin-

liği bir kilometre uzaktan bile fark ediliyor. Hesabı ödemedem tüymen...”

Hemen kestim. “Valla kaçmadım, eski arkadaş görünce...” diye geveledim. “Lütfen üç beş kuruşun lafını yapma Armağan,” dedi Turgay. Eli her zaman açıktı ama rol yapmayı beceremiyordu. “*Irishman* filmi neden tartışmıyoruz ki?” diye sordu Şenol da. “Tepeden tırnağa bir Amerikan yapımı da ondan. Yazanı, yönetmeni, oyuncusu, senaristi, uyarlanan kitabın yazarı. İtalyan asıllı Amerikalı gangsterler arasına gözü karalığıyla kendini kabul ettirmiş İrlanda kökenli bir tetikçinin hikâyesidir o,” dedim. Hayır, demedim elbette. Bugün asla ukalalık yapmayacaktım. Onun yerine aşağı yukarı bu sözlerle Ahmet, Şenol’a yanıt verdi. Sonuçta dizinin tüm bölümlerini seyreden sadece bendim. Herkes ilk bölümü seyredip bırakmıştı. Hepsinin suratına tembelliklerini vurup canlarına okurdum ama o gün bugün değildi. “Ben başrolde Jorah Mormont’un oynamasını doğru bulmadım,” dedi Ahmet. Hepimiz afallayarak ona baktık. “Daenerys Targaryen’in peşinden yarı çıplak, ‘Kraliçem... Kraliçem...’ diye koşturan adam kalın palto giyip alkolik olmuş. Bana hiç de inandırıcı gelmedi.” Dizinin başrol oyuncusu Iain Glen, *Game of Thrones*’un da önemli oyuncularındandı. Ahmet bunu belirtiyordu. “O paltoyu Emniyet’e iade etti mi?” Soru banaydı. “Devamlı istediler ama o bir gün polisliğe döneceği umuduyla teslim etmedi. Yalnız bir keresinde karakolda unuttu, bu defa başkomiser ona kendi götördü. Duygusal bir

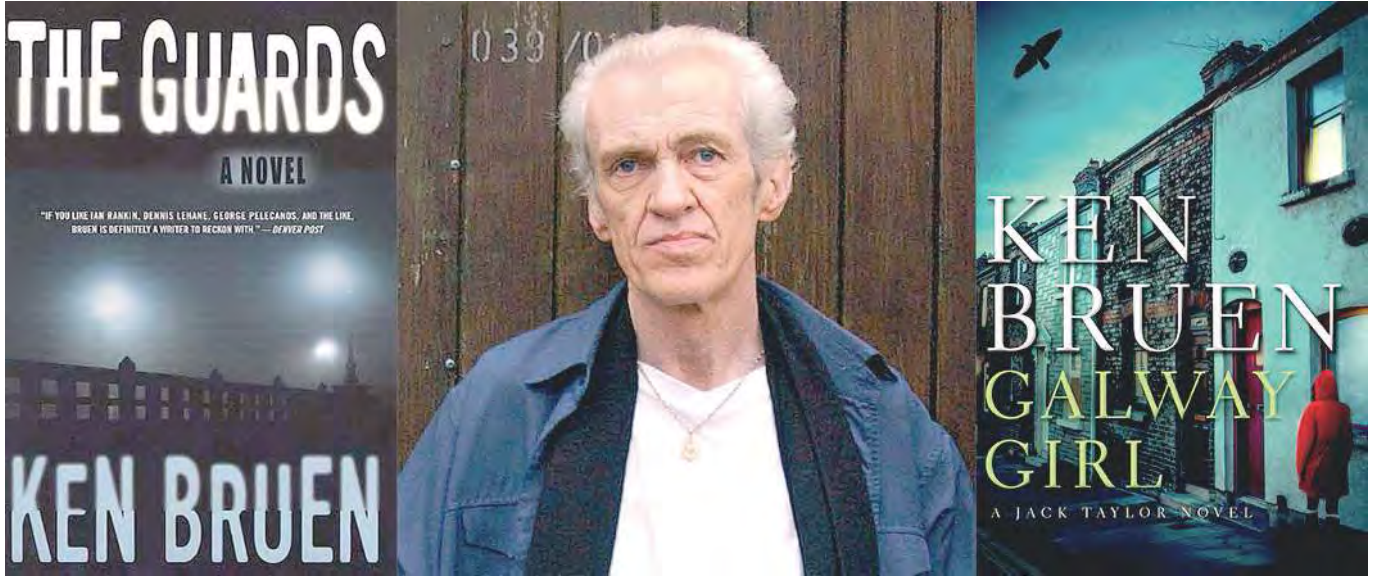
sahneydi.” Seyretmeyenler için anlatayım, bizde gençliğindeki bazı filmlerde Kadir İnanır’ın giydiği bahriyeli paltosuna benzer ama lacivert ve sarı parlak düğmeli İrlanda Garda’sının (Emniyet) üniformasının bir parçası.

“Jorah Mormont... Pardon, Iain Glen yani Jack Taylor neredeyse hiç sırtından çıkarmadı bunu. Olay üç sezon boyunca kışın geçti,” dedim. Turgay filmlerde ve romanlarda kahramanın dayak yemesine ayar olur, Jack Taylor’ın da dizide dayak yemesi ona çok koymuştu. “Kahramanlar filmde asla dayak yememeliler. Onlar seçilmiş, çeşitli olumlu niteliklerle donanmış özel kişiler. Bu inandırıcılıktan uzaklaştırıyor,” dedi. Coşkun da devam etti: “Katharsis denen bir şey var. Dayak yedin mi filmin sonunda yediğinin üç katı atmalısın yoksa izleyicinin hevesi kursağında kalıyor. Diğer bölümlerde de dayak yedi mi?” Soru yine banaydı. “Hem de ne dayaklar yedi, hatta parmağını bile kopardılar.” “Yuh be!” dedi Turgay. “Bir bölümde bir araba dayak yedikten sonra bara gelir, arkadaşları barmen ona der ki, ‘Birilerini kızdırmışsın.’ O da der ki, ‘Tarzım böyle.’ Aslına bakarsanız günümüzün özel dedektifi yalnız ve kendisine eziyet çektiren kişiliklerden. Ahlaki sorumluluk duyuyorlar. Karşılarına çıkan her kadınla yatmıyorlar ya da önlerine serilen paraları ellerinin tersiyle itiyorlar. Fena halde de alkolikler,” dedim ve ice tea’mden kocaman bir yudum aldım. Ice tea mi? “Ice tea de ne alaka? Kimin bu?” dedim. Koro halinde, “Senin,” dediler. “Ben hiç sevmem ki,” dedim ama midem kıpır kıpırdı.

POLİSİYE YAZARINA KURULAN TUZAK...

Önümde duran kahve bardaklarına baktım. Hepsini ben mi içmişim? Bir şeyler anlatmaya başladığımda kendimi kaybettiğim doğrudur. Üç çeşit soğuk kahvenin üzerine bir de soğuk çay. Kendimi tuvalete zor attım. Şenol ve Ahmet de benimle geldiler, kapının önünde beklediler. Çok kırılmıştım ama umursamadılar, üstelik iki taraftan kollarıma girip masaya kadar eşlik ettiler. Coşkun yeni söylediği trileçeyi kaşıklıyordu. Böyle giderse botoksları derisinin altında kaybolacaktı. Turgay, Cüneyt Arkin’in bu role daha yakışacağını, olmadı Kadir İnanır’ın bile başarılı olacağını söyledi. Onlara artık film ya da roman kahramanlarının daha gerçekçi, daha yaşayan karakterler olduklarını, dövmek kadar dövülmenin de gerçek yaşamın bir parçası olduğunu hatırlattım. Coşkun bodoslamadan daldı: “Ben hayatımda hiç dayak yemiyorum mesela...” dedi. “Dayak da atmıyorsun, zira sen bir roman ya da film kahramanı değilsin. Bakınız benim kahramanım Metin Çakır’a...” “Senin kitapların çok küfürlü...” dedi Turgay, fırın sütlacını atıştırırken. Az önce de profiterol yemişti. Dilimin ucuna kadar gelen küfürleri güçlükle yuttum. “Onlar küfür değil, sokak ağzı. Çık sokağa ya da bizim burada konuştuklarımızı kaydedip dinle. Hangisi daha küfürlü?” Turgay benim kitaplarımı sevmediğini yekten söylemez, “küfürlü” der, geçiştirirdi, ben de savunurdum. Tartışma bu zamana değin hiç sonuçlanmamıştı. Ahmet akıllıca bir laf ederek konuyu değiştirdi. “Dizide şunu fark ettim: Dizinin sonu nasıl olacak ya da katilin kim olduğundan çok olayın nedeni araştırılıyordu,” dedi ve sonra dördüncü latte’sini ismarladı. Aha! Benlik konuydu, tüm antipati tanrılarını arkama alarak polisiyenin tarihinden başladım. Poe’nun ilk dedektifi yaratmasından Agatha Christie’ye kadarki dönemde önemli olanın bir bulmaca çözülmesi olduğunu, bundan sonra Hammett ve Chandler ile polisiyenin sokağa indiğini anlattım. İlk olarak burada toplumsal olaylara önem verildiğinden ama yine dedektifin yüceltildiğinden bahsettim. Bu arada masaya servis yapan garsonu nereden tanıdığımı düşündüm. Sanırım masaya o kadar çok servis yapmıştı ki oradan bir aşinalık gelmişti. Yıllardır kilosuna dikkat eden Coşkun bile brownie’nin arkasından dondurmaları tavukgöğsüne başlamıştı. Şenol ikinci tabak böreğini yarım bırakıp: “Jack Taylor ile kız arasında bir aşk başlıyor mu?” “Hangi kız? Ne aşkı?” “O polis kız işte, Jack onu götürüyor mu?” “Nereye?” diye sorduktan sonra ancak ayabildim.

Kızın yedinci bölümde değiştiğini ve Taylor ile aşk yaşadığını saklamaktan tuhaf bir haz alarak, “Kız kanser oldu, göğsünü aldılar,” dedim. Şenol üzüldü. Eminim alınan göğüsleri ne yapıyorlar diye düşünüyordu. Dizinin devamını sordular, elimden geldiğince anlatmaya çalıştım, “Jack Taylor...” dedim, “aslında kötü bir çocukluk geçirmiş. Bunu öykülerin arasına ustaca sıkıştırmışlar. Bir rahiple kırıştıran annesini hiç sevmiyordu Jack. Hatta bir keresinde annesi evden bahsedince sinirle, ‘Burası hiç ev olmadı,’ diyordu.” Coşkun, Ahmet ve Turgay kötü bir çocukluk geçirmesine üzüldüler. Şenol ise, “Rahiple mi kırıştırıyor?” diye inanmadı. “Evet,” diye devam ettim. “Babası çok kitap okuyan biri ama annesi son derece sofu. İleriki bölümlerden birinde annesi de bir entrikaya karışacak.” Coşkun, Ahmet ve Turgay, “Sakın söyleme, belki seyrederiz,” dediler. Şenol, “Rahiple mi birlikte olacak?” diye sordu. “Hayır, adam kariyerinde ilerliyor, kardinal oluyor,” dedim. Yeni gelen çaylar ve kekler masada bekliyordu. Garson, “Taze poğaçaya çıktı...” deyince Ahmet de, “Getir, getir...” dedi. Çayımдан bir yudum alıp, “Bir yandan bölümler yaşanan tarihe de tanıklık ediyor,” diye afilli bir lafla devam ettim. “Örneğin hepimizin seyrettiği ilk bölümde Yugoslavya’nın parçalanma sürecinde öksüz ve yetim kalan çocuklara da değiniliyordu. Bence bu, diziden de öte yazar Ken Bruen’in hayata bakışıyla ilgili. Sanırım bölümlerdeki zehir gibi espriler de yazarın kaleminden çıkma. Mesela kaçınıcı bölümdü unuttum ama Taylor maske-

li adamlar tarafından kaçırlır. Kendini maskeli adamlarla çevrili olarak, mumların yandığı ayin gibi bir ortamda bulur. İlk lafı, ‘Kendimi dışlanmış hissettim,’ olur.” Gülüşmelere fırsat tanımak için sustum ama boş boş bakıyorlardı. Sadece Turgay, “Sen de böyle espriler yaratmak zorundasın,” dedi. Sessizce fesuphanallah çekip: “Bir başka bölümde de sübyancı bir rahip, kafası kesilerek öldürülür, cenaze töreninde Taylor’ın yardımcısı ‘Rest in Peace’ der, Taylor da ‘Rest in Pieces’ der.” “Annesini götüren rahip, sübyancı mıymış?” konuşan elbette Şenol’dü. “Hayır, başka bir rahip.” Konu buradan sonra tavsamaya başlayıp geyiğe döndü. Coşkun bir ara garsondan hesabı istedi. Ahmet ve Turgay saçma sapan sorularla kafamı allak bullak ediyorlardı. Şenol da yere eğilmiş bir şey yapıyordu ama ona dikkat edemedim. Birbirlerine bakıp aynı anda ayağa kalktılar. Garsona, “Hesabı arkadaş ödeyecek,” dediler, ben ne olduğunu anlamadan toz olmuşlardı bile. Ben de fırladım ama fırlamamla yere yapışmam bir oldu. Anlaşılan Şenol, ayağımı sandalyeye bağlamıştı. Garson itinayla kaldırdı beni. Yerime oturttu. “Hesabı ödeyeceksiniz değil mi?” dedi. Ödeyecektim tabii, bir kafede ne kadar hesap gelebilirdi ki? Gelen hesap dokuz sayıydı ve sondaki tutar benim sefil emekli maaşımın yarısından fazlaydı. Garson güngörmüş ve anlayışlı bir adamdı. “Hesabı ödeyecek misiniz yoksa bulaşıkları mı yıkayacaksınız?” diye sordu. Sırtımı dikleştirdim, gururla sordum: “Mutfak nerede?”

ROB RYAN & CASSIE MADDUX

In the Woods romanının anlatıcısı Dedektif Ryan yemekleri sevmiyor. Dedektifin yediklerinin tasviri ya da diğer karakterlerin yiyecek tercihlerinin Ryan'ın gözlerinden tasviri, tam anlamıyla iştah kapatıcıdır.

Tana French, İrlanda polisiyesinin “first lady”si olarak adlandırılmadan yıllar önce ABD’nin Vermont eyaletinde dünyaya geliyor. Ekonomist babasının mesleği nedeniyle birçok farklı ülkede bulunuyor; bunlardan biri de İrlanda. Dublin’deki Trinity College’da eğitim gören French, 1990’dan beri Dublin’de yaşıyor. Aslen tiyatro oyuncusu olan French’in yazarlık kariyerinin başlamasının da ilginç bir hikâyesi var aslında. Farklı oyunlarda ara sıra yer aldığı bir dönemde, bir arkeolojik sitede işe başlıyor French. Mekânın büyümesine kapılıyor ve buranın polisiye bir olay örgüsü için ne denli uygun olabileceğini düşünüyor. Hatta düşünmekle kalmıyor, ufak bir kâğıt parçasına bir not yazıyor: “Buraya üç çocuk gelse ve içlerinden sadece birisi çıkabilse?” French sonrasında bu notu tamamen unutuyor, ta ki evinden taşınırken eşyalarının arasından çıkan kâğıt parçasını bulana kadar. Bu not, French’in ilk romanı haline geliyor. Tana French’in Dublin Murder Squad ekibini ele aldığı serisinin ilk kitabı, dedektifler Rob Ryan ve Cassie Maddox’u okuduğumuz *In the Woods*’un ortaya çıkış hikâyesi böyle. French bugüne kadar Dublin Murder Squad ekibinin farklı bir üyesini odağa aldığı 6 roman yazdı ve okurları bu ekibin üyesi olan 5 farklı dedektifle buluşturdu. Seriyi okuyan herkesin seçtiği farklı favori dedektifleri var elbette. Hatta bazı okurlar serinin, sevdikleri dedektif karakteri etrafında şekillenmesini istiyor. French ise farklı dedektifler yazmaya devam edecek gibi görünüyor çünkü aslında romanların gücü de biraz burada yatıyor. Her romanda farklı karakterlere yoğunlaşmak zor olsa gerek ama bunun sağladığı avantajlar da var. Yazarı tekrar etmekten, bir karakter üzerine yoğunlaşarak körleşmekten kurtarıyor bu yöntem.

Serinin ilk romanı *In the Woods*, 2007’de yayımlandı ve çok geçmeden en sevilen polisiye romanlar arasına girdi. 2008’de En İyi İlk Roman dalında prestijli Edgar Ödülü’ne layık görüldü. Bunun yanında aynı dalda Barry ve Anthony ödülleri de kazandı. Bu romanın anlatıcısı, Dedektif Rob Ryan. Ekibin diğer üyesi Dedektif Cassie Maddox’u da Rob’un gözünden okuyoruz. Serinin ikinci romanı *The Likeness*’ta ise Cassie, ana karakter olarak karşımıza çıkıyor. French’in bu iki romanı, BBC yapımı 8 bölümlük *Dublin Murders* isimli diziye uyarlandı. Özellikle Agatha Christie romanlarını ekrana uyarlayan Sarah Phelps tarafından yazılan dizi maalesef romanların başarısını yakalayamadı.

Bu yazıyı tasarlarken aklımda sadece Rob Ryan’ın yeme içme alışkanlıklarını incelemek vardı fakat ikinci romanda Cassie’nin gastronomik tercihlerini okuyunca iki dedektifi karşılaştırmalı olarak ele almak istedim. Bu iki dedektifin gastronomiyle kurdukları ilişki, karakterlerinin ne denli farklı olduğunu pekiştirir nitelikte. O halde Rob Ryan’la başlayalım.

In the Woods’a konu olan olaylardan 22 yıl önce, 12 yaşında Adam isimli bir çocuk ve iki yakın arkadaşı, oynamak için yakındaki ormanlık alana gider ve bir daha dönmezler. Arama çalışmalarını yürüten polisler en nihayetinde Adam’ı bulur. Çocuğun ayakta kalması kan doludur ve sırtında derin çizikler vardır. Ne var ki Adam’ın arkadaşlarından bir daha haber alınamaz. Adam, polisler neler olduğunu da söyleyemez, olan bitene dair hiçbir şey hatırlamamaktadır. Bu çocuk, ikinci ismi olan Rob’u kullanarak kendine yeni bir hayat kurar ve yıllar sonra Dublin Murder Squad ekibinde dedektif olarak çalışmaya başlar. Küçükken başına gelen olaylarla ilgili yaşadığı

bellek yitimi bakidir. Romanın başında Rob ve Cassie bir vakaya atanır. 12 yaşındaki bir kız, Rob'un arkadaşlarının kaybolduğu aynı ormanda cinayete kurban gitmiştir. Bu, Rob için tesadüf olamayacak kadar mühim bir gelişmedir ve soruşturma başlar.

Rob Ryan, karmaşık geçmişinden kurtulmak için İngiltere'de eğitim görmüş, o nedenle mükemmel bir "BBC" aksana sahip bir karakter olarak tasvir ediliyor. Teşkilatta 4 yıllık tecrübesi var ama aradığı adamı bulabilmek için her yolu deneyen, sıkı bir dedektif. Bu anlamda klasik bir dedektif diyebiliriz fakat kendisini klasik dedektiflerden ayıran önemli noktalar var. Klasik dedektif hikâyelerinde yemek yemeyi seven dedektiflerle sıklıkla karşılaşırız. Hercule Poirot, bitki çaylarına çok düşkündür. Nero Wolfe en az dedektifliği kadar iyi bir gurmedir. Camilleri'nin Montalbano'su Sicilya mutfağı için yaşar. Bazı dedektifler de vardır ki yemek yemeyi unuttur. Sherlock Holmes bunlardan biri ya da Nesbo'nun Harry Hole'u. *In the Woods* romanının anlatıcısı Dedektif Ryan bu iki sınıfa da girmiyor çünkü Ryan yemekleri sevmiyor. Dedektifin yediklerinin tasviri ya da diğer karakterlerin yiyecek tercihlerinin Ryan'ın gözlemlerinden tasviri, tam anlamıyla iştah kapatıcıdır.

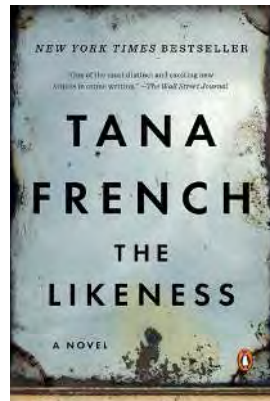
Çoğu dedektif gibi Ryan ve partneri Maddox, uzun çalışma saatleri süresince mutlaka yemek

yemek için bir yerlerde oturuyor ya da yemek yiyen başka insanları gözlemliyor. Fakat bu yemeklerin hiçbiri hikâyenin anlatıcısı Ryan'ı memnun edemiyor. Ryan, Cassie'nin sandviç getirdiğini görünce, aç değilim diyor ama yine de paketi açıp yemeye koyuluyor çünkü tüm gün yemek yemek için başka fırsatları olmayabilir. Cassie limonlu kolasını açarken Ryan da sandviçi gözlemliyor. Sebzeli ve tavuklu bir sandviç ama Ryan'ın dediğine göre tadı plastiği andırıyor. Kola da sıcak ve fazla tatlı. Sandviç yediğine pişman oluyor Ryan. Onunla birlikte Cassie ve biz de pişman oluyoruz neredeyse.

Ryan'ın çok geçinemediği bir ev arkadaşı var, dedektifimiz bu kadından kaçmak için elinden geleni yapıyor. O kadar ki kitaplığının arkasında bir şişe votka ve tonik bulunduruyor; ortak alan olan mutfağa olabildiğince az uğramalı Ryan. Mutfaka girdiği nadir zamanlardan birinde kendisine bir sandviç hazırlıyor, içinde jambon ve Heather marka az yağlı peynir var. Okurlar olarak umutlanıyoruz; bu sandviç, Ryan'ın hoşuna gidebilir. Fakat hayır, alışverişe çıkamadığı için dolaptaki malzemeler bunlar, bunlarla yetinmek zorunda. Üstüne üstlük, az önce içtiği Guinness marka biradan dolayı inanılmaz bir rahatsızlık hissediyor.

Romandaki başka karakterler de Ryan'ın bu durumunun farkında aslında ve dedektifi yemek konusunda memnun etmeye çalışıyorlar, ne yazık ki çoğunlukla başarısız oluyorlar. Pazar yemeği için aile evine giden Ryan, annesinin yaptığı "macaroni and cheese" yani peynirli makarnayla karşılaşılıyor. Epey lezzetli olsa gerek. Fakat okurları şaşırtmıyor Ryan, "Annem en sevdiğim yemeğin bu olduğunu düşünüyör neddense," diyor. Yemeğin kokusu bile Ryan'a "klostrofobik" bir his veriyor.

Sanırım sadece Cassie bir seferinde Ryan'a yemek beğendirmede başarılı oluyor. Ryan'a bir şişe brandy ve boş bir kadeh uzatıyor. "Biraz iç,

ben de bir şeyler hazırlayayım. Kızarmış ekmek ve yumurta?” Nihayet Cassie’nin hazırladığı şeylerin kokusu Ryan’a acıktığını hatırlatıyor. Ve Ryan kızarmış ekmeğin üstündeki yumurtaları tek bir hareketle ağzına atıyor, neredeyse nefes almadan çiğniyor. Cassie’nin baharatlarla zenginleştirdiği yumurtanın ve tam buğday ekmeğinin ne kadar lezzetli olduğunu anlatıyor okurlara.

Bu tamamıyla Cassie’nin başarısı ve etkisi belki de. Cassie ve Ryan iki senedir birlikte çalışıyor, aralarında güçlü bir arkadaşlık ilişkisi var. Birbirleriyle şakalaşıyorlar, birbirlerine meydan okuyorlar, birbirlerini tamamlıyorlar. Cassie, Rob’un geçmişine dair gerçekleri bilen birkaç kişiden biri. Ryan’a kıyasla da daha “insancıl” bir karakter çiziyor. Nitekim bu, Cassie’nin yedikleri ve içtikleriyle de pekişiyor.

Yukarıda da söylediğim gibi Cassie, *The Likeness* romanının ana karakteri. Romanın konusundan da kısaca bahsetmek isterim. Farklı romanlarda da karşımıza çıkan bir omurga üzerinden şekilleniyor bu roman. Lexie Madison isimli genç bir kadın ölü bulunur. İşin ilginç tarafı şu ki bu genç kadın, Cassie Maddox’un tıpatıp aynısıdır. Üstleri Cassie’yi kadının yerine geçmesi için ikna eder. Böylece kadının ölümünü araştırabilecek, hayatıyla ilgili önemli bilgilere ulaşabilecektir. Soruşturma devam ettikçe kurbanın yerine geçen Cassie yavaş yavaş tükenmeye başlar. Ayrıca ölen kadının yakın arkadaşı olan dört kişiyle de derin bir bağ kurar. Bu kişiler aynı zamanda şüpheli konumundadır.

Trajik olaylar yaşansa da lezzetli yemeklerin tasvir edildiği bir roman bu çünkü Cassie’nin gözünden anlatılıyor. Bu lezzetli yemeklerin çoğu

da Cassie’nin yakınlaşmaya çalıştığı arkadaş grubunun sahnelerinde karşımıza çıkıyor. Bu arkadaşlardan Sam, Cassie için “Chicken Tikka” hazırlıyor örneğin. Chicken Tikka özellikle Hindistan, Bangladeş ve Pakistan’da popüler bir tavuk yemeği. Ufak tavuk parçaları, Hint baharatları ve yoğurtla marine edilir, ardından ufak şişlere geçirilir, aslında bizim çöpşişlerimiz gibi. Tikka da (Türkçede bazı bölgelerde tike diye de bilinir) ufak parça, lokma anlamına gelir. Sonrasında tuhaf görünümlü bir tiramisu da yer Cassie ama söylediğine göre tadı güzeldir.

Bu arkadaş grubuyla yakın bir ilişki kurar Cassie. O kadar ki grubun üyeleri tarafından el üstünde tutulur. Akşam yemeği için bir araya gelirler. Arkadaşları onun için özel olarak “Steak Diane” hazırlarlar, yanında da rosto edilmiş patates. Steak Diane, 1930’larda Londra’da ya da New York’ta ortaya çıktığı düşünülen bir biftek türü. Biftek genelde tavada, tereyağında hızlıca sotelenir ve kenara alınır. Etin bütün aromalarının geçtiği bu tavada bir sos hazırlanır. Çeşitli malzemeler kullanılarak hazırlanabilir bu sos; tereyağı, frenksoğanı, mantar, arpacık soğan ya da krema. Özellikle restoranlarda hazırlanıyor da bu sos konyak, sherry ya da Madeira şarabı kullanılarak flambe edilir. Flambe etme, eti alevlendirmek suretiyle alkolü uçurarak içkinin lezzetini sosa geçirme yöntemidir. Hazırlanan biftek, bu lezzetli sos eşliğinde servis edilir. Cassie aslında dirense de bu biftek yemeğinin olmazsa olmazı bir kadeh kırmızı şarap da içer. Zengin ve pürüzsüz bir aroması vardır bu şarabın, arkadan bal ve yaz meyvelerinin tadı gelir. Cassie, her daim uyanık olması gerektiği için şarabı başlarda reddeder fakat şarabı içtiğinde tadına varmayı da bilir.

Rob ve Cassie’yi birbirinden ayıran en önemli özellik bu aslında. Rob’un gözünden yemekler ne kadar lezzetsizse Cassie’nin gözünden bir o kadar canlıdır. Cassie, hayatın vazgeçilmezi olan yemeklerden ve içeceklerden zevk alır. Cassie’nin yaşadığının bir kanıtıdır bu, hayatın lezzetlerinin tadını çıkarabilir, bundan mutluluk duyar. Rob içinse tam tersi geçerli. Yemekleri sadece hayatta kalma aracı olarak görür ki bunun da ötesine geçer bazen, yemekler ona kötü hissettirir. Rob, geçmişte başına gelenler nedeniyle belleğinin bir kısmını yitirmiş durumda; bu gerçekten kaçabilmek için de kimliğinin ve geçmişinin önemli bir bölümünü saklı tutuyor. Canlılığının bir kısmını geride bırakmış diyebiliriz aslında, nitekim yiyeceklere ve içeceklerle yaklaşımı da bunu destekliyor.

A K I N S E V G Ö R

.....
I S I M S I Z M E T I N

M Ü Z İ S Y E N İ N
Ö Z G Ü R Y A R A T I M İ N A
D A İ R

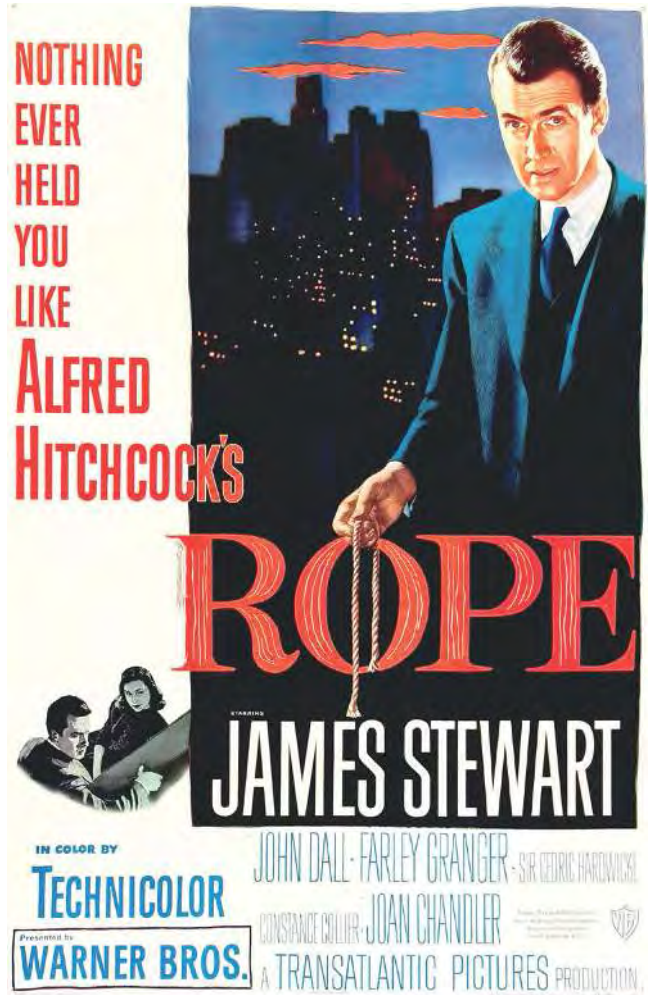
İNGİLİZ SİCİMİ

Bir tiyatro eserinden uyarlanan İp, Hitchcock'un ilk renkli filmi. 1948 tarihli filmin esin kaynağı 1924'te Chicago Üniversitesi'nde gerçekleşen bir cinayet. Eski bir olay, eski bir tiyatro metni ve eski bir film uyarlaması.

Alfred Hitchcock bir gerilim yaratma ustası olarak önce sessiz sinemanın, ardından gönülsüz de olsa adım attığı sesli ve renkli perdenin ölümsüzlerinden. Sessiz sinemanın korku, gerilim ustaları seyirciyi etkileyebilmek için yaratıcı çözümler bulmak zorundaydı. Çığlıklar, rüzgâr uğultuları, vahşi hayvan hırlamaları, gök gürlemesi, kapı gıcirtısı, pencereye çarpan ağaç dalının sesi, adımlar, soluklar, hıçkırıklar, damlatan çeşmeler, vakitsiz sallanan salıncaklar ve niceleri ürkütücü seslerini seyirciye ulaştıramıyordu. Hitchcock ve diğer ustalar, hikâyelerini anlatırken söz ve seslerin yokluğunun yarattığı dezavantajı aşmanın yollarını da aramak zorundaydılar. Oyuncuların abartılı mimiklerinin, tuhaf bakışmaların sebebi çoğunlukla o duyamadığımız ama var olan sesleri bize hissettirme çabasıydı.

Alfred Hitchcock korku-gerilim türünde olduğu kadar polisiye/suç anlatılarında da başyapıtlara imza atmıştı. Fakat sessiz dönem filmlerinin tamamındaki sorunlarla bu türdeki eserlerinde de uğraşmak zorunda kaldı. Kendisi, tıpkı çağdaşı Chaplin gibi bunlara sorun demeyi reddetse ve sinemanın olabildiğince az ses ve sözle yapılması gerektiğine inansa da bugünden bakınca dönem sinemasının teknolojik yetersizliği herhalde tartışmasıdır.

Bir tiyatro eserinden uyarlanan İp, Hitchcock'un ilk renkli filmi. 1948 tarihli filmin esin kaynağı 1924'te Chicago Üniversitesi'nde gerçekleşen bir

cinayet. Eski bir olay, eski bir tiyatro metni ve eski bir film uyarlaması.

Eski bir filmi kendi zamanından bu kadar uzakta seyretmenin zorlukları olduğunu düşünüyorum. Filmleri, üretildiği şartlardan ve yaratıcısından bağımsız düşünmek ideal olsa da özellikle eski tarihli filmlerde bu çoğu kez mümkün olmuyor. Günümüzde başta Hollywood sineması neredeyse kimliksiz bir sinema yaratmayı başardı: Yönetmeni, yapımcısı, senaristiyle ayırt edemeyeceğiniz, bir örnek filmler üretiliyor. Öyle ki eski zamanlarda aynı stüdyoda, ışıkların pozisyonunu bile değiştirmeden, diyelim bir savaş filmi için kurulmuş setlerde aşk hikâyesi de anlatılması, bir Western setinde çağdaş bir kent komedisi de yapılması tuhaftı ama bir yere kadar sahicilik hissini koruyordu. Şimdi artık her türden filmin tek bir mekânı var: Yeşil perde. Amatör bir stüdyo bile oyuncuya, yönetmene mekân hissini geçirebilir, seyirci bir noktada hikâyenin yaşadığına ikna olabilirken yeşil perde sinemasında oyuncular tuhaf hareketler yapan robotlara, yönetmen olup biteni elindeki senaryodan kontrol eden bir denetçiye ve seyirci imkânsız aksiyonların heyecanı ile kalbi sıkışan fakat en

Sanırım Hitchcock filmlerindeki en büyük gerilim budur: Hikâye anlatmadaki büyük beceriyi, görselleştirmedeki eşsiz yaratıcılığı ve yüksek seyir zevkini görmenizi engelleyen, nereden çıkacağını bilmediğiniz o tutucu, kadına, akla, düşünceye bir bekçi edasıyla hamle yapan imajlar! İşte bu, sessiz de olsa ürkütüyor.

ufak duygu kırıntısı bulamayan ergenlere dönüştürüldü. Hollywood sinemanın kimliğini çaldı, onu yersiz yurtsuz, belleksiz bir avareye çevirdi. Bu, işin bir tarafı.

Bir tarafı da klasikleri seyrederken ona, film gösterime girdiği zaman sinemada seyreden biri gibi bakıp bakamayacağımız, bakmamız gerekip gerekmediği sorunu! En azından deneyebiliriz.

1948

İp son derece iddialı bir polisiye. Tek mekân da geçmesi, çok derinleşmese de felsefi bir tartışma içermesi, dönemin tutucu otoritelerinin gazabına uğrama pahasına eşcinsel karakter-

lerin varlığı gibi sebeplerle değil sadece. Film, Hitchcock'un meydan okuması olarak da görülüyor zira yönetmen, film makarası bitene dek, 10 dakika boyunca hiç kesme yapmadan çekmiş filmini. Bir tiyatro uyarlamasının ruhuna uygun olarak gerçek zamanlı 10'ar dakikalık çekimler. Haliyle kamera arkasında ciddi bir mühendislik ve iyi yönetilmiş bir ekip var.

Beraber yaşadıkları ima edilen iki genç erkek, üniversite hocalarının Nietzsche'den hareketle toplumu (insan âlemini) zekiler, yetenekliler, üstünler ve akılsız, yeteneksiz, estetik açıdan geriler, aşağılar şeklinde bölmesinden ve yetenekli üst insan grubunun aşağı insan grubunu yok etmesini bir hak ve gereklilik olarak öne sürmesinden etkilenerek, arkadaş çevrelerinden bir başka genç erkeği öldürürler ve bu cüretlerinin takdir edilmesini beklercesine maktulün nişanlısı ve ailesinin de dahil olduğu küçük bir grubu aynı gün hem de cinayet mahallinde verdikleri partiye davet ederler. En büyük hataları, esin kaynakları hocalarını da bu partiye çağırması olmalarıdır: İçten içe hocalarının sadece teoride kalan düşüncelerini eyleme dökmüş olmanın kendilerini onun da üstüne çıkardığını ispatlamak isterler. Buradaki gerilim, cinayeti çözebilecek tek kişi olan hocalarının da bu zekâdan uzak olduğuna

görmek, meydan okumanın hazzını yaşamaktır. Filmin senaryo çalışmaları devam ederken II. Dünya Savaşı büyük olasılıkla devam ediyordu. Dünyanın herhangi bir yerinde- k i herhangi bir şeyin en büyük belirleyicisi hiç kuşkusuz bu savaştı. Batılı ülkeler kutsal kıta Avrupa dışında ne yaparlarsa yapsınlar kendi aralarındaki savaşlarda bile belli standartların korunması konusunda uzlaşa içindeydi. Ta ki amatör ressam Adolf Hitler'in fikri önderi ve komutanı olduğu Nazi/Faşist blok gözünü karartıp medeni devletler daha önce Afrikalı, Asyalı "yamyamlara" ne yaptıysa aynısını kendi kıtasının, medeni dünyanın içerideki düşmanlarına, sosyalistlere, Müslümanlara, Yahudilere yapmaya başlayana dek! Savaşın dinamosu kaynakların yeniden dağıtılması gerekliliği olsa da yığınların harekete geçirilmesi için duygusal tepkiler yaratılmalıydı: Böylece Naziler yetenekli ve güzel olanın faydasız ve çirkin olanı ortadan kaldırmasının doğru ve mümkün olduğuna inanmaya başladılar. Servetin bölüşümü bunun doğal sonucu olacaktı. Filme dönersek 1948 yılında sinema salonuna giden ve perdede *İp'i* seyreden biri için filmi polisiye olarak görmek ikincildir. Perdede apaçık bir şekilde Nazilerin katman katman soyulan, soyuldukça dehşeti artan cinayetleri ve adeta tek

boyutlu, bir bıçaktan, bir mer-
miden, bir gazdan baş-
ka şey olmayan yeni
insan tipi duruyordu.
Düşünce (Nietzsche)
apaçık bir şekilde
mahkûm ediliyor,
coğrafyaları ve
toplumları yok
eden tüm o cani-
liğin, düşüncenin,
entelektüel eforun suçu
olduğu ima ediliyor. O
düşünceyi eyleme dö-
ken insan sadece "cüret
etmek"le itham ediliyor.
Filme adını veren ip,
başta bir gencin (eğitimli,
bir aile kurmaya hazırla-
nan David'in) canını alan
cinayet silahıyken ilerle-
yen sahnelerde aynı iple
kitap tutkunu yaşlı bir ada-
ma hediye edilen değerli
kitaplar sarılıyor. Okuyan,
düşünen, fikir tartışması
yapan insanlar, malzemeyi

üreten miskin korkaklar olarak işaret ediliyor,
aynı ipi birinin boğazına geçirenlerse en fazla
cüret etmekle suçlanıyor.

Finalde katil gençlerin esin kaynağı hocaları,
yanlış fikirleri için günah çıkarıyor, ne kadar ha-
talı olduğunu söyleyerek elde silah, polisin gel-
mesini bekliyor. Sanki kendisi de teslim olacak,
suçunu (düşündüğünü) itirafa, dostlarını ihbara
kadar varabilecektir fakat bunu göremiyoruz
zira polis gelmeden film sona eriyor. Bütün o sa-
vaş ve Nietzsche göndermeleri böylece, dönemin
Amerika'sında yavaştan kaynamaya başlayan ve
kısaca süre sonra patlama noktasına varacak cadı
kazanı dönemine giriş olarak okunabiliyor: Net
bir aydın düşmanlığı!

Filmi salt bir polisiye olarak izlemeyi başardı-
ğınızda evet, karşınızda bir başyapıt var. Fakat
belki de tüm Hitchcock filmlerinde olduğu gibi,
ustanın hikâyesinin satır aralarına girdiğinizde
sizi tatsız, boğucu bir muhafazakârlık bekliyor.
Sanırım Hitchcock filmlerindeki en büyük geri-
lim budur: Hikâye anlatmadaki büyük beceriyi,
görselleştirmedeki eşsiz yaratıcılığı ve yüksek
seyir zevkini görmenizi engelleyen, nereden çı-
kacağını bilmediğiniz o tutucu, kadına, akla, dü-
şünceye bir bekçi edasıyla hamle yapan imajlar!
İşte bu, sessiz de olsa ürkütüyor.

İSPANYOL SUÇ ROMANINDA GEY VE LEZBİYEN DEDEKTİFLER

Önceleri suç romanlarında sadece katil ya da maktul olan homoseksüel karakterler, 60'lı yıllarda özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve pek çok Avrupa ülkesinde dedektif ya da suçu araştıran kişi olmaya başlamıştır.

İspanya'da eşcinsel bireyler 1970 yılına kadar çeşitli kanunlarla hapisane ve tımarhanelerde yaşamaya mahkûm edilmiş, sosyal hayattan uzaklaştırılmışlardır. 1970'te Barselona'nın Rambla caddesinde toplanan 4.000 kişi, homoseksüel bireylere karşı takınılan olumsuz tutumu kınamak ve kanunlarca tanınırlığını artırmak için protesto yürüyüşü başlatmıştır. Söz konusu yürüyüş polisler tarafından zor kullanılarak durdurulsa da bu protesto İspanya için dönüm noktası olmuştur. 1978'de eşcinsel bireyler kamuoyu için tehlike olmaktan çıkmış ve kendilerine uygulanan cezalar kaldırılmıştır. 2005 yılında eşcinsel bireylere yasalarla evlilik hakkı tanınmıştır fakat tanınan tüm haklara rağmen hâlâ eşcinsel bireylerin toplum önünde hoş görülmediği anlar yaşanmaktadır.

Önceleri suç romanlarında sadece katil ya da maktul olan homoseksüel karakterler, 60'lı yıllarda özellikle

Amerika Birleşik Devletleri ve pek çok Avrupa ülkesinde dedektif ya da suçu araştıran kişi olmaya başlamıştır. Yazar Joseph Hansen, 1971'de, bilinen ilk gey dedektif Dave Brandstetter'i yaratmış ve diğer yazarlar için de yol üzerindeki çakıl taşlarını toplama görevini üstlenmiştir.

İspanya'da homoseksüel bir özel dedektifi polisiye başkahraman yapan yazar, Pgarcía takma adlı José García Martínez-Calín'dir. *Gay Flower*

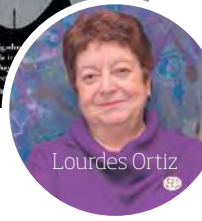
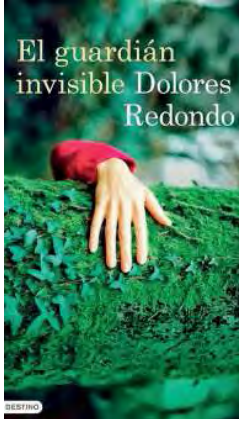
serisi 1978-2002 yılları arasında yazılmıştır ve toplam 14 romandan oluşmaktadır. *Gay Flower*, homoseksüel bir özel dedektiftir ve yazar Kuzey Amerika'da yazılan hard-boiled türündeki romanları tiye almak amacıyla seriyi kaleme aldığını ifade etmiştir.

Gazeteci yazar Juan Gómez-Jurado, Pgarcía'nın aksine İspanyol emniyet teşkilatında çalışan homoseksüel bir dedektif yar-

Joseph Hansen

dımcısı yaratmıştır. *Reina Roja* (2018) ve *Loba Negra*'da (2019) can bulan Dedektif Yardımcısı Jon Gutiérrez, amiri Dedektif Antonia Scott ile farklı karakterlerde ama iyi anlaşılan bir ikili oluşturur.

Yazar Marta Sanz, yarattığı gey dedektif karakteri Arturo Zarco ile polisiye türünde bir üçleme kaleme almıştır. Üçleme *Black, Black, Black* (2010), *Un buen detective no se casa jamás* (2012) ve *Pequeñas mujeres rojas*'tan (2020) oluşmaktadır. Sanz, Dedektif Arturo Zarco'yu son romanıyla emekliye ayırdığını ve yeni karakterler yaratmak istediğini ifade etmiştir.

Yazar Dolores Redondo da gey dedektif yardımcısı antropolog ve arkeolog Jonan Etxaide karakterini Baztán Üçlemesi'nde biz okurlarla buluşturmuştur. Kadın yazarlar, hem toplumsal sorunlara ışık tutmak hem de eşcinsel kimliklerinin görünürlüğünü artırmak için polisiye türünde eserler vermiş ve bu sayede lezbiyen dedektifler edebiyat dünyasındaki yerlerini almaya başlamıştır. Polisiye türünde yazılan ve lezbiyen bir dedektif olan Kat Guerrero'yı konu alan eser *Angel Dance*, 1977 yılında ABD'li yazar M.F. Beal tarafından yazılmıştır. Söz konusu roman, lezbiyen bir dedektifi konu alan ilk suç romanlarından biridir. Takvimler 1979 yılını gösterdiğinde İspanyol suç romanındaki ilk lezbiyen dedektif Bárbara Arenas'a hayat veren Lourdes Ortiz, *Picadura Mortal* isimli romanıyla karşımıza çıkar. Lourdes Ortiz'i 1992 yılında verdiği

Marta Sanz

eser *La soledad del monstruo* ile Blanca Álvarez takip eder. Lezbiyen dedektif Bárbara Villalta hem suçu araştıran hem de suçlu olma potansiyeline sahip bir dedektif olarak karşımıza çıkar.

Lola Van Guardia lakaplı Isabel Franc, lezbiyen dedektif Emma García'nın başkahraman olduğu *Plumas de doble filo* (1999), *La mansión de las tribadas* (2002) ve *No me llames cariño* (2004) adlı romanları kaleme almıştır.

Yazar Susana Hernández, dedektif Rebeca Santana ve Miriam Vázquez karakterlerinin yer aldığı *Curvas peligrosas* (2010) adlı romanıyla lezbiyen dedektifleri konu alan suç romanları arasındaki yerini almıştır.

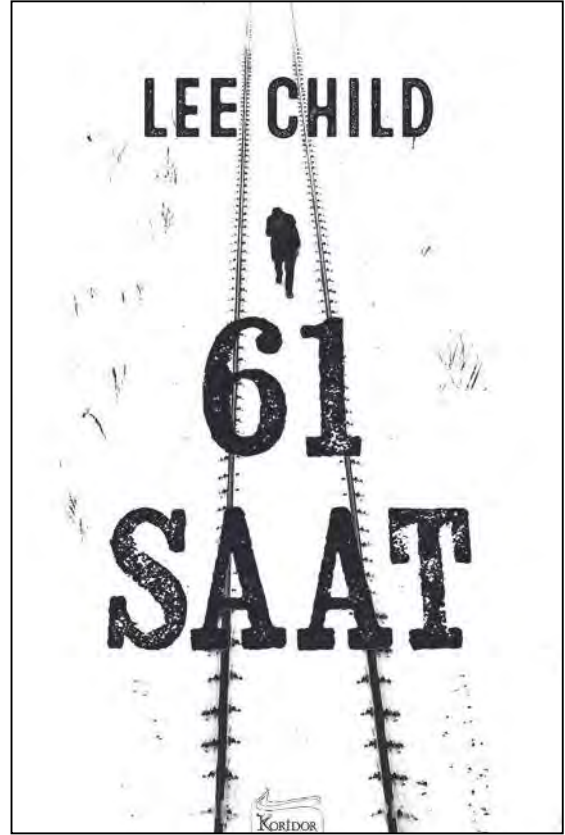
Her ne kadar gey ve lezbiyen dedektifleri konu alan pek çok eser yazılmış olsa da toplumun eşcinsel bireylere önyargısı kırılmamıştır. Toplumsal değişimler ve yasaların eşcinsel bireyler özelinde iyileştirilmesi, medya organlarının eşcinsel bireylere yaklaşımında pozitif bir gelişim sağlayamamıştır. İspanyol yazarların eşcinsel bireyleri konu alan eserleri bazı yayınevleri haricinde basılamamaktadır. İspanya'da her geçen gün konuya hassasiyetin artacağı ve eşcinsel bireylerin de heteroseksüel bireyler kadar suç romanlarında olmaya haklarının olduğunun anlaşılacağı ümit edilmektedir.

61 SAAT LEE CHILD

Günün birinde başım ciddi bir belaya girse ve bu beladan kurtulmak için okuduğum tüm polisiye romanların kahramanları arasından birini seçip yardım isteme olanağım bulunsa hiç tereddütsüz seçimim Jack Reacher olurdu. Öte yandan bu ismi telaffuz ettiğimde kendisini bulamama riskini de göze almam gerekiyor. Jack Reacher evsiz, yurtsuz, otellerde yatıp kalkan fakat asla eşya taşımayan bir gezgin, kendisi istemediği sürece asla ulaşılamayan bir hayalet. 1.95 boyunda, geniş omuzlu, uzun kollu, büyük elli bir dev. (Kahramanın sayfalar üzerinde akıp giden fiziksel ve yaşamöyküsel tasviri, filmde başrolü üstlenen Tom Cruise'un Hollywood standartlarına tam anlamıyla uymayan fiziği düşünüldüğünde başlangıçta bir örtüşmezlik gibi görünse de aktör role son derece uygun bir iş çıkarmıştır.)

Reacher sadece dış görünümüyle değil, hayat akışıyla da sıradışı bir profil: Deniz subayı bir babanın ve Fransız bir annenin oğlu. Babasının izinden giderek West Point'ten mezun olmuş. Ardından orduya hizmetle geçen 13 yıl. En başından beri askeri polis. Şu anda emekli. Kariyeri boyunca Gümüş Yıldız, Üstün Hizmet Madalyası, Mor Kalp, Bronz Yıldız ödülleri teker teker toplamış ama hiçbirini önemsememiş. En azından birisi tarafından bilinen bir zaafı yok. Görüş yeteneği mükemmel. Hafif silahlar konusunda uzman. Kuvvetler arası bin metre mesafeden tüfekle atış yarışında kırılması imkânsız bir rekorun sahibi. İngilizce ve Fransızca dillerini anadil akıcılığında konuşabiliyor, İspanyolcası orta seviyede. Yakın dövüşte uzman. Buraya kadar yapılan tanımlamadan anlaşılacağı ve hemfikir olunacağı üzere Reacher bir süper kahraman. Bir kod adı yok. O, bugüne kadar kâğıt üzerinde veya beyazperdede yaratılmış hiçbir polisle ya da özel dedektifle kı-

yaslanamaz. Asla bir dedektif olmamıştır, maaş kabul etmediği gibi üstlendiği görevler yahut yardımcıları karşılığında ücret de talep etmez. Sadece aklına yatan işlere uygun gördüğü tarzda müdahil olur.

Hikâyemize gelince... Köksüz bir gezgin ve bürokrasi yığını içerisinde eyaletler arası dolaşan bir hayaletten farksız olan kahramanımızın yolu, son yılların en şiddetli kışını yaşamakta olan Güney Dakota'ya düşer. Korkunç bir kar fırtınası altında yol almaya çalışan Jack Reacher, Huron'un batısına giden bir araca otostopçu olarak binmiştir. Sürücü, kişisel bir sebep yüzünden onu bir

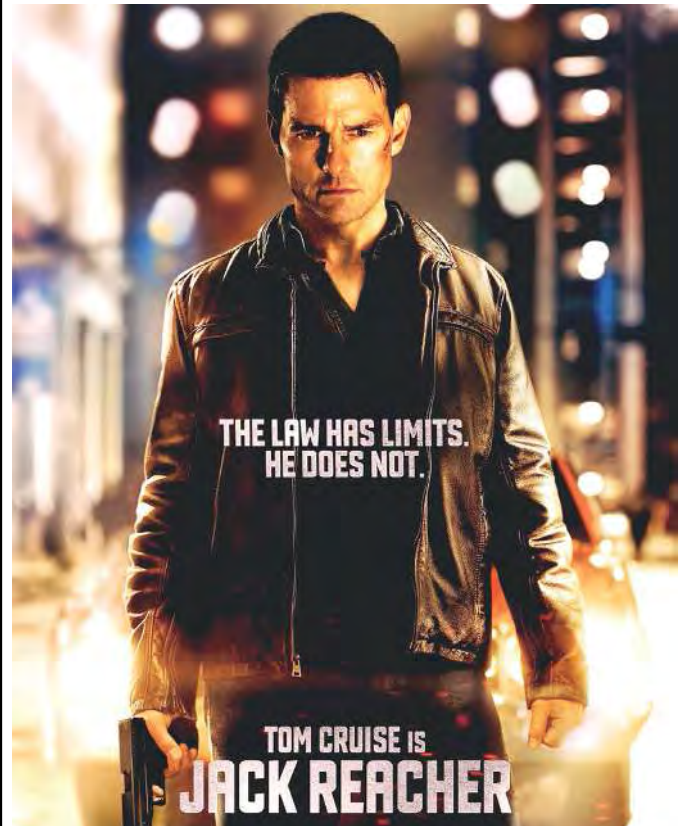
mola yerinde arabasından indirdiğinde Jack'in imdadına lüks bir tur otobüsü yetişir. Ancak yolculuğun başlamasından kısa süre sonra yoğun kar yağışı otobüsün Bolton adındaki küçük bir kasaba yakınlarında kayarak yoldan çıkmasına yol açar. Yolcular, Bolton Polis Teşkilatı tarafından kurtarılır ve geceyi geçirmek üzere kasabada misafir edilir.

Reacher bu kadar küçük bir kasabadaki polis teşkilatından beklenmeyecek şekilde tam kadro çalışıp bir de fazla mesai yaptıklarını görür görmez kasabada bir şeylerin yolunda gitmediğini anlar. Sonrasında kasabanın 8 kilometre batısında soğuk savaş dönemine ait, terk edilmiş bir yapı bulunduğunu öğrenir. Kasabalıların bu yapı hakkında en ufak bir bilgisi bulunmasa da söz konusu binanın altında yüzlerce metre derine inen tüneller ve geçitler olduğuna dair bir efsane ortalarda dolaşıp durmaktadır. Günün birinde bir motorcu çetesinin kasabaya geldiği ve gelir gelmez bu yapıya yerleşip uyuşturucu ticareti yapmaya başladığı da bilinen bir konudur. Çete, yasaklı madde kaçakçılığı işini polisin eline delil vermeyecek şekilde sürdürmesi sayesinde o güne kadar yakayı ele vermemiş ve polisle başını derde sokmamayı becermiştir. Bu işleyiş, yaşlı bir kasaba sakininin Chicago'lu büyük patronlardan biriyle yapılan toptan satış pazarlığına tanık olmasıyla bozulur. Motorcu tutuklanmıştır ve mahkemeye çıkarılacağı günü beklemektedir. Yaşlı hanım ise bir ay sonra yapılacak mahkemeye tanık sıfatıyla çıkıncaya kadar polis tarafından 24 saat koruma altına alınmıştır. Polis teşkilatı, tanıklığın engellenmesi için kasabaya bir tetikçinin gönderilmesinden ve dolayısıyla kadının hayatından endişe etmektedir. Davadan sorumlu avukatın öldürülmesi bu endişelerinde son derece haklı olduklarını kanıtlamıştır; çete tarafından kiralanmış tetikçi, avukatı öldürdükten sonra hiç zaman yitirmeden yeni hedefine yönelmiştir. Jack Reacher bir yandan yaşlı kadını koruma görevini üstlenirken bir yandan da motorcu çetesinin kasabayı terk etmesinin ardından bu gizemli yapıyı araştırmaya başlar. Araştırmaları kasaba efsanesinin doğru olduğunu gösterir; yapının altında, yüzlerce metre aşağıda örümcek ağı gibi yayılmış tüneller örülmüştür. Asıl önemli noktaysa bu tünellerde bir kısmı II. Dünya Savaşı'nda bombardıman pilotlarının morallerini yüksek tutması için üretilip kullanılmış, kalanı ise üretim fazlası olarak depolanmış yüzlerce kilo ağırlığında ve milyarlarca dolar değerinde amfetaminin saklanmış olmasıdır. Kahramanı-

mız, motorcu çetesinin bu yapıyı terk etmesinin tek bir nedeni olduğunu anlamakta gecikmez; amfetaminin varlığından haberdar olan sadece kendisi değildir, mafya da bu zula hakkında bilgi sahibi olmuştur ve bu yasaklı ganimeti ele geçirmek üzere çoktan ve acımasız bir kararlılıkla harekete geçmiştir. Şimdi Jack Reacher'in işleri yoluna koyup tekrar yollara düşmesi için 61 saati vardır.

61 Saat, Lee Child, Koridor Yayınları, 452 Sayfa

Günün birinde başım ciddi bir belaya girse ve bu beladan kurtulmak için okuduğum tüm polisiye romanların kahramanları arasından birini seçip yardım isteme olanağım bulunsa hiç tereddütsüz seçimim Jack Reacher olurdu. Öte yandan bu ismi telaffuz ettiğimde kendisini bulamama riskini de göze almam gerekiyor. Jack Reacher evsiz, yurtsuz, otellerde yatıp kalkan fakat asla eşya taşımayan bir gezgin, kendisi istemediği sürece asla ulaşılamayan bir hayalet.

CESETLER KONUŞMAZ

Ölüseviciliği bir psikolojik hastalık olarak tanımlayarak ortaya koyduğu vaka çalışmalarıyla sınıflandıran Krafft-Ebing, tüm psikopatolojik durumlarda eyleme geçmemiş duygu ve düşüncenin -hukuken ve tıbben- psikolojik semptomlar olarak kabul edilmesi gerektiğini yazmıştır.

Yönetmenliğini Kyu-hwan Jeon'un yaptığı bir Güney Kore filmi *Yük* (The Weight) uluslararası platformlarda gösterime girdiği 2013 yılında eleştirmenler tarafından tepkiyle karşılanmış ve çoğunlukla tiksindirici bulunmuştu. Bu ilginç film, henüz bir bebekken hayatın en büyük travmasını yaşayıp ebeveynlerini kaybettiğinde başka bir eve evlatlık verilen kambur bir morg görevlisinin -cinsiyet değiştirerek kadın olduktan sonra- ölen üvey kardeşine duyduğu hastalıklı sevdanın ölüsevicilik eylemine dönüşmesinin trajik hikâyesidir. Filmin zavallı antikahramanı, sevginin kırıntısını görmemiş Jung'un hayatı boyunca sevgisini gösterebileceği bir tek varlık dahi olmamıştır. İçinden gelen sevme ihtiyacını ölmüş kardeşine kanalize etmesi, baştan aşağıya travmalarla geçmiş sefil hayatının yegâne heyecanı haline gelir. Şimdi artık anlattıklarını dinleyen, tenine dokunabildiği bir varlığa kavuşmuştur. Zararsız da olsa ölüsevicilik elbette ürkütücü ve rahatsız edici bir davranış biçimidir ancak suç değildir. Richard von Krafft-Ebing, *Cinselliğin Psikopatolojisi* adlı kült eserinde, öldürdüğü kurbanını aşağılama arzusundan kaynaklı dürtüyle davranan biriyle ölümlerle yakınlık kurmak için onlarla konuşan, ölümlere dokunmaktan hoşlanan kişi arasında ciddi farklar olduğunu belirtir. Ölüseviciliği bir psikolojik hastalık olarak ta-

nımlayarak ortaya koyduğu vaka çalışmalarıyla sınıflandıran Krafft-Ebing, tüm psikopatolojik durumlarda eyleme geçmemiş duygu ve düşüncenin -hukuken ve tıbben- psikolojik semptomlar olarak kabul edilmesi gerektiğini yazmıştır. Ölüsevicilik terimini kullanan suçbilimciler, cesetlerle cinsel ilişkiye giren hastalardan ziyade kurbanlarını seks kölesi haline getirmek için cinayet işleyen katillerin tüyler ürpertici eylemlerinden söz ederler. Kavramlar arasındaki fark, aktif ya da pasif olmakla ilgilidir: Mezardan ya da morgdan ceset çıkartıp da onunla sevişmek farklı bir eylem, biriyle cinsel ilişki kurmak için öldürmekse ağır bir suçtur. Zararsız bir delilik gibi görünse de nekrofillerin bir bölümü cinsel ihtiyaçlarını gidermek için cinayet işleme noktasına gelebilirler, zira kimi ölüsevicilerin asıl hedefi, kendilerini reddetmeyen ve sevişmek için direnç göstermeyen, bağırıp çağırmayan ve susturulması gerekmeyen cinsel partner bulmaktır. Bu türden seri katillerin en korkunçlarından ABD'li Jeffrey Dahmer, 1978-1991 arasında, çoğu Asya ve Afrika kökenli on yedi erkeği öldürmüş, tüyler ürpertici eylemlerini nekrofil ve yamamlık suçlarıyla süslemiştir. Jeffrey Dahmer, ilk cinayetini 1978 yazında gerçekleştirdi. Steven Hicks, 19 yaşındaki bir otostopçuyu alıp babasının evine götürerek birlikte

bira içip takılmayı önerdi. Ancak Hicks korkup kaçmak isteyince Dahmer, zavallıyı kafasına bir dambıl ile vurarak öldürdü ve sonrasında cinsel ilişkiye girdiği cesedi evinin arka bahçesine gömdü.

Bir sonraki cinayetini bu olaydan 9 yıl sonra işledi ve akabinde kısa aralıklarla çok sayıda sevgili adayını öldürmeyi sürdürdü. Mahkemedeki ifadesine göre Dahmer, kendisine direnç gösterenleri öldürüp cinsel ilişkiye girmekten başka yol bulamıyordu.

1991 Temmuz’unda elinden kaçırdığı son kurbanı sayesinde yakalandı. Mahkemede deliliğini gerekçe göstererek ceza ehliyeti olmadığını talep eden Dahmer, 1992’de Ohio’da ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı. Dahmer hapse girdikten üç yıl sonra, hapishanedeki bir başka mahkûm tarafından kafasına dambılla vurularak -ilk cinyeti gibi- öldürülmüştür. Ne tuhaf bir rastlantı...

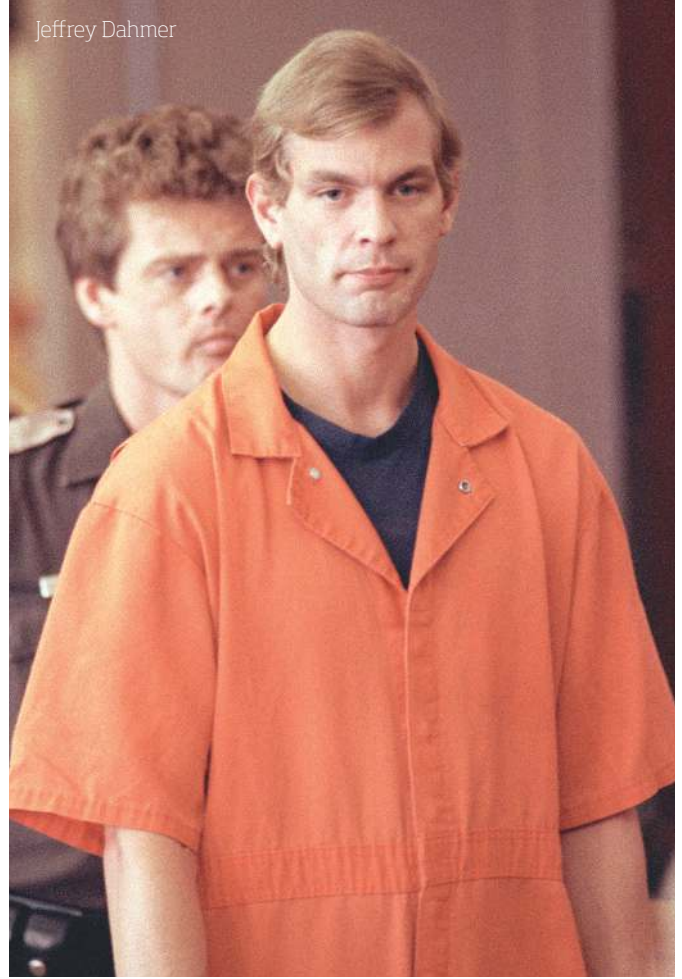
Bazı toplumlarda ölüseviciliğin öldürme eylemine geçmeyen türleri tahminlerin ötesinde yaygındır. 1920’li yıllarda Japon edebiyatçıları arasında kendini gösteren “ero guro” isimli sanat akımı -sarıldığı gibi Japoncadan değil- İngilizce erotik ve grotesk sözcüklerinden türetilmiştir. *Fujin Kōron* çağdaş kültür dergisinin ekinde verilen kavramsal açıklamalarda, “ero guro”nun tuhaf ve çirkin sanatsal eğiliminin ölüsevicilikle bağı ilk kez ortaya konmuştur.

Bu tarihlerden başlayarak çirkin ve tuhaf fetişlere takıntılı cinsel tercihlerin en uç ve en zengin biçimi olarak “necrophilia art/ölüsevicilik sanatı” çeşitli müzik ve sinema yapıtlarında kendine yer bulmuştur.

Japonya’da yalnızca çağdaş sanatta değil, geleneksel sanat ve kültür tarihindeki birçok alanda cesetlerle kurulan ilişkilere sıkça rastlanır, ancak ölümlere duyulan bağlılık ve sevgi dışavurumlarını ve Uzakdoğu ülkelerindeki dinsel-geleneksel kaynaklı garip inançları ölüsevicilik sapkınlığıyla karıştırmamak gerekir.

Terim olarak ölümlerle fetişist takıntılı ilişkiyi tanımlayan -cinsel ilişki kurmak şart değildir- “tanatofili/thanatophilia” adlı -davranış bozukluğu olup olmadığı tartışmalı- ruhsal durumun abartılı tezahürü dahi ezoterik dinlerin hâkimiyetindeki Güneydoğu Asya toplumlarında ahlakdışı bir davranış bozukluğu sayılmaz.

Zararsız ölüseviciliğin psikopatlığa dönüşmesine bir diğer örnek, 1978-1983 arasında 15 erkeği boğarak öldüren İskoçyalı Dennis Nilsen’dir. Evinde tek başınayken sıkıntıdan kurtulmak için kendini makyajla ölüye benzetir ve sonra aynada kendini izlerdi. Öteki dünyadan gelen misafiri-

le yakın ilişki kuruyor, ona dertlerini ve yalnızlığını anlatıyordu. Kimse onu sevmiyor, kimse ona dokunmuyor ve içindeki ihtiyaçları birikiyordu. Dahmer’in Londralı benzeri, iş ve işçi bulma kurumunda memur olarak çalışan Nilsen, bir süre sonra dış dünyaya açılmaya karar vermiş olmalı ki öldürmeye başladı. Barda tanıştığı adamlarla sohbet ederek mutlu saatler geçiriyor, onları evine davet ediyor, müstakbel partnerleri gecenin ilerleyen saatlerinde evlerine gitmek isteyince de -istediği cinsel tatmini alamadığı için- onları öldürüyordu.

Uysal bir ölüyle vakit geçirmenin zevkini tattıktan sonra Nilsen’in durması mümkün olmadı. Cesetler biriktikçe onları yakmayı denedi, sonra parçalayıp tuvalet giderine atmaya başladı. Borular tıkanı, komşular sorunun ne olabileceğini az çok anlayınca polis çağırdılar. Nilsen daha ilk sorgulamada suçlarını itiraf etti.

Dennis Nilsen’in itirafları İngiliz basınının gündemine bomba gibi düştü. Anlattıklarına göre, öldürdüğü erkeklerin giysilerini çıkardıktan

sonra ölü arkadaşlarını banyo küvetinde yıkıyor, giydirdikten sonra saçlarını tarayarak süsleyip püslüyor ve cesedi yatağına aldıktan sonra sohbet ediyor, tenlerini öpüp okşuyor ve onlarla soylu bir leydi gibi kibarca sevişiyordu.

Nilsen mahkemedeki ifadesinde, *"Hep durmak istedim ama yapamadım,"* demiştir. *"Hayatımda başka bir heyecan veya mutluluk kaynağım yoktu."* Suç tarihinin en meşhur ölüsevicilerinden biri, ABD'li mezar hırsızı Edward Gein (1906-1984) olarak bilinir. Şizofreni hastası olduğu sonradan anlaşılan Gein, onca şöhretine rağmen gerçek anlamda bir nekrofil olmadığı gibi -mezardan çıkartıp evine getirdiği ölümlerle cinsel ilişkiye girmiyordu- aslında tam olarak bir seri katil de sayılmazdı çünkü yalnızca iki cinayet işlemişti.

Wisconsin'li yoksul bir çiftçi ailesinin çocuğu olan Ed Gein, 1945'te annesi vefat ettiğinde Ortabatı Amerika'nın küçük bir kasabasında, 39 yaşında bir bekâr olarak tek başına kaldı. Bu yalnızlık, insanların zaten garipsediği Gein'i deliliğe itti.

Merhum annesini tekrar diriltilebilmek için anatomi bilimini incelemeye başladı. Mezarlıklardan çaldığı cesetler üzerinde deneyler yapıp öğrendiklerini uygulamaya koyuldu. Annesini diriltmeyi başaramayacağını anlayınca mezardan çıkardığı bir kadını tahnit edip mumyaladıktan sonra cesedi kendine arkadaş yaptı. Evine çeşitli mezarlardan çıkardığı başka cesetler de getirdi. Onlarla konuşuyor, sohbet ediyor, yapayalnız evinde kendince biraz olsun sıcak bir ortam oluşturmaya çalışıyordu.

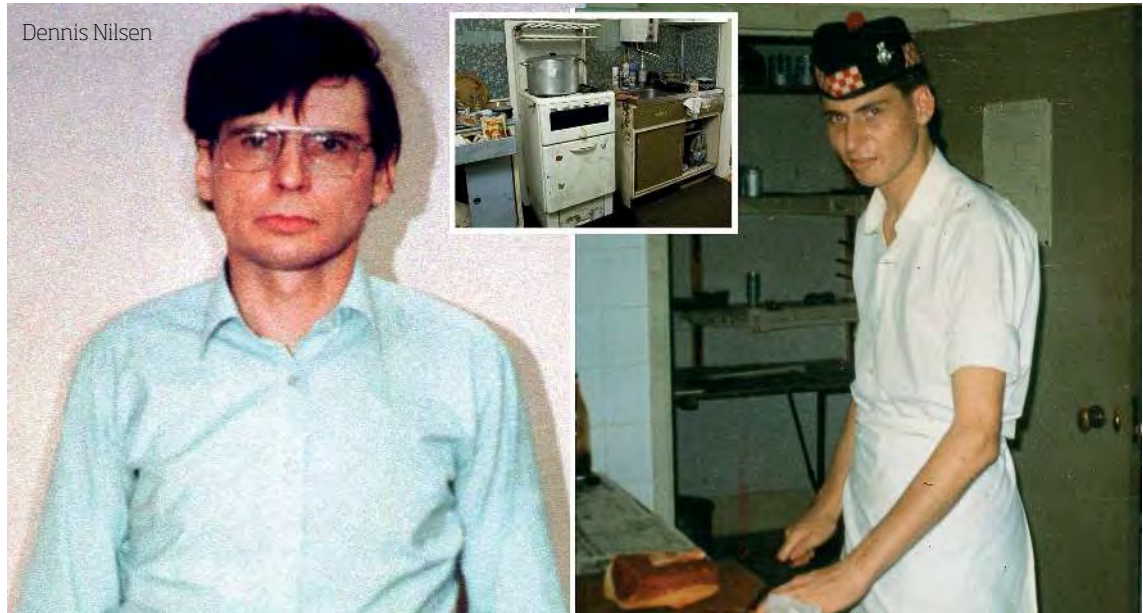
Bir süre sonra kadın cesetlerinin derisini yüzerek şekil verdiği elbiseleri giymeye başladı. Ayna karşısında poz verdiğinde kendini kadın gibi hissettiğini keşfetti. Deri işleme işinde gün geçtikçe mahirleşen Gein, meme uçlarından kemerler, kafataslarından bardak ve süs eşyaları yapmaya koyuldu.

Hayatı boyunca hiç kimseyle cinsel ilişkide bulunmamış bir bakir olan Ed Gein, karşı cinse hissettiği karmaşık duyguları pek anlayamadı ve zamanla içinde kadın olma isteği geliştirdi. Aslında erkek olarak pek az seksüel arzu taşıması bir yana kadın olmak için yeterli cinsel isteği ve potansiyeli de yoktu. Kendini hadım etmeyi dahi düşünen Gein, insan derisinden yaptığı giysilerin kendisini yeterince efemine hissettirdiğini fark ederek bu düşüncesinden vazgeçti.

1954 yılında Mary Hogan isimindeki yerel bar sahibesini öldürüp kadının 90 kiloluk vücudunu eve taşıyarak ölüsevicilik faaliyetlerini ilk kez bir cinayetle tamamladı.

Üç yıl sonra, kasabadaki nalbur dükkânında çalışan 58 yaşındaki bir kadını daha öldürdü. Şüphelerin üzerinde yoğunlaştığı kişi Ed Gein oldu. Polisler Gein'in çiftlik evine geldiklerinde zavallı kurbanın kafası kesilmiş, içi boşaltılmış bedeni tıpkı bir av hayvanı gibi baş aşağı çatı kirişine asılmıştı.

Evde kelimelerle anlatılamayacak korkunçlukta eşyalar vardı: İnsan derisiyle kaplanmış sandalyeler, kafataslarından yapılmış çorba kâseleri, kadın vulvalarıyla dolu bir ayakkabı kutusu, duvarlara asılmış insan başları, bir kadının vü-

cudunun üst kısmından yapılmış, göğüsleri olan bir yelek...

Polis tarafından tutuklanan Gein çıkarıldığı mahkemede işlediği her suçu büyük bir soğukkanlılık ve kayıtsızlıkla anlattı, yapılan muayenece cezai ehliyetinin olmadığı belirlendi. Ed Gein geri kalan hayatını bir akıl hastanesinde tamladı.

Elbette Dahmer, Nilsen ve Gein ölüseviciler seri katiller listesinde yalnız değildirler. 90'lı yılların başında kadınları çorapla boğarak öldürdükten sonra cesetleriyle sevişip üstüne sigara tütürmekten hoşlanan Rus psikopat Ondrej Rigo'dan tutun da ölmekte olan kadınlara tecavüz eden İskoçyalı futbolcu John Christie'ye ve girdiği evlerdeki erkekleri öldürdükten sonra saldırdığı kadınları katlederken tecavüz eden Güney Afrikalı Christopher Zikode'ye kadar çeşit çeşit ölüseviciler psikopat bu kategorideki yerini doldurmuştur.

Yerli ölüseviciler seri katil olarak tek bir örnek vardır. Dahmer ve Nilsen'in Türkiye şubesi gibi duran bir şahıs, Abdullah Aksoy (D: 1934, Konya) 1962-1967 arasında 15 kişiyi öldürmüş, kurbanlarının cesetlerine tecavüz ettikten sonra onları mutfağın altına ve evinin arka bahçesine gömmüştü.

Evli ve iki çocuk babası bir inşaat amelesi olan bu korkunç sapık -karısı ve çocukları köye gittikleri zamanlarda- akşam vakti kasabada dolaşıyor, avını seçiyor ve 45-55 yaş aralığındaki -bölgeye çoğunlukla mevsimlik işçi olarak gelen- erkek-

Abdullah Aksoy

lerle kahvehanede kurulan ahabpılık sonrasında onları evde içki içmeye davet ediyordu. Bu ikram genellikle zavallıların son içkisi oluyordu.

15 yaşındayken ölümcül bir kaza geçiren ve sonrasında kurtulamadığı epilepsi nöbetlerinden dolayı bir daha sağlığına kavuşamayan Abdullah Aksoy, kendi ifadesine göre pasif eşcinseldi ve evine getirdiği kurbanı onunla cinsel ilişkiye girmeyi kabul etsin etmesin, ölmekten kurtulmıyordu.

Ölüseviciliğin zararsız olanı için literatüre fazla yansımayan, genellikle örtbas edilen tiksindirici kabahatler kısmından öylesine bir fasıl açabilsek de toplumlardaki yaygınlığı konusunda istatistiksel veri yoktur. Uzakdoğu'da ve Batı'daki sanat akımlarına bakarak oralaradaki hoşgörü seviyesinin bizim toplumumuzun hayli ötesinde olduğunu söyleyebiliriz. Aman, öyle kalam!

Batı'daki ölüsevicilik aşkına bir örnek olarak, 70'li yılların korkunç ağabeyi, ABD'li metal-rock müzik solisti Alice Cooper'ın *Billion Dollar Babies* albümünde yer alan "I Love the Dead/Ölüleri Severim" parçasından bahsetmeden geçmek olmaz. Sözleri pek çekici olmasa da müziği dönemin hitleri arasına girip dikkat çekmeyi başarmış, güzel bir şarkıdır:

Henüz soğumamış ölüleri severim

Mavileşmekte olan etlerini tutmak

Ölüler henüz ayağa kalkmadan önce

Görmez olmuş boş bakışlarını yakalamak

Vay anam vay! Toplumda karşılık bulan şarkının sözlerini okurken ölüseviciliğin zihinlerdeki yaygınlığı hakkında fikir sahibi olmanın coşkusunu yaşasak da bu psikopatolojik durumun normal karşılanacak bir bozukluk, sevimli ve acınası bir hastalık olmadığını belirtmemiz gerek elbette. Fikir özgürlüğü kapsamına giren zararsız nekrofil, zararlı olabilecek hasta zihinlerin yan ürünü gibidir ve her an farklı faza geçip şiddet eylemiyle süslenebilir. Zararsız görünseler de ölüsevicilerden her zaman uzak duralım.

HİKÂYE Mİ CİNAYETTEN ÇIKAR, CİNAYET Mİ HİKÂYEDEN?

Tarihsel gelişimi boyunca polisiye hikâyeler pek çok altyapıya bürünmüş; farklı nitelikler kazanarak siyasi polisiye, mahkeme polisiyesi, mali polisiye gibi “işbirliği” yaptığı diğer temaları önad olarak belirleyerek yola devam etmiştir. Ancak önce yazarın, sonra yayıncının ve en nihayetinde okurun sorması gereken soru temelde hep aynı kalmıştır: Hikâye mi cinayetten çıkar, cinayet mi hikâyeden? Yani polisiye vakanın soruşturulma süreci arka planında başlı başına ayrı bir hikâye barındırmakta mıdır yoksa sadece “katil kim?” tarzı, 1900’lerin başında yüzlerce örneği yazılan, sadece katilin yakalanıp hikâyenin sona erdiği veya katilin izini kaybetmeyi başardığı polisyelerden midir elimizde tuttuğumuz kitap? Bu konuda, “Okur bunu istiyor!” gibi bir reyting klişesine başvurmaya gerek yok zira yazar, arka planda ayrı bir hikâyeyi istemediği sürece yazmıyor ve hatta bir adım ileri gitmemiz gerekirse yazamıyor.

Arka planında toplumsal ve sosyolojik olgulara dönük çıkarımların yapılabileceği ayrı hikâyelerin olduğu polisyeler pek tabii risktir. Kitabın okunarak, savunulan görüş çerçevesinde yazara zulmedilmesi gibi bir riskten bahsetmiyorum; Türkiye şartlarında bir polisiye yazarı sözkonusu olduğunda bu ihtimal pek mümkün değil. Ancak herkesin kabul ettiği üzere polisiyenin bazı temel dinamikleri var. Bu dinamikler 10 kural, 20 kural şeklinde farklı ölçeklendirmelerle günümüze kadar ulaşan bazı kalıplaşmış tavırları barındırırsa da aslında tek bir kural var: Okuru aldatmamak.

Okura polisiye vakayı araştıran polis, dedektif, gazeteci, avukat, asker, bilimsani, (bazı durumlarda) kadın pazarlayan şahıslar ile eşit şans tanımak bir polisiyenin başarı oranını artıran ve halihazırda olması gereken yegâne tavidir. Bunu yapmamak yahut yapamamak her ne kadar bir tercih gibi gösterilse de esasında başarısızlıktır. Tıpkı eski dönem polisyelerinde vakaların nasıl bağlanabileceğine dair teknik yetersizlikten ötürü suçluya suçunu itiraf ettirme gibi bir metot kullanılmış olsa da... (Aramızda kalsın ama 21. yüzyılda hâlâ bu metodu kullanan polisiye yazarları var.)

ADIYAMAN’DA CİNAYET NE YÖNE DÜŞER?

Gelelim Özgür Doğa’nın hepsi 2016 yılında Lis Yayınevi etiketiyle okurla buluşan üç polisiye romanına. *Hukuk Cinayetleri*, *Nefret Suçu Cinayetleri* ve *Kırkikindi Cinayetleri*; yazarın geniş çeşitliliğe sahip eserleri arasında yer alan roman türündeki tek yapıtlarıdır. Zira Özgür Doğa şiirden denemeye, öyküden tiyatroya pek çok farklı türde eser kaleme alan çok yönlü bir yazar.

Romanlarının ikisi (*Hukuk Cinayetleri* ve *Nefret Suçu Cinayetleri*) Adıyaman’da geçmektedir. Bu tercihten hareketle her ne kadar *Kırkikindi Cinayetleri* isimli eserinde başkarakter Kırkikindi Orhan’ın saklanmak için gittiği yer isim verilmeden “bir Güneydoğu ilçesi” olarak geçse de bu ilçenin Adıyaman’ın ilçelerinden olduğu pek tabii söylenebilir.

Herkesin kabul ettiği üzere polisiyenin bazı temel dinamikleri var. Bu dinamikler 10 kural, 20 kural şeklinde farklı ölçeklendirmelerle günümüze kadar ulaşan bazı kalıplaşmış tavırları barındırır da aslında tek bir kural var: Okuru aldatmamak.

Postmodern sayılabilecek *Kırkikinci Cinayetleri*'ni şimdilik sona saklayarak Adıyaman Cinayet Büro Başkomiseri ve romanlarda sıkça "cinayetin efsanesi" olarak lanse edilen Ali Dem ve ekibinin maceralarının anlatıldığı *Hukuk Cinayetleri* ile *Nefret Suçu Cinayetleri*'ni ele alalım.

Evvela Ali Dem, şahsına münhasır bir başkomiser. O çok karşılaştığımız başarısız evliliğinin ve ölü bir akrabasının hayaletlerinin gölgesinde "kaybedeni" oynayan başkomiser rollerinden uzak; iyi bir evliliği ve üzerine titrediği bir kızı olan bir polis. Özgür Doğa'nın bu tercihi, hem karakterini farklı bir yere konumlandırıyor hem de romanda sıkça geçtiği üzere aile yaşamının polislik mesleğiyle uyumsuzluğunu vurgulamasına vesile oluyor. Polislerin fazla mesailer, yorgun tempoları, ailelerini düşünüp endişelendikleri iş saatleri bu iki yapıtta pek çok farklı yerde doğrudan yahut dolaylı biçimde ele alınıyor.

Farklılıkları bununla bitmiyor. Başkahraman, koyu bir Beşiktaş taraftarı olan Ali Dem; perşembe günleri dedesiyle muhabbete giden bir Alevi. Bu yönüyle de devlet kademesinde yüksek mevkilerde görev alıp alamadıkları yıllardır tartışılan bir cenahın kendince prestijli bir konumdaki temsilciliğini üstlendiğini söylemek mümkün. Dolayısıyla sunulan bu gerçeklik, karakterin isminin tesadüfi olmadığının da göstergesi.

En nihayetinde ne demiş şair:

Ah demdir bu, gelir geçer dünya gamı

Dem çekin, gam çekmeyin

Dem Ali'nindir, Ali Dem'dir.¹

Ali Dem, bu dolaylı vurgulamaların haricinde pek çok kez iç sesiyle okura seslenebilen, okurun samimi bir sohbet havasında onu tanıyabileceği bir karakter. Zira birinci tekil şahıs ağzından yazılan iki romanda da okuru kendisine çabuk ısındırabilen bir yapısı var fakat bu noktada Özgür Doğa'nın birkaç tuzağa aynı anda düştüğünü -üzülerek de olsa- söylemek icap ediyor.

Samimiyet çoğu zaman zehirli bir ok gibidir;

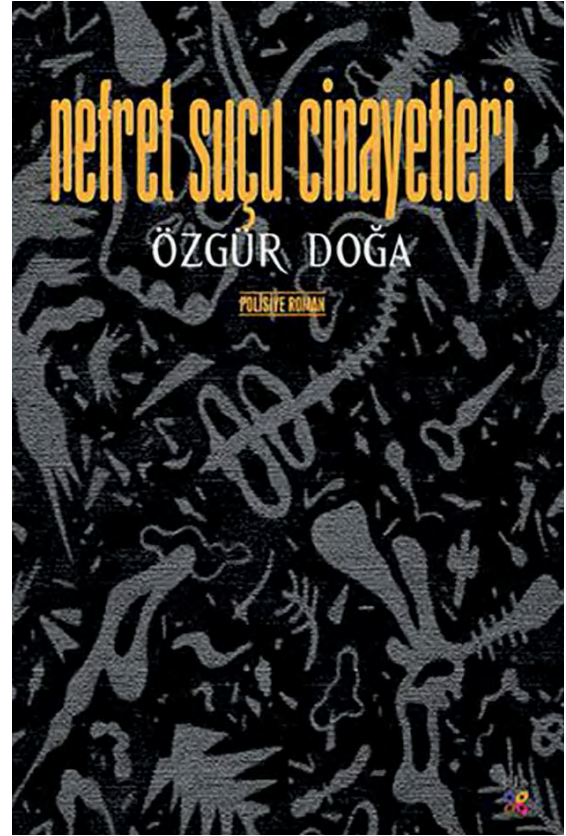
bazen samimi olanı bazense samimi davranılanı vurur. Özgür Doğa'nın romanlarında okur ciddi bir şey kaybetmiyor ancak yazar olarak daha kalifiye yapıtlar ortaya koyma şansını tepen Özgür Doğa, Ali Dem karakterinin özgünlüğüne ve arka planında yürütmeyi tasarladığı hikâyelere o kadar odaklanmış ki polisiye dinamikleri es geçilebilir detay olarak kabul etmiş bir hale konumlandırıyor kendisini.

Bu husus ise başlıktaki soruyu bize sorduruyor: Hikâye mi cinayetten çıkar, cinayet mi hikâyeden? Söz konusu Özgür Doğa ise cinayet, hikâyeden çıkıyor. *Hukuk Cinayetleri*, yazıldığı dönemde Türkiye çapında fırtınalar estiren bir soruşturmayı temeline alıyor. Bir avukatın vahşice öldürülmesinden hareketle olayları araştırmaya başlayan Ali Dem, olay mahallinde yer alan Fakir Baykurt romanının da peşinden gittiği sırada cinayet büroyu sarsan bir karar çıkıyor ve Ali Dem'in ekibindeki iki polisin "cemaatçi" oldukları gerekçesiyle tasfiyeleri isteniyor. Cinayet büro başkomiseri, görev başında herhangi bir irticai faaliyeti olmayan iki personeli saklıyor ve müfettişe teslim etmiyor. Romanın ismiyle müsemma bu iki koldan ilerleyen hikâyelerinde okur, tepeden inen kararlarla aynı teşkilatta

**Kitap bazı açılardan oldukça başarılı
ancak bazı açılardan sınıfta kalıyor.
Polislerin hayatına daha yakından bakma
imkânı sunması ve bir cinayet zanlısının
nasıl takip edileceğine dönük cinayet
büro personeli arasındaki görev dağılımı
ile işleyişi somut bir şekilde ele alması
açılarından çok başarılı.**

yıllardır birlikte çalışan polislerin birbirlerini sorgusuz sualsiz nasıl derdest ettiğini, insanların pek çok temel kavramı sorgulamaktan korktuğunu ve zulüm denilen sopayı bir kez eline geçirenin ucunda ne olursa olsun o sopayı kullanma konusunda nasıl da istekli olduğunu görebiliyor. Bir diğer Ali Dem romanı olan *Nefret Suçu Cinayetleri*'nde ise Adıyaman'da daha önce işlenmiş "taş konak cinayetleri" ile benzer yapıya sahip, kafasız bir beden in çuvala konularak bir elektrik direğinin altına bırakılmasıyla mücadele eden cinayet büro ekibini görüyoruz. Kitap bazı açılardan oldukça başarılı ancak bazı açılardan sınıfta kalıyor. Polislerin hayatına daha yakından bakma imkânı sunması ve bir cinayet zanlısının nasıl takip edileceğine dönük cinayet büro personeli arasındaki görev dağılımı ile işleyişi somut bir şekilde ele alması açılarından çok başarılı. Fakat cinayet büro polislerinden Kıymet'in isminin çoğu zaman Kısmet olarak yazılması, cinayetin soruşturma faslının ağır ve oldukça başarılı ilerlemesine rağmen katillerin çözüm ve çözülme evrelerinin oldu bittiye getirilmesi ve pek çok kez yüzeysel olarak bahsedilen Taş Konak cinayetlerine layıkıyla değinilmemesi gibi aksaklıklara sahip. Etnik gruplara ayrımcılığı işleyen bir cinayet kurgusuna göre daha vurgulu işlenmesi gereken Adıyaman konjonktürü ise kitapta adeta es geçilmiş durumda.

Esasında işlenme metotları ve geçmişteki versiyonuna "Taş Konak cinayetleri" ismi takılan cinayetler vesilesiyle M. Âkil'in *Karanlık Konakta Ne Var?* isimli yapıtına göndermenin bulunduğu ve aynı zamanda romanda geçen ufak bir monolog vesilesiyle Çağatay Yaşmut'un karakteri Başkomiser Galip'e de selam çakıldığını belirtmekte fayda var. Benzer şekilde *Hukuk Cinayetleri* kitabında da bilhassa karakterlerin isimleri aracılığıyla teolojik göndermelerin yapıldığı da dikkatli okurların gözünden kaçmayacaktır. Hikâyeleriyle toplumsal olgulara değinen bu iki

kitapta polisiye vakalar bazında detayların eksik sunulması ve yazarın matematikselleştirdiği tarzı gereği her ne kadar "cinayetin efsanesi" şeklinde lanse edilse de Cinayet Büro Başkomiseri Ali Dem'in katil adaylarının işleyecekleri hiçbir cinayete engel olamamasıyla okurun kafasında, "Bu nasıl bir efsane?" sorusunun belirmesi söz konusu. Fakat burada -zorlarsak- Özgür Doğa'nın son cinayetlerin işlenmesine olanak tanıyan kurgusunun bir tercih olduğunu ileri sürebiliriz. Biraz karamsar bir tercih olsa da kötülüğün engellenemeyeceğine gönderme yaptığını ve bu göndermenin müsebbibinin *Se7en* filmi olduğunu kabul edebiliriz.

Peki, etmeli miyiz?

Bu da okurun takdiridir.

ORHAN PAMUK'A POSTMODERN BİR HÜRMET: KIRKİKİNDİ CİNAYETLERİ

Orhan Pamuk'un *Yeni Hayat* kitabını okumayan edebiyatsever yok denecek kadar azdır. Bu kitabı sevmeyen ise elbette vardır ama tahminim odur ki azınlıktadır. *Kırkikindi Cinayetleri* isimli kitabından anlaşıldığı üzere Özgür Doğa mikro ölçekte bir *Yeni Hayat* hayranıdır. Makro ölçekte ise bir Orhan Pamuk fanatığı olduğu su götür-

mez bir gerçektir. Zira yazarın edebi kariyerindeki üçüncü ve son romanı *Kırkikindi Cinayetleri*; *Yeni Hayat* isimli esere, temelde ise Orhan Pamuk'a bir saygı duruşu minvalinde.

Hikâye oldukça başarılı bir şekilde, postmodern dinamikler uygulanarak ve *Hukuk Cinayetleri* ile *Nefret Suçu Cinayetleri* romanlarının aksine polisiye dinamikler de oldukça başarılı bir şekilde kurgulanarak kaleme alınmış. Kırkikindi Orhan isimli karakterin sanat ve kültür ekseninde tartıştığı herkesin birer birer öldürülmesi ve görgü tanıklarının hep Kırkikindi Orhan'ı işaret etmesiyle cinayetler çözümlenene kadar Orhan'ın kaçmasını anlatan hikâyede Orhan Pamuk'un ayak izlerini fazlasıyla görebiliyoruz.

Evvela karakterin soyadının Orhan, babasının Orhan Pamuk'un babası olan Gürbüz Bey'le ve babasının sağ kolunun ise Pamuk'un kardeşi Şevket Bey'le adaş olmaları en belirgin göndermeler olarak dikkati ilk çekenler. Kitabın sonlarına doğru ise sanıyorum ki anlaşılamamaktan korkan Özgür Doğa, Kırkikindi Orhan ve samimi arkadaşı İdil'in her gittikleri şehirde mezarlıkları dolaşarak Orhan Pamuk yazılı bir mezar taşı aramaları detayını araya sıkıştırıyor.

Daha derinlemesine ele alındığında elbette Or-

Sözkonusu Özgür Doğa ise cinayet, hikâyeden çıkıyor çünkü arka planda olması gereken toplumsal ve sosyolojik göndermeler, Doğa'nın ortaya koymaya niyetlendiği tavırlar aracılığıyla polisiyeden ciddi anlamda rol alıyor.

han Pamuk'un romanlarındaki karakterlerin kadınlarla sıkıntılı ilişkilerinin Kırkikindi Orhan vesilesiyle Özgür Doğa'nın romanında da baş gösterdiği fark edilecektir. Kırkikindi Orhan, esasında kadınlarla iyi anlaşılamayan ve hatta hikâyedeki evli kadınların hep başka erkeklere ilgi gösterdiğini görerek kadınlardan soğuyan ama en nihayetinde ilk aşkıyla yolları kesişen bir figür. Tabii *Yeni Hayat*'taki gibi bu eserde de hikâyenin büyük çoğunluğunun farklı şehirlerde ve adı konulamayan bir arayışla yollarda geçmesi kaçınılmaz bir durum.

Yan karakterler açısından Can ve Nazım gibi edebiyatseverleri başka ufuklara götürecek isimlerle dolu kitap boyunca şahit olduğumuz baba-oğul ilişkisinin de Orhan Pamuk'un meşhur Nobel töreni konuşmasında vurguladığı bazı detayları barındırdığını söylemekte fayda var. Sıkıntılı bir baba-oğul ilişkisinde dominant ve çok zengin bir baba ile ne iş yapacağına karar veremeyen ama en sonunda paravan olarak bir kitapçı işletmekten büyük keyif alan bir oğul arasında pinpon topu gibi gidip gelen okur, kitabın alt metinleri kadar görkemli bir final bekliyor.

Velhasılı kelim Adıyaman'da da cinayetler işleniyor, ona laf etmenin prestij kabul edildiği bir ülkede Orhan Pamuk'u sevdiğini itiraf edebilen yazarlar hâlâ karşımıza çıkabiliyor, gayesi hikâyeye anlatmak olan polisiye yazarları iyi ki aramızda dolaşıyor.

Halimiz tıpkı bir Özgür Doğa romanı gibi; çıkmadık candan ümit kesilmiyor.

NOTLAR

- 1 Şairi konusunda farklı iddialar bulunsa da "Dem Ali Ye" isimli türküden olduğu su götürmez bir gerçeklik olan dizelerdir. Bu anonimleşmiş türküden hareketle Gurbet Bayar "Ey Yolcu" isimli türküyü kaleme almıştır ve "Ey Yolcu" türküsünün içinde "Dem Ali'nindir" dizesi geçmektedir.
- 2 *Karanlık Konakta Ne Var?* 2013 yılında Labirent Yayınları'nın Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türkçede Polisiye dizisi kapsamında okurla buluşmuş M. Âkil yapıtıdır. Ancak 1928 yılında ilk kez okurla buluşan bu yapıt ile aynı yıl yayımlanan Sâmî Aziz'in *Hortlayan Cellat* isimli eseri arasında nüanslar haricinde bir fark bulunmadığı ve nitelik aynı eser olarak kabul edilmeleri gerektiği görüşü hâkimdir.

ÇAYLAK KİTAP DEDEKTİFLERİ BİLİNÇALTI ANALİZİNDEN GELEN İPUÇLARININ PEŞİNDE:

JED RUBENFELD'İN BİR CİNAYETİN PSİKANALİZİ ÜZERİNE

Çınla: Bu kitap bir yurtdışı yolculuğum sırasında tren garında görüp rasgele aldığım bir kitaptı. İngilizcesini alımtım. Hemen okumadım, kitap yıllarca kitaplığımda durdu. Herkesin bir kitap önermesiyle oluşturdüğümüz okuma listemizi yapma zamanı geldiğinde ne önersem diye kara kara düşünürken birden aklıma geldi ve önerdim. İlk basım 2006'da Henry Holt Yayınevi'nden çıkmış. Ne tesadüf ki orijinal adı *The Interpretation of Murder* olan bu roman (yani orijinal başlığında "psikanaliz" kelimesi yok) 2019'da Türkçeye çevrilmiş. Aslında bu kitabı seçmekle polisiyeseverlere sunulan kitaplardaki son gelişmeleri de takip etmiş oluyoruz.

Verda: Ben kitabı İngilizce okudum.

Saliha: Ben Türkçesini okudum. Çevirmen bence kötü değildi. Bir iki imla hatası vardı ama o konularda çok dikkatli olmadığım için eleştirebilecek bir konumda değilim.

Çınla: Selim Yeniçeri çevirmiş. Bence başarılı bir çeviri olmuş. Romanın anlatım dilinin sadeliğini ve netliğini çok güzel vermiş. Jed Rubenfeld, Yale Üniversitesi'nde hukuk profesörü. Felsefe lisansı var Princeton'dan, çok iyi dereceyle mezun olmuş. Harvard'dan da hukuk diploması almış. Gördüğümüz gibi bayağı parlak bir eğitim hayatı olmuş. Freud üzerine de bir doktora tezi var. Amy Chua adında, hukuk profesörü, Çin asıllı bir yazarla evli. İki kızları var. Hukuk kitapları yazmış Rubenfeld. Ayrıca eşiyle de Amerika toplumunu konu alarak başarıyı anlatan bir kitap yazmış.

Saliha: Jed Rubenfeld'in karısı da çok güçlü bir karakter. Clinton'lar gibi geldi bana. Bu arada yazarla ilgili bazı taciz iddiaları var. İleride bu çift üzerine kitap yazılabilir neredeyse fakat suçlamalar düşmüş.

Verda: Güçlü bir karakter. Roman yazmak da prestijli ama öykü anlatma coşkusundan çok, prestijli bir şey yapma motivasyonu ağır basmış gibi geldi bana.

Çınla: *The Interpretation of Murder*, İngiltere'de çok beğenilmiş ve neredeyse otuz dile çevrilmiş. Fakat ne hikmetse kitap, Çaylak Kitap Dedektifleri tarafından en az okunan kitap olma özelliğine sahip! (Gülüşmeler) Bazen bir kitabı hepimiz okumuş geliyoruz buluşmaya ama bir bakıyoruz ki kimse beğenmemiş. Herkesin beğenmeme nedeni farklı. Bu öyle bile olmadı. Resmen kitabı okuyamadınız ya da okumayı reddettiniz. Ben bunu kitabın farklı anlatım katmanlarını bir araya getiren kurgusununun karışıklığıyla karantinada karşılaşmamıza bağlıyorum. Polisiye edebiyat zaten her zaman muamma çözme durumunda bırakıyor bizi. O yüzden karışık durumlarla karşılaşmaya alışkınız ama galiba bu kitabın yapısında karantina dönemine ağır gelen bir şey vardı.

Verda: Tasvirleri çok iyiydi. Ama olayın gidişatı biraz... Anlamak için çok şey bilmek gerekiyor gibiydi. Çok referanslı bir kitap gibi geldi bana.

Saliha: Katılıyorum, çok referanslı, içine girebilmek için epey araştırma yapmak gerekiyor. Bir de sanırım karanlık surlarda dolaşması, psikanaliz odaklı bir roman okumak pandemi döneminde tercih edilen bir şey olmadı. Açıkçası kitabın çok katmanlı olmasını sevdim ama bunların bir polisiye olarak cinayet kurgusuna doğru şekilde bağlanıp bağlanmadığından emin değilim. Sanırım babasının psikoterapist olması yazarı etkilemiş. Öncelikle kadınların kitapta önemli bir yerinin olması hoşuma gitti ki bu psikanaliz açısından da doğru olmuş. Psikolojinin nörolojiden tam olarak ayrılmadığı, henüz ortaya çıkmakta olduğu dönemde en önemli hasta kitlesi üst sınıflardan histerik kadınlardı. Tabii psikoloji geliştikçe, sorunlar daha iyi tanımlandıkça histerik kadın kalmadı. Ben katilin gerçekte nasıl o noktaya geldiğini, niye hayatını o şekilde yaşamayı tercih ettiğini, motivasyonunu tam çözemedim. Kitapta iki kötü karakter var bence ama ikisini

de psikanalize yakışan derinlikte anlayamadım.

Çınla: Belki de kitap, karakterleri o derinlikte veremediği için... Anlaşılması için istersen kitabın konusunu anlatayım kısaca. 1909'da Sigmund Freud psikanaliz üzerine birkaç konferans vermek üzere New York'a gelir. Bu, onun Amerika'ya ilk gelişi. Kıtaya dair ilk izlenimlerinin üzerinde yükselecek analizlerini yapmak için heyecanlıdır. Freud, Viyana'dan Jung ve Ferenczi ile yola çıkmıştır. Tüm New York seyahati boyunca da onlarla olacaktır. Psikanalizi uygulamaya çok hevesli doktor Stratham Younger onları karşılar ve gezi boyunca yanlarından pek ayrılmaz. Jung zaman zaman ekipten kopar. Bu kopmalar Freud ve Jung'un ilişkisine dair ipuçları verir. Roman boyunca bu ilişki sorgulanır. Tam o sıralarda New York'ta bir cinayet işlenmiştir. Genç bir kadın işkence gördükten sonra boğazlanarak öldürülmüştür. Freud hiç istemese de dedektif Littlemore'un girişimleri sonucu bu soruşturmaya dahil olur. Nora Acton bu caninin elinden kurtulmuş, amnezi ve mutizm hastası genç bir kadındır. Cinayet soruşturması kapsamında Younger'ın Nora'yı psikanalize tabi tutarak suçluya dair ipuçları elde etme süreci başlar. Bu süreçte Freud'un da desteğini alır.

Verda: Freud ve Jung arasındaki farklara dair okuma yaptım. Kaynaklar Jung'u daha dindar, Freud'u daha özgürlükçü gösteriyor. Din, yol gösterici olabilir diyor Jung. Psikolojiyi hayatın merkezi değil, arabulucu, düzlüğe çıkmak için kullanılan yollardan biri olarak göstermiş Jung. Freud kadar sert, sivri dilli, cesur değil, uzlaşmacı birisi olarak gösterilmiş. Uzlaşmacılık bilim dünyasında çok yer bulan bir şey değil, daha sivri olmak gerekiyor, siz ne dersiniz?

Çınla: Bu kitapta iki anlatıcı var. Birincisi Tanrı anlatıcı. Her şeyi gören ve betimleyen anlatıcı. Diğer anlatıcıysa ilk Amerika gezilerinde Freud ve Jung'u ağırlayan psikolog Stratham Younger. Ayrıca New York'un 1900'lü yılların başındaki hali, yeni yapılan gökdelenler, sokaklar çok güzel anlatılıyor. O yılların New York'una tanıklık ediyorsunuz. Her gün en yükseğini geçen yeni bir gökdelen tamamlanıyor. Kapitalizm tarihinde ilginç bir gövde gösterisi.

Salih: Tasvir anlamında çok başarılı buldum ki-

tabı. Balmoral binası kitabın bir karakteri kadar önemli ve yazarın anlatımıyla benim gözümde çok net canlandı. New York'a gitmedim ama merakla hemen internete girdim ve kafamda canlanan bina olduğunu gördüm. Adı Ansonia'yı. Manhattan'daki köprü'nün yapımını anlatmasına bayıldım. Muazzam bir şehrin doğuşuna tanıklık ediyoruz sanki... O anlamda güçlü bir kitap. Ayrıca kitaptaki Freud teması beni çok heyecanlandırdı. Vaka, Freud'un konularıyla iç içe geçti.

Çınla: Freud ve psikanalizle ilgiliydim. New School University'de misafir öğrenci olarak bulunduğum 2004 yılında "Freud's Theories of Sexuality" adlı dersin, İngilizcem yettiğince, bir dönem sıkı takipçisi olmuştum. Derrida'nın bilfiil öğrencisi olmuş Prof. Dr. Alan Bass ver-

mişti dersi. Bu konuda temeli, Freud'un bir biyografisi ve dil sürçmeleriyle ilgili incecik bir kitap. Aslında biyografiyi okumanın çok yararını görmüşüm dersi izlerken. *Rüya Yorumları* kitaplarına bakıp bakıp iç geçirdiğimi ama kalınlığından ve içeriğinin sıkıcı olma ihtimalinden ürktüğüm için okumaya cesaret edemediğimi hatırlıyorum. Yine aynı üniversitede ve yine Bass tarafından verilen "Psychoanalytic Theories of Sexuality After Freud" adlı dersi takip etmeye çalıştım. Bu ikinci dersi anlamakta zorlandım ve yarım bıraktım. 24 yaşındaki farkındalık düzeyim bu dersi anlamak için yeterli değildi galiba. Son-

rasında bu alan benim için hiçbir zaman teorik okuma alanına dönüşmedi. 2000'li yılların ilk 10 yılını yaşadığım Paris'te psikanaliz oldukça yaygın bir pratikti. Bizzat tanıştığım, neredeyse 15 yıldır psikanaliz pratiğine tabi insanlar vardı. Dünyanın başka yerlerinde de bu pratik bu kadar revaçta mı diye düşünürdüm. Sanırım Paris bu anlamda tekti. İşte psikanaliz hayatıma bu şekilde girmişti. 2017 yılında Freud'un Viyana'daki evi ve muayenehanesi olan apartman dairesine girerken kalbim çarpıyordu heyecandan. İnsanlık tarihinde bir devrim sayılabilecek kadar muazzam bir şeyi, bilinçaltı diye bir şeyin varlığını ve keşfini savunan bir kâşifti o benim için. Her ne kadar psikanalizin bilimselliği ilk andan bugüne kadar tartışmalı olsa da Freud'un insanlığa kendini tanıması ve anlaması için çok önemli bir araç, metot verdiği hep inandım.

Verda: Kitap kaç sayfaydı?

Çınla: Kitap uzun. 488 sayfa. Bazı yerleri hızlı geçtim.

Verda: Benden bekleneceği gibi ben de öyle yaptım.

Saliha: Ben hızlı geçmedim. Ama katılıyorum, atlanabilirdi bazı sayfalar.

Çınla: Roman o dönemin davetlerine, balolarına atıf yaparak New York'ta çok güçlü bir kapitalist sınıfın oluşumunu da vermek istiyor fakat cinayetle bağı zayıf kalmış bu yan konunun.

Verda: Ben de benzer bir şey düşündüm. Yazarın bildiği her şeyi biz bilmiyoruz diye düşündüm daha doğrusu. Ama yazar, mekânları çok güzel anlatmış. Geçtiği yerleri... Gözünü, görsel algılarını çok güzel kullanmış ama bildiği her şeyi söylememiş sanki.

Çınla: Bence romanın genel kurgusu biraz karışık. Katmanlı bir roman olması güzel ama okur bu katmanların hepsini çok rahat takip edemiyor nedense. Ben 4 boyut saydım: Freud ve Jung arasındaki ilişki, Younger'ın Nora'yla ilişkisi, New York ileri gelenleri arasındaki iktidar ilişkileri, cinayet vakası etrafındaki ilişkiler. Çok fazla düzlem var. Vakayı Nora'nın psikanalitik süreciyle paralel algılamamız gerek ama Nora'ya dair konsantrasyonumuz sürekli bozuluyor.

Verda: Öyküyü sınırlı anlatmış.

Saliha: İlginç karakterler var, mesela Hugel. Adli tıp veya CSI'nin öncüsü gibi geldi bana. Kitabın bir güzelliği de adli tıbbın tam oturmadığı bir dönemi anlatması. Hugel'in sınıfsal sıkıntılarını, hayal kırıklıklarını ufak ufak okuyoruz. Tabii ki sistemin içinde olan bir adamın bulunduğu noktaya nasıl eriştiğini daha iyi anlasak çok daha iyi olurdu, yine tam hissedemedim ben. Kitapta yaşadığım ikinci hayal kırıklığı da bu oldu. "Hugel'in yardımcısı" ya da "vali" gibi geliştirilebilecek birçok karakter var ama yine başka bir katmanla kesiliyor oralarda öykü.

Verda: Karakterlere odaklanmak zor oldu. Onları tanıyamadım, hissedemedim.

Çınla: Bence olay kesiliyor hep. Marx'ın Amerika'ya gidişi çok büyük heyecan dalgası. O yüzden Freud'un Amerika'ya ilk gidişini konu alan bir kitap ilginç geldi bana. Freud'un bu ilk (ve galiba son) Amerika çıkarması nasıl oldu bilmiyordum. Avrupa'da sosyal bilimlerin ilerlemesine vâkıf kişilerin Amerika'yı analize soyunması çok heyecan verici.

Saliha: Size katılıyorum. Kitaptan çıkarımım doğrusu Freud, Amerika'dan fazla hoşlanmıyor. Mesela 46. sayfada, "Siz Amerikalılar çok tuhafsiniz, cenneti dünyaya indiremiyorsunuz, cehenne-

mi yukarı çıkarıyorsunuz," diyor.

Verda: Clara'nın geçmişinin bir yerde açığa çıkmasını görmek istedim.

Saliha: Clara konusunda net değilim. Esas karakterler yoğun duygular yaratamadı bende.

Verda: Karakterlerin çoğuyla ilgili net değilim. Yazar çok şey hissetmiş, görmüş, düşünmüş ama onların hepsini bize aktarmamış. Çınla'nın dediği gibi birden fazla katman var ve onlar net değil.

Saliha: Esas konunun yanında bir de yan suçlumuz var ki akıl hastanesindeki nörologlar sayesinde istediği zaman oraya girip çıkan zengin bir adam. Bu gerçek bir olaymış. Ama dediğin gibi çok şeyi birleştirmeye çalışınca bizim de beynimiz yanabiliyor. Sanki yazar da biraz zorlanmış, roman kontrolden çıkmış.

Çınla: Kitapta şöyle bir argüman var. Nörologlar Freud'u ciddiye almıyor. İnsanın davranışlarını değiştirebilecek, psikolojisini düzeltecek güçte ilaçlar bulunacak ve insanlık böyle ilerleyecek diyorlar. Her türlü psikolojik sorunu sinir sistemine bağlıyorlar fakat Freud, bastırılmış dürtüleri açığa çıkaran terapiyle bu alanda ilerlemenin sağlanacağını söylüyor. Sonrasında insanlık bu iki kanaldan da ilerliyor. Cinayetler çözülürken proficilerin katilin çocukluğuna dair verilerden yararlanmaya başlaması, Freud'un izinden gidenlerin çalışmalarının etkisiyle oluyor. Rubinfeld'in romanı daha çok psikanalitik sürecin bastırılmış duygu ve arzuları açığa çıkarılması sonucu ortalığa dökülen ayrıntılardan cinayete dair ipucu toplanabileceğini göstermeye çalışıyor. Yani bir anlamda psikanalizin savunusu bir roman var. Psikanaliz o kadar güçlüdür ki bir cinayeti çözmede bile bize yarar sağlar, diyor sanki. Fakat Jung'u hangi anlamda polisiyeye adapte ediyor, anlayamadım. Bugün enerji, eş-zamanlılık, maneviyat diye konuştuklarımız da hep Jung.

Verda: Terapi için Freud haftada 5 gün, Jung ise haftada 2 gün demiş. Freud, hastanın yüzünü görmeden psikanaliz yapmaktan bahsediyor, Jung ise yüzünü görmek istiyor.

Çınla: Bence de bu kitabın konusu Freud ve Jung'un teori ve pratikleri arasındaki farklar ve onların ilişkisi. Jung ve Freud arasındaki ilişki çok bilinen bir tarihsel konu aslında. Bu konuda birçok sanat eseri var. David Cronenberg'in *A Dangerous Method* adlı filmi, 2009 yılında Paris'te izlediğim Christopher Hampton'un yazdığı *Parole et Guérison* adlı oyun ilk aklıma gelenler. Bu roman o konuda bir sis perdesini aralıyor diyemeyiz ancak Shakespeare ile ilgili söyledikleri pek bilinmiyor olabilir.

Verda: Neler demişti Shakespeare ile ilgili, hatırlatır mısın?

Çınla: *Hamlet*'teki, "Olmak ve olmamak, bütün mesele bu," cümlesine yeni bir yorum getiriyor. Olmamayı yani pasif olmayı "var olmak" olarak yorumluyor.

Salih: Hamlet'in olayı aslında aksiyon adamı olmamak. Aksiyon aldığı anda aslında kendine aykırı bir şey yapmış oluyor. Bu arada yazarın Shakespeare bilgisini de etkileyici buldum. "Psikolojide Teoriler" adlı bir ders vardı psikoloji yandalı yaparken Boğaziçi'nde, çok yardımcı oldu bana. Aslında bilimler 19. yüzyılda bağımsızlıklarını ilan etmeye başlıyor. Bir bilimdalı gelişirken karşıt fikirler çatışıyor, o yüzden kendimizi hiç güvende hissedemiyoruz. Burada da nörologların tepkisi öyle düşünülebilir. Freud eski nesli temsil ettiğinden fizyolojik ihtiyaçlara daha fazla önem veriyor ve daha determinist ama daha genç takipçileri ve mesela Jung için psikososyal ihtiyaçlar öncelikli.

Çınla: Bu esnada ortaya çıkan yeni fikirlere çok tepki oluyor değil mi?

Salih: Kesinlikle ama ilerleme bu demek. Bu fikir karşıtlıkları biliminsanları arasındaki rutin tartışmaları oluşturuyor ama ortalığa dökülünce insanlar kaldıramıyor. Net ve doğru bilgiye hemen ulaşmak istiyorlar. Corona virüsü gündeme geldiğinde de aynısı oldu. Freud'un fikirleri her dönemde büyük tepki çekebilecek türden. Ebeveynlere yönelik Oedipus kompleksi veya bunun devamı olabilecek "babayı öldürmek" şeklinde tanımladığı isyan duygusu, cinselliğe aşırı vurgusu ilk duyulduğunda şok etkisi yarattı. Bunları Freud'un takipçileri de eleştirir zaman zaman ama onun fikirlerinin doğru temeller üzerine inşa edildiğini görüyoruz. Bugün artık hepimiz hayatın ilk yıllarında ebeveynle kurulan ilişkilerin bireyin hayatına en çok damga vuran konulardan olduğunu, cinselliğin veya bilinçaltının önemini kabul ediyoruz sanırım.

Çınla: Freud dizisinde de Freud'un ilk ortaya attığı fikirler biliminsanlarından tepki alıyor. Yumruklarıyla masalara vurarak onu protesto ediyorlar.

Salih: Hipnoz, şarlatanlık olarak görülüyor ama Freud da hipnozu daha sonra kullanmak

istemiyor zaten. Freud daha pozitivist, determinist ve nörolojiye daha yakınken Jung bunlardan uzaklaşıyor. Psikanalizin psikolojideki etkisi kültür ve sanat üzerindeki etkisi kadar güçlü olmuyor. Bunun nedeni psikoloji deneysel bir alanken psikanalizde deney yapılamaması. Yine de son 130 yıldır dünyayı şekillendiren bir bilgi mirası olduğunu söyleyebiliriz.

Çınla: Fakat psikanaliz etkili bir yöntem, kişiyi değiştiren, dönüştüren, etkili bir metot.

Salih: Ben de ona inanıyorum. Böyle bakınca Freud'a göre biz çocukluğumuzun şekillendirmesiyiz. Çocukluğumuzdaki travmaların esiriyiz. Hep onlara karşı mücadele ediyoruz. Jung ise travmalarımız var ama bunu kendi çabamızla aşabiliriz diyor. Freud ve Jung'un teorileri hayatlarından etkileniyor.

Freud'un güçlü bir babası var, annesine hayran bir adam. O yüzden düzenli bir aile hayatı kurmuş, evliliğinde sadık. Jung'un ise öyle değil. Jung'un babası din adamı, ilahiyatçı ama dinden soğumuş. Mutsuz, psikolojik olarak dengesiz. Annesi de mutsuz, çok estetik olmayan bir fiziğe sahip. O yüzden de annesine cinsel eğilim duymadığını vurguluyor ve bu şekilde Freud'a kafa tutuyor. "Ben annemin nesine cinsel eğilim duyacağım ki?" diyor. Oedipus kompleksini anlamlandıramıyor çünkü hayatında buna dair bir referans yok. Jung çocuk-

ken hayallere, fantazilere sığınarak kendini bu mutsuz aile ortamından korumaya almış. Bu yüzden spiritüel dünya onun için önemli olmuş. Daha sonra çok başarılı bir psikiyatr olmuş. Yakışıklı bir adam olarak kadınlarla arası hep iyi, iyi bir evlilik yapmasına rağmen sadık değil. Cinsel dürtülerini baskılayan biri. O yüzden de bence baskılama mekanizmalarına çok fazla önem atfetmemiş. Diğer taraftan paranormal şeylere daha yakın hissediyor kendini. İnsanın 30 yaş ortalarında -o dönem ömürler daha kısa- kendini gerçekleştirmek istediğine, hayatı sorguladığına inanıyor. Bu fikrinin daha sonra meşhur ihtiyaçlar hiyerarşisiyle Maslow tarafından geliştirildiğini görüyoruz. Maslow da Jung'dan ilham alıyor. Psikanalizin modern toplumları şekillendirmede etkili olup psikoloji bilimini şekillendirmede o kadar etkili olmadığını söylüyor. Sanırım ben polisiyede toplum-

sal yön dışında insan ruhunun karanlık yönlerinin irdelenmesini seviyorum, bu nedenle psikanaliz bence polisiyeye ya da kara romana en çok yakışan teori. Eser cozy polisiye değilse kişiyi suçların en büyüğü olan cinayete iten derin nedeni veya travmayı bulmak istiyorum. Nedensiz bir suç, rahatsız edici bir fikir. Bir insanın bu kadar acımasız olabileceğine inanmak için geçerli bir nedene ihtiyacım var.

Saliha: Younger'ın babasıyla ilişkisi de sorunlu. Shakespeare seviyor. Hastalarıyla ufak ufak kışkırtmaları var.

Çınla: Bence cinayet çok geride kalmış anlatıda. Cinayetin ipuçlarını takip edemiyorsun.

Verda: Bence cinayet önemli değildi orada, bir insan hayatı falan... Üstüne konuşulacak bir konuydu o sadece.

Saliha: Psikanalize bağlamak için bir bağlantı yaratmış ama. Nora'ya bakıyorsun, ailesi çok sevimsiz. Annesi gücünü, parasını kullanarak istediklerini yaptıran bir kadın. Nora'nın babası neden bu kadar zavallı?

Verda: Bu kitap "neden" sorusunun cevabını az vermiş ama "nasıl"ları çok güzel anlatmış. Nedenleri de belki bize bırakmış. "Nerede"ler çok güzel. Zaman ve mekânı çok güzel anlatmış. Belki cinayetin yasal olarak da neden olduğu çok önemli değil onlar için. O acıyı temsil edememiş, vermemiş. Acı isteği oluyor bende... Böyle damardan... Gündelik hayata dair anlatımlar çok güzel...

Çınla: Belki de polisiye türünü çok iyi bilmiyor, o yüzden yapamadı ya da biliyor ama yapmak istemedi. Türünün iyi bir örneği denemez bu romana.

Verda: Hiçbir karaktere kendimi yakın hissedemedim.

Saliha: Romanın entelektüel arka planı dolu ama dediğin gibi kurbana hiç yaklaşamıyosun. Younger da çok başarılı bir psikolog değil. Romanda kendimi en yakın hissettiğim karakter, Ritmore. İyi niyetli bir adam. Çok başarılı değil ama kendince cesur, ayrıntılara dikkat ediyor. Onun hoşlandığı İtalyan göçmeni kızı sevdim. Diğer karakterlere yakınlık duyamadım. Bir de valiyi biraz sevmiş olabilirim. Tabii bir de olgun, babacan Freud'u sevdim.

Verda: Ben de Freud'u sevdim. Ötekileri çok kavrayamadım zaten. Hiçbir karaktere odaklanamadım.

Çınla: Evet, ben de. Çok kesiyor çünkü. Tam odaklanıyorsun, kesiliyor anlatı ve araya 30-40 sayfa giriyor. Başka konuda bir bölüm giriyor. Tekrar kaldığın yere döndüğünde artık unutmuş oluyorsun.

Verda: Ah, nerede Celil Oker'imiz ah nerede, dedim okurken... Bir de kitapta birçok ana karakter var. Benim için, 7 ana karakterin üzerine çıkınca hayat zorlaşıyor.

Saliha: Kitabı okurken Freud dizisi çıktı. İzledim. Dizi çok sevilmedi sanırım, Freud'un hayatını anlatan bir dizi bekledi insanlar. Oysa dizi, Freud'un teorilerinden etkilenen, fantastik yönleri de olan bir polisiyeydi. Henüz kendini arayan genç bir doktor Freud var karşımızda, bölümlerin adları da Freud'un teorileri (travma, histeri vs.) olarak seçilmiş. Fantastik öge olarak Macar folklorundan bir şaman figürü eklemişler. Diziye biraz haksızlık yapıldı sanırım. Ayrıca polisiye ve psikanaliz birlikteliğini seven insanlar için *Viyana Blood* diye bir İngiliz yapımı var, önerebilirim. Yine 20. yüzyılın başlarında Viyana'da geçiyor. *Sherlock* dizisine benzeyen, 3 bölümlük bir dedektif dizisi.

Verda: Roman üstüne bu konuşma çok iyi oldu. Tekrar okuyacağım romanı. Kadın karakterler kafamı çok karıştırdı.

Saliha: Kendini gerçekleştirmenin, hayatın bizim için amacını bulmanın, içedönüklük, dışadönüklük kavramlarını da gündeme getiren Jung'un kitapları 60'lara kadar İngilizceye çevrilmemiş.

Çınla: Neden?

Saliha: Araya II. Dünya Savaşı giriyor. Jung'un spiritüelliği, Nordik sagalara, Germen efsanelerine ilgisi Nazizm ile bağdaştırılıyor.

Verda: Dizi çok iddialıydı, seyretmesi zor geldi. Ama diziyi izlemek kitabı okumayı kolaylaştırıyor.

Saliha: Diziyi ancak polisiye ve fantastik seviyorsan seversin.

Çınla: Yazarın 2010'da yayımlanan *The Death Instinct* (Ölüm İçgüdüsü) adlı romanı da Türkçeye çevrilmiş. Olaylar 1920'de geçiyor ve *Bir Cinayetin Psikanalizi*'ndeki kahramanlarımızı tekrar buluyoruz: Stratham Younger, I. Dünya Savaşı boyunca kaldığı Avrupa'dan yeni dönmüş, dedektif arkadaşı Littlemore ile buluşup onun Fransa'dan gelen arkadaşı Colette Rousseau ile tanışıyor. Tam bu sırada Manhattan'da büyük bir patlama oluyor. Colette ve kardeşi Luc saldırıların odağı haline geliyorlar. Bizimkiler de soruşturmayı ele alıyor ve Avrupa'ya gidip çözmeye çalışıyor. Freud'un Viyana'sı, Marie Curie'nin Paris'i var yan rollerde de. Ama ben herhalde öneremem Çaylaklara... İsterseniz siz önerin... (Gülüşmeler)

UYUYAN GÜZEL

I Komiser Sokrat akşamdan kalmaydı. Sürekli kullandığı için adeta bir organı haline gelen güneş gözlüğünün camları oldukça kirliydi. Camların üzerinde neredeyse ikinci bir tabaka oluştuğunun farkına vardığında isteksiz isteksiz gözlüğü çıkardı. Hava günlük güneşlikti ve fotofobiden oldum olası muzdarip bir insan için bu durum hiç iç açıcı değildi. Komiser, ışık karşısında sulanan gözlerinden ve ardından gelen şiddetli baş ağrılarından yıllardır çekmekteydi. Gitmediği doktor kalmamıştı ancak kimse bir çözüm bulamamıştı. Baş ağrılarını unutmak için her akşam başladığı bir kadeh şarap, bitirilmiş bir ya da birkaç şişeye dönerdi. Ertesi gün uyandığında bu defa şarap yüzünden başı ağrıyor olurdu. Fasit dairenin içinde olduğunun farkındaydı ancak çıkmak için herhangi bir çaba göstermiyor hatta çaba göstermeye teşebbüs bile etmiyordu.

Komiser alelacele gözlük camlarını temizlerken karşıdan gelmekte olan sevimsiz amiri X'i gördü. Sokrat; Albert Einstein, Leonardo da Vinci, çok sevdiği John Lennon gibi dislektik idi. Disleksi düzeyi hafif olmasına rağmen her konuyu olduğu gibi bunu da abartır; "Hastalığım bile çok özel. Bakınız şu şu isimler de aynı durumdan muzdarip..." diyerek söze girer, ilginç bir şekilde bununla övünürdü. Beyni, kelimeleri farklı işliyordu. Bu yüzden isimleri harflerle kodluyordu. Amiri, Sokrat için her zaman bilinmeyen bir dünyanın bireyi olarak kalacaktı. O dünyada ko-

misere yer yoktu. Bu yüzden X harfini amirine çok yakıştırmıştı.

Herhangi bir ülkenin başkentinde, cinayet masası bünyesinde görev yapan bu ikili için ast-üst ilişkisi kurmak hiç de kolay olmamıştı. İletişimleri çoğu zaman gergindi. Çalıştıkları birim, üst düzey bağlantıları olan kişilerle alakalı ya da medyanın ilgisini çeken davalara bakıyordu. Polis teşkilatı ilk defa böyle bir yapılanmaya gitmiş; kadrosuna en yetenekli çalışanlarını almıştı. Sokrat'ın gözlerinin beyaz tabakası kanlanmış ve gözkapakları şişmiş olduğundan Amir X açısından durumunu tahmin etmek zor değildi.

"Günaydın monşer! Bugün yine pek şıksın," diyerek Sokrat'ın kıyafetindeki özensizliğe laf ediyor, bir yandan da "monşer" hitabıyla aklınca komiserin entelektüel yönünü küçümsüyordu.

Komiser belli belirsiz, "Günaydın," dedi.

Amir X, yüksek perdeden, "Akşamdan kalma hallerinden gına geldi. Konuşmayı da mı unuttun?" diye çıkıştı.

Gözlüğünü taktıktan sonra şakaklarını ovalamaya başlayan komiser, "Amirim, bugün yine çok neşelisiniz," diye cevap verdi.

X, "Oğlum var ya, Sokrat lakabını sonuna kadar hak ediyorsun. Bir gün akıbetin de ona benzeyecek," derken adeta tısladı.

Büyük filozof Sokrates'in insanların bilgilerini ölçmek için sürekli sorular sorduğu, alaycı tavrı nedeniyle de dayaklar yediği rivayet edildiğinin-

den komiser bu lakabı almıştı. Hiç âdeti olmadığı halde bir gün çenesi düşmüş ve mesai arkadaşlarına Sokrates'i anlatmıştı. Mesai arkadaşları elbette bu fırsatı kaçırmamıştı ve o günden sonra "Sokrat" olarak anılacaktı.

"Akıbetin Sokrates'e benzeyecek derken dayak yemesini mi yoksa sonunda idam edilmesini mi kastediyor acaba?" diye düşündü. Daldığı için amirin cümlesinin başını kaçırmıştı. "... düzgün giyineceksin?" diye soran X, herhalde cümlelerin başında "Ne zaman?" demişti.

Komiserin kıyafetinden hiç şikâyeti yoktu. Kıyafet almayı ya da değiştirmeyi eziyet addediyordu. Üzerinde pötikareli, paçaları dar pantolonu, eprimiş, yakası sola kaymış lekeli beyaz tişörtü ve yine pötikareli yeleği vardı. Beyaz spor ayakkabısının tekinin ucu yırtıktı. Kıyafetine bakan, onu sokak serserisi zannederdi ancak yüzünü inceleyen biri, içindeki derinliği fark ederdi. Açık kumral dalgalı saçları, aşağı değil yukarı doğru uzuyordu ve başının tepesinde bir baş daha varmış izlenimi veriyordu. Kocaman su yeşili gözleri, biçimli kalın dudakları vardı. Karşı cins, bu özelliklerin birinden olmazsa diğerinden mutlaka etkileniyordu.

"Amirim, Charles Peguy, despotluk her zaman özgürlükten daha düzenlidir, der. Ben bazıları gibi -amirini kastediyordu- despotluğu tercih etmiyorum. Hürriyet neferiyim. Sivil kıyafetle çalışma özgürlüğüm olduğundan..." diye cümleyle girmişken her ikisinin de telefonu çaldığı için sözünü bitiremedi.

II

Yerde boylu boyunca yatan cesedi görünce içi titredi. Çalan telefon amirine de Sokrat'a da cınayeti haber vermişti. On yıldır bu işi yapmasına rağmen insan hayatına başka biri tarafından acımasızca son verilmesini anlamıyordu. Maktul ne yazık ki genç ve çok güzel bir kadındı. Sarı saçları dalga dalga yüzünün etrafına yayılmıştı. Yüzünde morarma mevcuttu ve dudakları mavi renk almıştı. Yaklaşıp gözkapaklarını kaldırdı. Menekşe gözlerin konjunktiva ve sklera kısmında küçük kanamalar meydana geldiğini gördü. Boynuna ön taraftan tazyik uygulanmış; gırtlaklı yassıltmak suretiyle teneffüs yolları tıkanmıştı. Maktulün ince boynundaki sıyrıklar boğmanın

yönü konusunda fikir veriyordu. Maktulün bedeninde oluşan ölüm lekelerinden birinin üzerine bastırıp kaybolup kaybolmadığını kontrol etti. Bu kadar inceleme onun için yeterliydi.

Zihninde ardı ardına ihtimalleri sıralarken Adli Tabip Y'nin kendisine doğru geldiğini gördü. Y, Sokrat'ın ekip arkadaşı olarak düşündüğü yegâne kişiydi. Y'nin bilgi birikimine ve öngörüsüne saygı duyuyor, alaycı tavrını belki de sadece ona karşı kullanmıyordu. Düşünce yapılarının "yakın" olduğunu düşündüğünden adli tabip, Sokrat için Y idi.

Y, "Bilgi vermemi ister misin?" diye sordu. Bu soru, "Senin zekânın ve kavrayış kabiliyetinin kısa sürede tüm detaylara hâkim olabileceğini biliyorum. Eklememi istediğin bir husus var mı?" demekti.

Sokrat, "Gırtlakın üzerine bastırılarak boğma pek nadir görülen bir durum değil mi? En azından ben bugüne kadar denk gelmedim." dedi. Adli Tabip Y, "Çok ciddi bir kuvvet gerektirir. Bir kadının kolay kolay uygulayamayacağı bir kuvvet... Bu veriden yola çıkarak failin erkek olduğunu düşünebiliriz," dedi.

"Ölüm saati konusunda hem fikir miyiz?"

Y, Sokrat'ın pek çok safhayı atlayarak konuşmanın diğer aşamasına geçmesine alışkındı.

"Sanırım ölü lekelerinden yola çıkarak bunu söylüyorsun. Evet, bastırınca kaybolmuyorlar ve yayılmamışlar. Yaklaşık on saat önce diye düşünüyorum."

Sokrat, "Hemfikiriz..." diye mırıldandı.

Konuşma burada sona erdi. Hiçbir şey söylemeden Y'nin yanından ayrıldı.

III

Sokrat, cesedin bulunduğu salondan villanın bahçesine açıldığını tahmin ettiği kapıya doğru ilerledi. Kapı, geniş verandaya açılıyordu. Verandaya çıktığında Memur Z'nin orada olduğunu gördü. Bu memura her zaman ihtiyaç duyduğu için varlığını "zaruri" addediyordu. Bu yüzden onu Z olarak kodlamıştı. Z, Sokrat'ı görünce önce başıyla selam verdi, sonra komiserin boş sohbeti hiç sevmediğini bildiği için konuya girdi. "Amirim, ilerideki çardağı görüyorsunuz sanırım. Sorgulamanız gereken tüm şahıslar orada," dedi.

“Önce kurbanın en yakınındaki erkekler sorgulanır ve genelde fail onların arasından çıkar, konusu mu?”

“Aşağı yukarı amirim... Maktulün babası, erkek arkadaşı, en yakın arkadaşı -aynı basketbol takımındalarmış- ve onun sevgilisi, son olarak çocukluğundan beri yanında olan bakıcısı, hepsi oradalar.”

“Zaman çizelgesi belirleyebildiniz mi? Kurban en son saat kaçta, kim tarafından görülmüş? Bu sırada diğerleri ne yapıyormuş?”

“Akşam yemeği her zamanki gibi 21.00’da yenmiş. Masadan 22.00 civarı kalkmışlar. Bu saatten sonra kimse maktulü görmemiş.”

“Çardaktaki herkes yemekte beraber miymiş?”

“Evet, amirim.”

Sokrat konuşmayı zihninde bitirdi ve bir şey söylemeye gerek duymadan Z’nin yanından ayrılıp çardağa doğru ilerledi. Aklında, “Babanın mı üzerine gitmeli, erkek arkadaşın mı?” sorusu yankılanıyordu.

Çardakta bulunan kişilerden, komiserin hıçkırarak ağladığını gördüğü ufak tefek kadının yere yığılması bir anda gerçekleşti. Sokrat koşturarak küçük grubun yanına vardı. Herkes kadının üzerine eğilmiş, ne yapması gerektiğini tartışmaya başlamıştı.

Komiser, “Açılın! Çevresini boşaltın. Durumuna bakalım,” diye bağırdı. Kadının bilincinin açık ve ağlamakta olduğunu fark edince, “Ayaklarını yukarı doğru kaldırmak gerek. Banka doğru çevirelim,” dedi. Kurbanın bakıcısı olan, yaşı muhtemelen altmışa yakın kadının ağzından, Sokrat’ın bilmediği ancak tanıdık gelen bir dilde cümleler döküldü.

Uzun ve ağdalı konuşmayı, 19. yüzyılda yaşamış gibi davranmayı seven komiser, beş dil biliyordu. Almanca ve Fransızca’yı henüz liseyi bitirmeden iyi düzeyde öğrenmişti. İtalyanca ve İspanyolca’yı kendi çabalarıyla çözmüştü. İngilizce öğrenmek ise onun için bir nevi meydan okumaydı. Eğitim konusunda son derece hassas olan ailesinin imkânlarıyla bunu da başarmıştı. Kadının hangi dilde sayıkladığını ilk etapta anlamasa da söylediği cümleleri zihnine kazımaya çalıştı; kendince duyduklarını kodladı.

Sokrat, ülkenin kurucu ailelerinden birinin ferdiydi. Otoriteyle arası hiçbir zaman iyi olmamış-

tı. Bu yüzden ailesine başkaldırmak için polis olmayı seçmişti ve elbette aforoz edilmişti. Ailevi durumunu sadece polis teşkilatının en üst düzeydeki yetkilileri biliyordu. Amir X, hayal ettiği mevkilere gelene kadar Sokrat’tan neden kurtulamadığını öğrenemeyecekti.

Kadın sayıklıyor gibiydi. Neden sonra, “Ben iyiyim. Lütfen beni kaldırın,” dediği duyuldu. Yaklaşık on dakika süren bu telaşa kimse kimseyle konuşmaya teşebbüs etmemişti. Sokrat ise güneş gözlüğünün gözlerini saklamasının rahatlığından faydalanmış ve herkesin yüz ifadesini inceleyecek fırsatı bulmuştu.

Yerde yatan ufak tefek, tombul, topuzu dağılmış beyaz saçlı kadının kendine geldiğinden emin olunca kalkmasına kurbanın babası ile birlikte yardımcı oldu. Kadıncağzın banka oturmasını sağladılar. Ardından orada bulunan herkese şöyle bir göz gezdirerek, “Hepinizle ayrı ayrı konuşmamız gerek. Emniyete gelmenizi rica ediyoruz; buradan uzaklaşmanız da iyi olur,” dedi.

IV

Sabah olmak üzereydi. Sokrat ve Amir X, emniyet müdürlüğünde toplantı odasıydılar. Amir X sırtını duvara vermiş, dikdörtgen masanın uzun kenarının arkasında yer alan görkemli deri koltuğa yerleşmişti. Masanın sağ kenarının arkasında ise küçük bir koltuk bulunmaktaydı. Buna da Sokrat oturmuştu.

“Amirim, seçtiğiniz yer lider köşesi olarak adedilir. Benim oturduğum yer ise genellikle liderin sağ kolunun tercih ettiği noktadır. Beden dili eğitiminde denir ki...” diye devam ederken X, komiserin sözünü sinirle kesti.

“Vakadaki önemli kişilerin sorgulanması yeni bitti ve sen bana bundan bahsetmek yerine toplantı usullerini mi anlatacaksın?” diye sordu. Retorik bir soru olduğundan yanıtı ihtiyaç yoktu. Amirine rapor vermek için yanına gelmişti. Amir X tekrar söze girdi.

“Villa çalışanlarından herhangi bir bilgi edinebildik mi?”

“Z, her biriyle ayrı ayrı konuştu, amirim. Villada toplam on kişi çalışıyor. Biliyorsunuz, Z’ye güvenirim. En azından bu kadarını kıvrırır. İşe yarar bilgi çıkmadı.”

“Üniversite öğrencisi, çevresinde sevilen, dünya

güzeli bir kız... Neden böyle canice bir saldırının hedefi oldu? Böyle vakalarda dünyadan bir kez daha tiksiniyorum. Cinsel saldırıya dair bir emare bulundu mu?"

"Hayır, amirim."

"O zaman neden? Babası tanınan bir işadamı. Hatırlı dostları var. Üzerimizdeki baskı büyük. Böyle bir adamın tek çocuğu katlediliyor ve bi-vakaya dair hiç fikrimiz yok."

Sokrat muzip bir gülümsemeyle bıyık altından, "Sizin bir fikrinizin olmaması son derece doğal," dedi. Daha önce bu yüzden defalarca başına iş açmasına rağmen yine çenesini tutamamıştı. Amir X'in delici bakışlarıyla karşılaşmak onun için hem bir ödül hem de sabahki alaycı sözlerin intikamıydı.

"Oğlum, sana küfretsem olmuyor! Küfürlerimi dinlerken zevk alır gibi bakıyorsun, daha çok sinirleniyorum. Sana sövmenin keyfi yok. Utanma, ar, hayâ... Bu kavramlar yok ki sende! Çattık belaya... Kurtulamyoruz!"

Sokrat hiç istifini bozmadan, "Nietzsche der ki; bir insan kirli düşüncelere sahip olduğu için utanmaz. Bir başkasının o kirli düşüncesini bilme ihtimali utandırır. Sizin seviyeniz benim zihnimi okumaya yetmez ki! Neden utanayım?" dedi.

Amirin suratı kıpkırmızı oldu. "Her lafının ardından illaki bir filozofun sözü gelecek, değil mi yavşak!" dedikten sonra hızını alamayıp Sokrat'ın üstüne atladı.

"Senin çeneni..." diye köpürürken komiserin boynunu sıkıyordu. Sokrat mukavemet göstermedi. Nasıl olsa gürültüye birileri gelip müdahale ederdi. Komiser ve Amir X baş başa görüştüklerinde kapıda mutlaka tedbiren bir polis memuru bulunurdu. Gerçekten de gürültüyü duyan Memur Z, toplantı odasına daldı. Koşarak X'in kollarına yapıştı. "Amirim, yapmayın. Bu vakada Sokrat'a ihtiyacımız var!" dedi.

Amir X, kendinden üst makamlara yaranmak için her yolu deneyen faydacı bir adamdı. Z'nin sözleri etkili olduğundan Sokrat'ın boynunu sıkımayı bıraktı. Komiser, boynu serbest kalınca kahkahalar atmaya başladı. Z, durumun vahametini kendince hafifletmek için, "Amirim, Sokrat'ı bu defa açığa alamazsınız!" dedi.

X, sakinleşmeye çalışıyordu. "Bu adamı gözümün önünden alııın! Bir saat sonra gelsin," diye

bağırdı. Memur Z ve komiser, salondan çabucak ayrıldılar.

Amir X ve Sokrat yine bir aradaydı. İkiliyi yalnız bırakmamak adına bu defa toplantı odasında, kapiya yakın, hazır ol vaziyette bekleyen Z vardı. Amir, "Nerede kalmıştık?" diye sordu.

Sokrat muzip bir yanıt vermemek için kendini tutarak, "Vaka hakkındaki teorilerimizi konuştuyorduk," dedi. X'in herhangi bir teorisi olmadığını bildiğinden mahsus böyle söylemişti.

Amir imayı anlayabilecek durumda değildi. Yarım saat önce gözüne girmek için her şeyi yaptığı müdüründen fırça yemişti ve kendini komisere muhtaç hissediyordu. "Varsayımlarımı öğrenmek istiyorum," dedi.

"Bilirsiniz, Y'ye güvenirim. Bence ülkenin en iyi adli tabibi. Y, failin erkek olduğunu düşünüyor. İleri sürdüğü fikirlerin daha sonra otopsi raporuyla da defalarca doğrulandığına şahit olduk. Bu yüzden vakayla ilgisi olabilecek erkekleri daha derin araştırmayı düşünüyorum."

"Ne yaparsan yap! Yeter ki katili bul."

"Soruşturmayla ilgili ön raporumu dinlemek ister misiniz?"

"Buyur!"

"Kurbana en yakın ve muhtemelen onu son kez sağ görmüş beş kişiyi sorguladım. Ayrıca bu şahısların evin güvenlik sisteminin şifresine erişimleri var. Birilerine görünmeden kolayca cesedin bulunduğu salona sızabilirlerdi. Babası ile başlıyorum; Bay P -Sokrat adamı para ile özdeşleştirdiği için bu şekilde anıyordu- saygın bir işadamı olduğunu defalarca vurguladı. Klasik manülatif-megaloman karakter. İnsan, açığı neyse en çok ona vurgu yaparmış. Saygın işadamı kimliğini sorgulamak gerektiğini düşünüyorum. Ülkemizde ve Balkanlarda birçok yatırımı olduğunu söyleyip durdu. Sadece kendi ülkemize değil, komşu ülkelere de istihdam sağladığından, devlet başkanlarından aldığı madalya ve plaketlerden bahsetti. Sanki bir cinayet soruşturmasında değil, ekonomik zirvedeydik. Tuhaf bir görüşmeydi. Duygularını saklamakta mahir. Aleksitimik..."

Amirin kendisine soran gözlerle baktığını görünce ekledi. "Yani duygusal sağırlık var bu adamda. Muhtemel cinayet zamanında odasında bulunduğunu söylüyor. Bunu doğrulayacak şa-

hidi yok. Yemekten sonra odasına çekildiği görülmüş ancak daha sonra dışarı çıkıp çıkmadığı meçhul. Şimdilik kızının ölmesini istemesine neden olacak bir motivasyonu yok gibi görünüyor ancak ileride karşımıza ne çıkar bilemem.”

“Babayla ilgili eklemek istediğin başka bir şey var mı?”

“Yok, amirim. Erkek arkadaştan bahsetmemi ister misiniz?”

“Sorguladığın beş kişiyi de dinlemek istiyorum.”

“Tamamdır. Erkek arkadaş B -her limanda sevgilisi olan ‘bahriyelilere’ benzettiği için bu harfi tercih etmişti- kurbandan yedi yaş büyük. 27 yaşında, oldukça yakışıklı bir genç. Maktul, sarışın ve çok güzelmış. Erkek arkadaş da esmer ve gösterişli biri. Beraber rüya çifti oluşturuyorlardı sanırım. Bayağı uzun boylu. Ben 1.85’im, adam benden bir kafa uzundu! Neyse... Olası cinayet zamanında evde, odasında bulunduğunu iddia ediyor. Ailesinin mazeretini doğrulayacağını söyledi. Z, aileyle görüştü. Bizimleydi dediler. Değil mi Z?” diye sorarak kapı tarafına baktı. Z, başıyla onayladı.

“Kurbanın en yakın arkadaşı C -kadının ‘civeli’ olduğunu düşündüğü için C idi- maktulle çocukluk arkadaşı olduğunu, aynı basketbol takımında oynadıklarını söyledi. Zor bir konuşma oldu çünkü kızcağız çok sarsılmıştı ve sürekli ağlıyordu. Basketbolcu olduğuna inanmak güç çünkü en fazla 1.62 boyunda. Kurbanımız G gibi -Sokrat, maktulü güzellikle bağdaştırdığı için onu kelimenin baş harfiyle anıyordu- gösterişli bir genç kadın değil. Kahverengi saç, kahverengi göz, buğday ten. Sıradan bir tip. G’yi kıskanması kuvvetle muhtemel ama bu bir cinayet nedeni olur mu bilemem. Ayrıca kurbanı boğmak için güce gerek vardı. G sağlıklı, sporcu ve genç bir insandı. Bu kızda o gücün olma ihtimali yok. Yaklaşık cinayet zamanında erkek arkadaş ile birlikte onun evinde olduğunu, sabaha kadar orada kaldığını söylüyor.”

“Erkek arkadaş bu doğruladı mı?”

“Evet, amirim...”

Amir X, komiserin durakladığını fark edince sabırsızlıkla, “Devam et,” dedi.

“Kurbanın yakın arkadaşı ve C’nin sevgilisi D’ye -genç adamın ‘dalgın’ ve ‘dağınık’ olduğunu gördüğü için D idi- gelince... Kurbanın erkek

versiyonu gibi. Uzun boylu, sarışın, yakışıklı. Kız arkadaşı C, yanında çok sönük kalıyor. Sorgu esnasında sürekli arkamdaki duvarda asılı olan saati kontrol etti ve son derece sabırsızdı. Birkaç defa telefonuna bakmak istedi; izin vermedik. Telefonda neyi kontrol edeceğini sorduğumuzda konuyu geçiştirdi. Yaklaşık cinayet zamanında evde, sevgilisiyle birlikte olduğunu söylüyor.”

“Kim kaldı?”

“Maktulün çocukluğundan beri yanında olan bakkıcısı M’den -kitaplardaki ‘mürebbiyelerin’ vücut bulmuş haliydi- bahsetmedik amirim. Kendisini diğer şahıslar gibi olay yerine gittiğimde ilk defa gördüm. Üzüntüden baygınlık geçirdi. Sürekli ağlıyordu. Sorgu esnasında da gözyaşları içindeydi. Ufak tefek bir kadın. Kurbanı çok sevdiği her halinden belli. Yaşı altmışa yakın. C için söylediğimi burada da söylemem gerek. Kurbanı o şekilde boğacak gücün bu kadında bulunması mümkün değil. Hadi, bir şekilde, olmaz ya, kurbanı alt etti diyelim; boyuna ön taraftan tazyik uygulamak suretiyle boğacak kuvveti nereden buldu? Cinayet zamanında odasında kitap okuduğunu söylüyor. Doğrulayacak tanığı yok. G’nin ölümünü istemesini gerektirecek motivasyonu da mevcut değil.”

“Bayan M dışında herkesin nerede olduğuna dair tanığı var sanırım.”

“Evet, amirim ve bu yüzden şu anki görüntü çok saçma! Daha yakından bakmak gerek... Çok daha yakından...”

V

Cinayetin üzerinden beş gün geçmişti. Amir X, Sokrat’ı sabah ve akşam ararken son iki gündür saat başı yanına çağırıyordu ve sürekli aynı soruyu soruyordu: “Bir gelişme var mı?”

Komiser, beşinci günde nihayet bu soruyu olumlu cevapladı. “Evet, var amirim.”

X büyük heyecanla masasının karşısındaki koltuğu gösterdi.

“Otur, otur lütfen Sokrat. Üzerimizdeki baskı gün geçtikçe artıyor. Bu yetmiyormuş gibi basın çıldırmış durumda. Gelişme nedir çok merak ediyorum.”

“Amirim, çok ilginç durumlar var. Başşüpheli diyebileceğimiz beş kişiyle dün yeniden görüştüm. Beş kişiden dördünün mazereti tanıkla destekle-

niyordu hatırlarsanız. Her birini derinlemesine araştırdım. Kurbanın babasının, odasından çıktığına dair bir delile ulaşamadım ama olayla alakalı üç genç hakkında çok enteresan gerçeklere ulaştım.”

“Nedir onlar?”

“Kurbanın erkek arkadaşı, evinde olduğunu iddia ediyor; ailesi de bunu doğruluyordu. B’nin evinde güvenlik kameraları var ancak kamera kayıtlarını bize vermediler. Bir şekilde kayıtları yok etmişler. Ben de eski usul tanık sorgulamasına giriştim. Sonunda evin güvenlik görevlisi ağzından baklayı çıkardı. B, cinayet zamanında iddia ettiği gibi evde değilmiş. Ailesi de oğullarını korumak için yalan söylemiş elbette. Güvenlik görevlisi, B’nin sabaha karşı eve geldiğini söyledi. Adamı sıkıştırdı yanında, maktulün en yakın arkadaşı C’nin de bulunduğunu söylemek zorunda kaldı!”

“Nasıl yani? Kurbanın erkek arkadaşı ve en yakın kız arkadaşı beraber miymiş?”

“Evet, amirim.”

“C, kurbanın erkek arkadaşıyla değil, kendi erkek arkadaşıyla birlikte olduğunu söylememiş miydi?”

“Doğrudur, amirim. Yemekten sonra sabaha kadar birlikteydik dediler.”

“Yani B, maktulü, en yakın arkadaşı C ile mi aldatıyormuş? Peki, bu durumda C’nin erkek arkadaşı D, neden C’yi destekleyen ifade verdi? Kurban aldatıldıysa D de aldatılıyordu. Neden hem G’ye hem de kendisine ihanet eden kız arkadaşını ve dolayısıyla onun yasak aşkı B’yi korudu?”

“Kendisinin de saklaması gereken ciddi bir sırrı vardı, bu yüzden.”

“Nedir?”

“D’ye geçmeden önce B ile ilgili bir durumu daha anlatmak isterim, amirim.”

“Dinliyorum.”

“B’nin ailesi konkordato ilan etmeyi planlıyormuş. Maddi açıdan bitik durumdalar. B’nin G’yi el üstünde tutması gerekiyordu. Bence B, iflah olmaz bir zampara. G’yi en yakın arkadaşıyla aldatmasını başka türlü izah edemiyorum. B, G’nin babasının gözüne girmek için her şeyi yapardı. G, aldatıldığını biliyor ancak erkek arkadaşının kiminle görüştüğünü bulamıyordu. B’den ay-

rılmaya karar vermişti fakat henüz sevgilisiyle bu konuyu konuşmamıştı. G’nin bakıcısı Bayan M’den öğrendim durumu. B bunu bir şekilde öğrenmiş olabilir. Zavallı kız, küçük yaşta annesini kaybettiği için her şeyini, onun yerine koyduğu M’ye anlatıyormuş. G eğer B’nin kendisini aldatıldığını babasına anlatsaydı erkek arkadaşı, büyük işadamı P’nin damadı ve gelecekte holdingin yöneticisi olma hayaline sonsuza kadar veda ederdi. G’yi öldürerek P’nin desteğini kaybetmemeyi umuyordu belki de. Büyük işadamı P, tek çocuğunun yadigârını maddi açıdan zor durumda bırakmaz diye ummuş olabilir. Ailesi iflasın eşiğinde. Yegâne kurtuluş yolu P’nin parası. Bence son derece geçerli bir cinayet nedeni.”

“Bittiyse D’ye geçelim.”

“Elbette. Hatırlarsanız ilk sorgu esnasında D’nin son derece sabırsız olduğunu, sürekli saate baktığını söylemiştim. Telefonuna bakmayı da birkaç defa talep etmişti. Bu yüzden telefon kayıtlarını ve kredi kartı harcamalarını inceledim. Kumar ve bahis siteleri üzerinden korkunç harcamalar yapmış. Cinayet gecesi kredi kartını, kalburüstü kişilerin kumar oynadığı rivayet edilen şu çok meşhur lüks otelde defalarca kullanmış. Otel tabii ki kumar iddialarını reddediyor ve müşterilerimizin mahremiyetine önem veririz diyerek kamera kaydına sahip olmadıklarını söylüyor ancak D’nin orada bulunması ilginç. İki ay önce alkollü araç kullanırken kaza yapmış; ehliyetine el konulmuş. O gece ticari araç kullanmış olma ihtimalini düşündüm. Otelin çevresindeki taksi duraklarını araştıracağım. Belki şansım yaver gider. Bence kumar oynadığını saklamak için kız arkadaşıyla birlikte olduğunu iddia etti. Sevgilisi de G’nin erkek arkadaşıyla ilişkisini gizlemek amacıyla bu iddiayı destekledi.”

“Bu durumda erkek arkadaş B, en yakın arkadaş C ve C’nin sevgilisi D’nin mazeretlerinin gerçek olmadığı açığa çıktı. Yalan söylüyor olabilirler ama G’nin ölümünü istemeleri için bir neden var mı?”

“Durumlarının şüpheli olduğu kesin. C’nin sebebi kıskançlık olabilir. G’yi fena halde kıskanıyordu ve bu yüzden kurbanın erkek arkadaşını baştan çıkardı diyebiliriz. Flörtöz bir genç kadın. Bence çok ciddi aşağılık kompleksi var. İkinci sorguda dayanılmaz cazibemden etkilendi ve bana da kur yaptı diyebilirim.”

Sokrat, katı ve kuralcı ailesinden hiç takdir cümlesi duymadığı bilakis kan bağı olan insanlar tarafından sürekli hor görüldüğü için avunmak ve ayakta kalmak, biraz da isyan etmek adına kendini övmeye başlamıştı. Zaman içinde bu alışkanlığı iyice sivrilmiş, kontrolden çıkmıştı. Amirin gözlerinden ateşler çıkıyordu. X'in kendisine nasıl baktığını görünce toparlandı. Amir, "D için bir neden var mı?" diye sordu.

"Kumar bağımlısı olduğundan sürekli paraya ihtiyaç duyuyor. G'den birkaç defa borç almış. Bunu da Bayan M'den öğrendim. Son defa istediğinde kurban tarafından reddedilmiş ve ciddi bir öfkeye kapılmış olabilir. Belki de güzeller güzeli G'yi öldürdükten sonra ne yapacağını şaşırdı. Çaresizdi. İstedığı paraya da kavuşamamıştı. Stresini atmak için bildiği tek yol olan kumar oynamaya koştu ve her zamankinden daha gözü kara hareket etti. Kredi kartının limitini bitirdi." "Sokrat, senden yeteri kadar varsayım dinledim, artık failin kim olduğunu kesin olarak söylemeni bekliyorum."

"Az kaldı amirim. Otopsi raporu vasıtasıyla yeni bir bilgiye ulaştık. Kurban, ağır dozda uyku ilacı almış. Bu bilgi işimize yarayacak mı göreceğiz. Parmak izi bulamadık. DNA araştırması yapabileceğimiz verimiz yok. Olay yerinden elde ettiğimiz saç ve vücut kılları ayrıca beden sıvıları incelendi. Sadece kurbanın DNA'sına ulaştık. Katil son derece dikkatli davranmış. Birkaç yurtdışı yazışmasına ihtiyacım olacak. Varsayımlarım sayesinde sonuca varacağım diyebilirim."

VI

Üç gün sonra Sokrat, amirinden acil toplantı talep etti. Telefonda sesi heyecandan titriyordu. X, komiserin ancak sonuca yaklaşırsa bu denli heyecanlanacağını bilecek kadar Sokrat'ı tanıyordu.

Amirin odasına kapıyı çalmadan girebilecek tek kişi vardı. Bu yüzden X, kapıya doğru bakma zahmetine katlanmadı. Ayrıca Sokrat'ın bu hareketi kendisini kızdırmak için yapmadığını, kafası çok meşgulken böyle davrandığını biliyordu. "Önemli gelişme nedir? Çok merak ettim," dedi. "Amirim, sonunda kurbanın babasının da cina yet işlemek için bir nedeni olduğunu buldum." Karga burunlu, zayıf, uzun boylu amir, bir konu-

yu çok ilgi çekici bulursa gözlüğüyle oynamaya başlardı. Gözlük, X için bir nevi stres topu vazifesi görüyordu ve ellerinin titremesini engelliyordu. Amir önce siyah kemik çerçevesi olan gözlüğünü çıkardı; sonra onu saçsız başına yerleştirdi. Ardından tekrar eline alıp sağ elinin işaretparmağının ucunda çevirmeye başladı. Sokrat bütün bu seremoniyi keyifle izledi; bir yandan da, "Ne kadar düz bir adam. Yapacağı her hareketi önceden tahmin edebiliyorum," diye düşünüyordu. Amir X'in kükremesi düşüncelerini böldü.

"Konuşsana be adam!"

"Tabii amirim. Kurbanın babasıyla ilk konuştuğumda sürekli saygın işadamına kimliğine vurgu yaptığı için şüphelenmiştim. Kuşkularım bu defa da doğrulandı. Tabii ben buna hiç şaşırmıyorum. Cinayet masasının görebileceği en harika komiser olduğumdan dolayı..."

"Oğlum, sen yine dayak mı istiyorsun? Anlatsana geri zekâlı!"

"Benim IQ seviyem..." diye cümleye başlayan Sokrat, X'in öfkeyle yerinden kalktığını görünce sözünü bitirmedi.

"Tamam, lütfen sakın olun. Ciddi moda geçiyorum," dedi. Amirin yerine oturduğunu görünce karşısındaki koltuğa yerleşti ve anlatmaya başladı. "Kurbanın babası P'nin gerek ülkemizde gerekse Balkanlarda bulunan yatırımlarını araştırdım. Gerçekten büyük fabrikalar kurmuş ve halka istihdam sağlamış ancak..."

Bu noktada duraksayıp genzini temizledi ve devam etti.

"Fabrikalarında reşit olmayan pek çok kişiyi sigortasız çalıştırmış. Bunu saklamayı da şimdiye kadar pek güzel başarmış. Durum ilgili makamlar tarafından fark edilse ülkemiz dahil diğer ülkelerden de çok ağır para cezaları alır ve yatırımlar sonunu getirir. Serveti tükenir; hayatta tutunduğu en önemli dalı yitirir."

"Bunun bizim vakamızla ne ilgisi var?"

"Amirim, araştırmamın kapsamını yurtdışına genişlettiğimi size söylemiştim. Bugün resmi olmasa da gayriresmi yollardan bu bilgiye ulaştım. Neyse... Öğrendiklerimi teyit etmek amacıyla ve konunun bizim vakamızla bağlantısı var mıdır sorusunu yanıtlayabilmek için Bayan M ile görüşmeye gittim."

"Ne dedi?"

“Dayanılmaz cazibemin bazı zamanlar erkek evlat sevimliliğine evrilmesi gerekiyor. Çünkü yaşlı kadınlarda ancak bu, işe yarıyor. Bayan M’ye yıllardır ev yemeği yemediğimi, kimsenin benimle ilgilenmediğini anlattım. Anında yumuşadı ve bana acıdı. Çabucak bir sofa hazırladı. Yemeğimizi yerken son öğrendiklerimi kendisine aktardım ve aramızda oluşan yeni bağın etkisiyle kadını, patronunun aleyhine bir konuda konuşturmayı başardım. En büyük zaafı, çocuğu yerine koyabileceği birilerine annelik yapmak olan bu kadın, patronunun yaptığı kanunsuz işleri, sigortasız çalıştırılan yaşlı küçük işçileri kurban G’nin öğrendiğini ve babasıyla yüzleşmeye karar verdiğini söyledi. Ayrıca babasını ihbar etmeyi de planlıyormuş.”

“Erkek arkadaş B, en yakın arkadaş C ve onun erkek arkadaşı D’den sonra kurbanın babasının da cinayet işlemek için bir nedeni vardı yani?”

“Evet, amirim.”

“Peki, katil kim Sokrat?”

“Çok az kaldı amirim. Sizden biraz daha beklemenizi rica ediyorum.”

VII

Sokrat, Bayan M ile bir aradaydı. Yuvarlak küçük kahve masasını çevreleyen sandalyelerden birine Bayan M diğerine komiser oturmuştu. Dışarıdan bakan bir göz, dostça sohbet edildiğini düşünürdü oysa masada, ölümcül satranç müsabakasının açılışı gerçekleşiyordu.

Sokrat elleriyle şakaklarını ovduktan sonra, “Yine baş ağrım tuttu. Buradaki ışık çok fazla. Gözlerimi açmakta zorlanıyorum. Durumumu biliyorsunuz. Rica etsem bu kâğıtta yazanları benim için okur musunuz?” dedi.

Kadın, kâğıdı alıp şöyle bir göz gezdirdikten sonra akıcı bir şekilde okumaya başladı. Sokrat okunanları dinliyor fakat bir şey anlamıyordu çünkü metin Bulgarca idi!

Komiser düşük bir ses tonuyla fısıldar gibi, “Beş lisan biliyorum ancak sizin anadilinizi henüz öğrenemedim. Boş bulunduğunuz zamanlarda gerçek lisanınızı ustaca kullanıyorsunuz, tebrik ederim,” dedi.

Bayan M’nin gözlerinde bir saniyeliğine yer alan hayret, yerini ifadesizliğe bıraktı.

“Benim yalnızca anneannem Bulgar’dı ve çocuk-

ken bize bu dilde masallar okurdu...” diye başlamışken Sokrat, kadının sözünü kesti.

“Siz de bu yüzden bana masallar anlatmaya mı karar verdiniz? Artık yalanları bir kenara bıraksak da gerçeklerden konuşsak... Yalnızca anneanneniz Bulgar değil, siz de halis muhlis öylesiniz. Bana yeterince vakit kaybettirdiniz zaten!”

“Ne anlatmamı istiyorsunuz?”

“Bakın Bayan M, ben zaten her şeyi öğrendim. Benjamin Franklin, üç kişi bir sırrı saklayabilir, ancak ikisi ölmüşse, der. Fail itiraf etti; şu anda adliyyede. Bana söylemek istedikleriniz varsa onları merak ettiğim için sizinle burada buluştum.”

“Söyleyecek herhangi bir şeyim yok. Ayrıca çocuğum yerine koyduğum, küçüklüğünden beri baktığım Gisella’nın katilinin bulunması için size her türlü yardımı yaptım. Böyle imalarda bulunmanız benim için korkunç...”

Gisella! Kurbanın gerçek adını duyunca yine içi titredi. Sokrat maktulleri onurlandırmak adına kendini zorlar, onların isimlerinin baş harfine uygun kod-kelime bulurdu. Zihnini diğer isimleri kodlarken olduğu gibi özgür bırakmazdı. Gisella çok güzeldi. Yerde bir ceset olarak yatarken bile komiser, onu Uyuyan Güzel masalındaki prensese benzetmişti. Sokrat’ın renkli dimağında Güzel=Gisella=G idi.

“Siz oyun oynamaya devam edin, hanımefendi. Ben olanları anlatmaya başlıyorum.”

Komiser kendine yakın seviyede bir insanla karşılaştığında heyecanlanırdı. Bayan M, zor olanı başarmış, komiserin saygısını kazanmıştı. İfade-siz gözlerini Sokrat’ın yüzüne dikti. Bu noktadan sonra söyleyecek sözü yok gibiydi.

“Sizi ilk gördüğümde samimi bir acı yaşadığınızı düşündüm. Buna rağmen şüphe duyulacak taraflarınız da vardı. Çektiğiniz vicdan azabındandır mıdır bilmem, baygınlık geçirmiştiniz. Kendi kendinize sayıklarken ağzınızdan bilmediğim bir dilde cümleler çıktı. Ben de geçmişi muhakkak araştırılması gereken kişiler listesinde sizi birinci sıraya koydum. Çünkü yabancı olduğunuza dair elimizde bilgi mevcut değildi. Siz de daha sonra kendinizi ülkemizin vatandaşı olarak tanıttınız.”

“Öyleyim zaten...”

“Tutarlılığınızdan dolayı sizi tebrik ediyorum. Gördüğüm en şahane yalancısınız ve itiraf ede-

yim; beni çok zorladınız. Sizin kadar sevimli, zararsız, anaç görünen bir kadının sanayi casusu olduğuna ve gözünü kırpmadan suikastler gerçekleştirdiğine kim inanır? Soğuk savaş döneminde Sovyet ajanı olarak görev yaptınız. Görev yaptığınız ülkelerin dillerini aksansız konuşabiliyorsunuz. Özel bir yeteneksiniz. Faili meçhul cinayetlerin kim bilir kaçını siz işlediniz? Arkanızdaki derin devlet desteği sizi hep korudu tabii. Soğuk savaş bitince yeteneklerinizi sanayi casusu olarak kullanmaya devam ettiniz. Aşk sizi bulunca geçmişi arkanızda bırakıp anavatanınıza yerleştiniz. Erkek evlat dünyaya getirdiniz.”

Bayan M, son cümleyi duyunca derin bir iç çekti. Ardından gözlerinden yaşlar süzölmeye başladı. Komiserin söyledikleri böylece doğrulanmış oldu.

“Yaşadığınız kasabada zavallı G’nin babası Bay P’nin fabrikaları mevcuttu. Bay P bilmese de yollarınız ilk defa burada kesişti. Şu anki patronunuzun fabrikasında çıkan yangın kısa sürede çevreye sıçradı. Biricik oğlunuzu ne yazık ki yangında kaybettiniz. Müfettiş raporu, Bay P’nin fabrikasında iş güvenliği önlemlerine uyulmadığını ortaya çıkardı. Yangının sebebi, doğrudan değil ama dolaylı olarak Bay P idi. Bu bilgiyi edindikten sonra hayatınızı şimdiki patronunuzdan intikam almaya adanınız.”

Sokrat, kahve fincanının yanındaki bardaktan bir yudum su içtikten sonra devam etti.

“Kısasa kısas istiyordunuz. Sizin evladınız gittiyse düşmanınızın da evladı gidecekti. İntikam soğuk yenen yemektir sözünün canlı örneğisiniz. Planınızı yıllar boyunca ince ince işlediniz. Güçlü bağlantılarınızı kullanarak Bay P’nin yanında işe girmeyi başardınız. İşe girmenizin karşılığı olarak sanayi casusluğu yaptınız. Patronunuzun ticari sırlarını rakiplerine sızdırdınız.”

Sokrat kısa bir süre duraksadı. Ellerini yine şakaklarına götürdü. Bir süre ovaladıktan sonra devam etti.

“Yalnızca anaç yönünüz rolünüzün bir parçası değildi. Yıllar içinde kurbanı sevdiğinizi ve çocuğunuz yerine koyduğunuzu düşünüyorum. Yine de Bay P’ye duyduğunuz kin daha baskındı. Kaynaklarınız sayesinde Bay P’nin bir çocuğu daha olduğunu öğrendiniz. Gayrimeşru bu çocuk, patronunuzun yakın çevresinde tuttuğu biriydi. Bir

megaloman olan Bay P’nin, etik normlar ya da yasalar umurunda değildi. Kendini tüm kuralların üstünde görüyordu. Tutkuyla istediği bir kadın olduğunda sınır tanımadı. Yakın arkadaşının eşine tecavüz ettiği için doğan bu çocuk, ne yazık ki biyolojik babasına benzeyen bir sosyopattı. Bu değerli bilgiye ulaştığınızda Bay P’nin iki çocuğunu dolayısıyla düşmanınızı mahvedecek bir plan hazırladınız.”

VIII- SOKRAT AÇIKLIYOR

“D’nin kumar tutkusu işinizi çok kolaylaştırdı. Elinizin altında sınırsız maddi kaynak vardı. Parayla D’yi hâkimiyetiniz altına aldınız hatta ipleri elinizde olan bir kukla gibiydi. Sayenizde doya doya kumar oynadı. Tabii ki dikkatliydiniz; parayı muhtemelen her defasında elden verdiniz. Banka kayıtlarınızda şüpheli bir duruma ya da D’ye yaptığınız bir para transferine bu yüzden ulaşamadım. D’yi ilk gördüğümde içimden, kurbanın erkek versiyonu gibi, demiştim. Fiziksel olarak benziyorlardı. İkisi de sarışın, uzun boylu, gösterişli fiziğe sahip. Bu benzerlik tesadüfi mi diye düşünerek araştırmaya başladım.”

Bayan M belli belirsiz duyulan bir ses tonuyla, “Düşündüğümde çok daha zekiymişsiniz. Dağınık, sarsak halleriniz yüzünden sizi hor görmüşüm,” dedi.

Sokrat gergin bir kahkaha attı.

“Bu benim işime yarıyor aslında. Kendilerini çok zeki gören suçlular, benim yanımda rahat davranıyorlar. Bazen de çözemeyeceğimi düşünerek vakaya dair ufak tefek ipuçları veriyorlar. Siz de bu yolu izlediniz. Bana, kurbanın babası P, gayrimeşru kardeşi D ve erkek arkadaşı B aleyhinde bilgiler verdiniz.”

Bayan M rol yapmayı bırakmış, nihayet gerçek kimliğine bürünmüştü. Yüzünde müstehzi bir ifade vardı. Sandalyenin arkasına yaslandı. Kollarını kavuşturup otoriter bir ses tonuyla, “Söyleyeceklerinizin devamını merakla bekliyorum,” dedi.

“D’yi paranızla köle haline getirdikten sonra Bay P’nin çocuğu olduğu gerçeğini genç adama açıkladınız. Resmiyette patronunuzun tek çocuğu vardı. Dolayısıyla devasa mirasın yegâne vârisiydi. G ortadan kalkarsa bütün servet D’nin olacaktı. D bunu öğrenince çok hırslandı. Bütün

parayı istiyordu. Dünyaya gelme hikâyesini sizden duyduğunda gözünü kan bürüdü. Sosyopat D için G'yi öldürme fikri zevkti. Bir çocuğunun ölü, diğerinin katil olması Bay P'den alınabilecek en büyük intikamdı.”

Bayan M hırsla, “Gisella'nın ölmesini istemedim. Son zamanlarında, öğrendiklerinden dolayı siniri çok bozuktu. Uyku ilacı kullanmaya başlamıştı. Onun için üzülüyordum. En büyük desteği bendim,” dedi.

“Son anda kurbanda olan sevginiz galip geldi ve plandan vazgeçtiniz ama sizin gibi bir suç dehasının bile kontrol edemeyeceği koşullar mevcuttur. D'yi vazgeçmeye ikna edemediniz. Cinayet gecesi, yemekten sonra konuşmak için D'yi villaya çağırdınız.”

Komiser iki elinin parmak uçlarını birleştirip çenesinin altına dayadı. Bir süre uzaklara daldı. Bayan M'nin sesiyle kendine geldi.

“Bu halleriniz beni kandırdı işte!” dedi kadın.

“Bazen düşüncelerimin hızına kelimelerim yetişmiyor. Sustuğumu fark edemiyorum çünkü içimden konuşmaya devam ediyorum,” dedi ve devam etti.

“D'nin kumar oynadığı otelde yaptığı harcamalar iki saatlığına kesintiye uğramıştı. O iki saat, cinayet zamanı ile uyumlu olduğundan bu süreye odaklanmam gerektiğini düşündüm. D, birkaç ay önce alkollüyken araç kullandığı için trafik kazası yapmıştı. Ehliyetine el konulduğundan belki ticari araç kullanmıştır diyerek otel çevresindeki taksi duraklarını araştırdım ancak işe yarar bir bilgi edinemedim. İki saatlik zaman dilimini içeren, otele cinayet yeri arasındaki tüm MOBESE kayıtlarını inceledim. Nihayetinde villaya iki kilometre ötede bir yolda olan görüntülerine ulaştım. Kendine ait olmayan bir özel aracı kullanıyordu. Bu kayıtları başka delillerle desteklemek zorundaydım.”

“Düşünce yapınız benimkine benziyor. Çok ilginç...” Bu, Bayan M'nin birine edebileceği en büyük iltifattı.

Sokrat, “Beni en çok zorlayan husus, olay yerinde katile ait DNA bulamamış olmaktı. D bir sosyopattı ancak sizin gibi suç dehası değildi. Desteğinizi de kaybetmişti. Plandan vazgeçmişsiniz. Nasıl oldu da hiç iz bırakmadı diye defalarca kendime sordum. Parmak izi olmamasını anlıyorum. Herkesin aklına, böyle bir suçu işlerken

eldiven giymek gelir ama biyolojik veriye nasıl ulaşamamıştık? İşin bu safhasında aklıma D'nin yaptığı trafik kazası geldi,” dedi.

Bayan M, konuşmanın başından beri ilk defa meraklanmıştı.

“Aylar önce gerçekleşmiş bir trafik kazası ile cinayetin ne ilgisi var?” diye sordu.

Komiser gülümsedi.

“Belki bundan böyle seviyelerimizin yakın olmadığına ikna olur ve benim üstünlüğümü kabul edersiniz,” dedi.

Bayan M sabırsızlanmıştı. “Devam edecek misiniz?” diye sordu.

“Trafik kazasında D çok kan kaybetmiş. Hastanede yatarken kan nakline ihtiyaç olmuş. İkisinin kan grubu tuttuğundan zavallı G, kardeşi olduğunu bilmediği D'ye kan vermeye gönüllü oldu değil mi?”

“E... Evet.”

“Kan nakli yüzünden iki kardeş aynı DNA'yı taşıyordu! Bu nedenle katil ile kurbanın DNA'sını ayırt edemedik.”

Bayan M'nin gözleri kocaman açıldı. Hafifçe öne doğru eğilerek, “Cinayet masasında komiserlik size uygun değil. Daha yüksek bir mevkide görev yapmalısınız. Belki de bu yüzden sizi dengim olarak görmedim,” dedi.

Sokrat kollarını öne uzattı. İki elini birleştirerek gerindi. Keyifli bir ses tonuyla, “Pittacus, gerçek zaferler, kan dökmeden kazanılandır, der. Mağlup oldunuz ve bunu, sizin gibi kan dökmeden başardım. Ben sizi her koşulda yenerim hanımefendi,” dedi.

Bayan M, alt dudağını yemeye başladı. Elleri titriyordu. Karşısındakinin son cümleleri ona çok ağır gelmişti. Ne söylese daha çok sinirlenmesine sebep olabilecek bir yanıt alacağını biliyordu. Bu yüzden fısıltıyla, “Göreceğiz...” dedi.

Sokrat, rakibinin ne dediğini duymamıştı ve galibiyetinin tadını çıkarıyordu. Neşeyle, “Sizin yüksek mevki dediğiniz nedir ki? En iyi cinayet masası komiseri olmak da küçümsenecek bir kariyer değil. Sokrates, sorgulanmamış hayat yaşamaya değmez, der. Ben mesleğim sayesinde hem kendi hayatımı hem de başkalarınınkini sorguluyorum ve bundan tahmin edemeyeceğiniz kadar büyük bir keyif alıyorum. Bu dosyayı kapatıyoruz. Ben olmasam çözülemeyecek vakalar, yeni maceralar sırasını bekliyor,” dedi.

HEMEN ABONE OL!

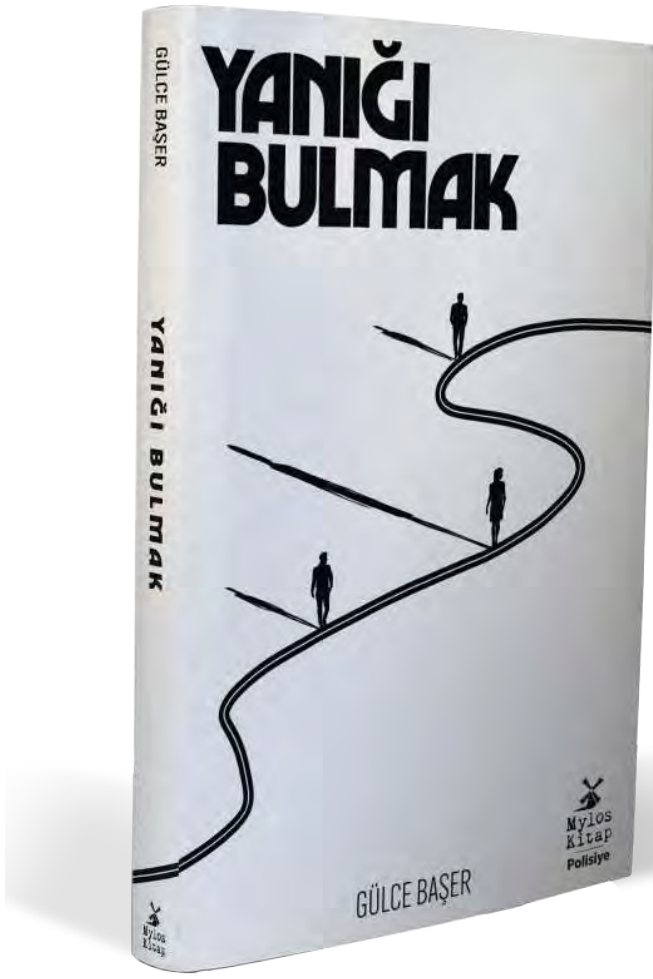

ABONELİK AVANTAJLARI

- HER SAYI ÇIKTIĞINDA ADRESİNE GÖNDERİLİR
- KARGO ÜCRETİ ÖDEMEZSİN
- YIL İÇİNDE İKİ POLİSİYE ROMAN, DERGİNLE BİRLİKTE HEDİYE EDİLİR

abone olmak için: dukkani.mylosyayingrubu.com/abonelik

YANIĞI BULMAK

GÜLCE BAŞER

